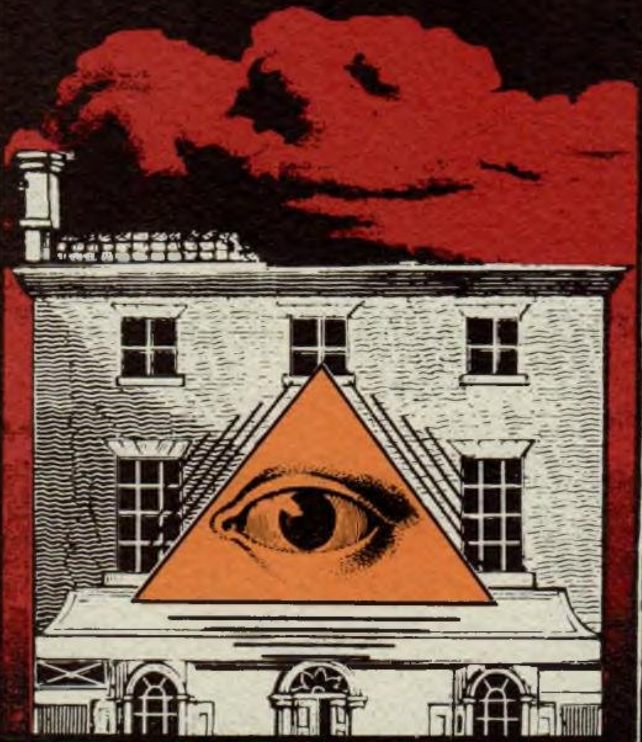
CHESTERTON

Apollon'un Gözü

Babil Kitaplığı

Jorge Luis Borges tarafından hazırlanan fantastik edebiyat dizisi

Dost Kitabevi Yayınları

Her büyük yazar işe iyi bir okur olmakla başlar ve yıllar geçtikçe, tercih ettiği ya da dışladığı okumalarıyla kişisel bir kitaplık yaratır. Buenos Aires'teki Ulusal Kitaplık'ın (ki burada dünyanın başka yörelerinde bulunmayan kitapların olduğu söylenir) yöneticisi Jorge Luis Borges bu kitap bolluğundan yararlanmasını bildi: Zaten büyülenmiş okurlarına, derin bilgi ve neşesiyle, şaşırtıcı derecede ilginç derlemeler hazırlayıp sundu.
Düşsel edebiyatın mücevherlerini oluşturan metinleri bir araya getirdi ve onun en güzel hikâyelerinden biri olan Babil Kitaplığı, aynı zamanda dizinin adı oldu.
1975 ile 1985 arasında yayımlanan bu dizi, daha şimdiden bir edebiyat klasiğidir. Bir araya gelen bu kitaplar aynı zamanda Buenos Aires'in bu büyük kütüphanecisine adanmış en duygusal anıtlardan da birini oluşturur.

İyi okumalar.

F. M. Ricci

Dost Kitabevi

Babil Kitaplığı

Apollon'un Gözü
Gilbert Keith Chesterton

önsöz

Jorge Luis Borges

The Three Horsemen of Apocalypse
The Queer Feet
The Honour of Israel Gow
The Eye of Apollo
The Duel of Dr. Hirsch

İngilizceden Çeviren:
Çiçek Öztek

Önsöz, İspanyolcadan Çeviren:
Mukadder Yaycıoğlu

ISBN 975-7501-44-1

Birinci Baskı (3000 adet), Ekim 1998, Ankara
İkinci Baskı (2000 adet), Mayıs 2005, Ankara

Tasarım: Franco Maria Ricci, Marcella Boneschi
Fotokompozisyon: Fototype, Milano
Baskı: Pelin Ofset Ltd. Şti.; Mithatpaşa Cad. No: 62/4, Kızılay/Ankara

Teknik Hazırlık:
Ferhat Babacan

Dost Kitabevi Yayınları
Karanfil Sokak No: 29/4 Kızılay 06650 Ankara
Tel: (0312) 418 87 72 • Faks: (0312) 419 93 97
www.dostyayinevi.com • bilgi@dostyayinevi.com

Bu kitaplar, Adobe PageMaker 6.5'*te formatlanmış ve* Adobe Type Library Bodoni *yazı karakterleri kullanılarak hazırlanmıştır.*

Önsöz

The man who was Thursday'*in* [Bay Perşembe] *ithafında, "Bizler gençken, dostum, dünya çok yaşlıydı..." diye yazar Gilbert Keith Chesterton. Gerçekten de, 1874 yılında doğan Chesterton'ın ilk gençlik yılları sembolizm ile dekadanlığın umutsuz ve karanlık yıllarına rastlar. Bu boşluktan onu, Walt Whitman'ın güçlü sesi ile Pasifiklerde bir adada ölmekte ve 'yağmur altında öten bir kuş gibi şarkı söylemekte olan' Stevenson'ın sesi kurtarır. G. K. Chesterton gibi iyiliksever ve kibar bir insanın, aynı zamanda olayların dehşetini de duyumsayan anlaşılmaz biri olduğunu iddia etmek şaşırtıcı olabilir; ama yapıtları, kendi istemi dışında da olsa, bunu doğrular niteliktedir. Şöyle ki; bahçedeki bitkileri zincire vurulmuş hayvanlarla, mermeri ay ışığıyla, altını donmuş ateşle, geceyi dünyadan çok daha*

büyük bir buluttan ve gözlerden oluşan bir canavarla kıyaslar. Bir Kafka ya da Poe olabilirdi; ama o, cesaretle mutluluğu seçti ya da bulmuş göründü. Anglikan mezhebinden, sağduyuya dayandığına inandığı Katolik dinine geçti. Bir anahtarın tuhaf biçiminin, kilidin tuhaf biçimine tam olarak uyması gibi, Katolik dininin tuhaflığının da evrenin tuhaflığıyla uyum sağladığını ileri sürdü.

Chesterton'ın Katolikliği benimsemesi İngiltere'deki şöhretine zarar verdi; öyle ki, İngilizler onu Katolik dininin basit bir propagandacısına indirgemekte ısrar ediyor. Öyle olduğu yadsınamaz; ama aynı zamanda yetenekli bir insan, büyük bir yazar ve şairdi.

Chesterton'ın, muhteşem iki destan olan The Ballad of White Horse *(1911) ve* Lepanto *(1912) adlı yapıtlarında, Hıristiyanların ateistlere karşı kazandığı zaferleri anlatması anlamlıdır. Birincisi, Büyük Alfred'in Vikinglere karşı yaptığı savaşı anlatır; ikincisi, korkunç cennetlerinde Osmanlı Sultanı ve Hz. Muhammet'i, gizli kiliselerinde II. Felipe ve Papa'yı, Don Kişot'u düşleyen, kılıcını kuşanmış Miguel de Cervantes'i ve Don Juan de Austria'nın zafere doğru uzanan ısrarlı gölgesini konu eder. Chesterton, İngiltere ve Fransa'ya duyduğu derin sevginin azalmasına izin vermeden; dünyanın merkezi olarak Roma'yı gördü hep. Bir mektubunda şu satırları yazar: "Bir insan Roma'ya tekrar döneceğine inanmıyorsa, Roma'ya gitmesinin bir anlamı yok."*

Chesterton'ın bir eleştirmen olarak Dickens, Browning, Stevenson, Blake ve ressam Watts üzerine yazdığı kitaplar, derin oldukları kadar büyüleyicidirler de. Günümüzdeki şöhretini, fantastik ve mistik ögeleri birleştirerek 20. yüzyılın başlarında yazdığı romanlarından çok, Peder Brown'ın kahramanlıklarına borçludur. Poe'nun buluşu olan polisiye romanın yok olduğu bir dönemin gelebileceği şimdiden tahmin edilebilir, çünkü tüm yazın türleri arasında en yapay olanı ve en çok oyuna benzeyeni odur. Bizzat Chesterton, romanın bir yüz oyunu, polisiye öykünün ise bir maske oyunu olduğunu yazılı olarak ifade etmiştir. Bu gözleme ve polisiye türünün gözden düşmesi olasılığına karşın, G. K. C. öykülerinin her zaman okunacağından emin olduğumu söyleyebilirim; çünkü bu öykülerde gerçekleşmesi imkânsız doğaüstü bir olayın ima ettiği gizem, son satırların bizlere sunduğu mantıklı çözüm kadar ilginçtir.

Yazın sanatına atılmadan önce resim sanatıyla uğraşmış olan Chesterton'ın tüm anlatıları hatırı sayılır ölçüde görseldir.

Chesterton'ın sekreteri ve en iyi biyografi yazarı Maise Ward, usta yazarın, yapıtlarını dikte etmeye başlamadan önce, sigarasıyla gizlice ıstavroz çıkardığını anlatmak gibi olumlu bir boşboğazlık etmiştir. Bu şişman dev, kendini ilahi sığınağa emanet etmekten asla vazgeçmedi.

Bu kitaba Chesterton'ın en iyi öyküsü olduğuna inandığım, uzun beyaz bir yol, beyaz piyonlar ve beyaz atlarla oynanan güzel bir satranç oyu-

nunu andıran Mahşerin Üç Atlısı*'nı da aldık. Chesterton,* Tuhaf Ayak Sesleri*'nde yeni bir maske yaratır.* Israel Gow'un Onuru*'ndaki kasvetli İskoçya şatosu görünüşte çözülemez olan bir gizin asal parçasıdır.* Apollon'un Gözü*'nde eski bir tanrıya tapınma, bir cinayetin işlenmesine yardımcı olur.* Dr. Hirsch'in Düellosu*'nun başlığı –açık bir biçimde ifade etmek istemiyorum– bir ilke talebidir. Stevenson ve Dostoyevski'nin ünlü yapıtlarına esin kaynağı teşkil eden bildik gölge konusu bu öyküde, okuyucuya şimdiden açıklamak istemediğim, çeşitli özgün biçimlerle kendini yeniler; zaten okuyucu da önce kuşkuyla, sonra yenilenen bir beğeniyle keşfedecektir bunu.*

Yazın sanatı mutluluk biçimlerinden biridir; belki de hiçbir yazar bana Chesterton'ın yaşattığı kadar mutlu saatler yaşatmamıştır. İlahi Komedya*'ya esin kaynağı olan teolojiyi nasıl paylaşmıyorsam, Chesterton'ın teolojisini de paylaşmıyorum; ama öte yandan bu teolojilerin o eserlerin yaratılmasının koşulu olduğunu biliyorum. Chesterton bir seferinde az kalsın Buenos Aires'i ziyaret edecekti ve ben de kabul yemeğine davetli olacaktım; bu haber beni sevindirdi, ama gelmemesinin, büyülü bir biçimde saydam uzaklığında kalmasının daha iyi olacağını duyumsamaktan da kendimi alamadım. Ayrıca onu en iyi arkadaşım kadar yakından tanıdığımı ve bunun yeterli olduğunu düşündüm.*

Jorge Luis Borges

Apollon'un Gözü

Mahşerin Üç Atlısı

Mr. Pond'un, bütün resmi nezaketi ve ağır zarafetine rağmen üzerimde yarattığı tuhaf ve bazen de ürpertici etki, çocukluk anılarımla ve adının belirsiz çağrışımlarıyla ilgiliydi belki de. Babamın eski bir ahbabı olan bir devlet memuruydu ve sanırım benim çocuksu hayal gücüm, Mr. Pond'un adıyla bahçedeki küçük havuzu bir şekilde bağdaştırıyordu. Gerçekten de biraz düşününce, garip bir şekilde bu havuza benziyordu. Normal zamanlarda son derece sessiz, son derece sade ve deyim yerindeyse, yeryüzü ve gökyüzünü yansıtır gibi son derece parlaktı. Ayrıca, bildiğim kadarıyla, havuzda bazı ilginç şeyler olurdu. Binde bir, hadi diyelim yılda bir ya da iki gün, havuz tuhaf bir şekilde farkh görünürdü; o dümdüz berraklığında bir anda koşuşturan bir gölge, bir kıpırtı ortaya çıkar, bir balık

ya da bir kurbağa yahut acayip bir yaratık yüzünü gösterirdi. Ben, Mr. Pond'un kafasında da bir anlığına yüzeye çıkıp, sonra yine dibe batan canavarlar olduğuna inanırdım. Bu canavarlar, onun ılımlı ve mantıklı sözlerinin ortasında ortaya çıkıverirdi. Bazıları, onun en aklı başında konuşması sırasında birden delirdiğini düşünürlerdi. Ama aynı kişiler, aniden aklının başına geldiğini de kabul etmek zorundalar.

Yine, genç bir zihnin ürettiği delice bir fantazi denebilir, ama bazen balığa da benzerdi Mr. Pond. Tavırları son derece kibar ve beylikti; o da bir istisnayla, çünkü arada bir sivri sakalını çekiştirirdi. Bu tik, o tuhaf ve rasgele sözleri ettikten sonra, ciddi olmaya zorlandığı anlarda ortaya çıkardı: Gözlerini baykuş gibi önüne diker ve sakalını çekiştirirdi; sakalının yerine ipleri koyacak olursanız, bu hareket bir kuklanın ağzını açıp kapaması gibi komik bir etki yaratırdı. Bu sessiz ağız açıp kapama, bir balığın ağzını açıp kapamasına şaşılacak kadar benzerdi. Ancak, birkaç saniyeden fazla sürmezdi; ki sanırım bu sürede o, ne demek istediğini açıklamaya çalışmaktan vazgeçerdi.

Bir gün, bahçemizdeki cıvıl cıvıl çizgili tentelerin, yani o devasa güneş şemsiyelerinin altında, tanınmış bir diplomat olan Sir Hubert Wotton ile alçak sesle konuşuyor ve onu münasebetsizce benzetmiş olduğum havuza bakıyorlardı. Her ikisinin de çok iyi bildiği, ancak Batı Avrupa'da pek az insanın haberdar olduğu bir yer hakkında konuşuyorlardı: Pomeranya, Polonya ve Rusya'da

bataklığa dönüşen o uçsuz bucaksız topraklardan; yani bildiğim kadarıyla Sibirya bozkırlarından. O sırada Mr. Pond, en derin bataklıkların olduğu, su birikintileri ve durgun ırmakların kestiği bir bölge boyunca uzanan ve iki yanı uçurum olan bir yoldan bahsediyordu: Bu, bir yaya için yeterince güvenli düz bir yolmuş; ama yan yana giden iki atlının zar zor geçebileceği genişlikteymiş. Hikâye böyle başlıyordu işte.

Atlıların günümüzden daha yaygın oldukları, ama bir savaşçıdan çok bir haberci olarak kullanıldıkları bir zamanda geçiyordu hikâye. Dünyanın o bölgesini harabeye çeviren, tarihteki pek çok savaştan biri sırasında demek yeterli olur – öylesine vahşi bir doğayı harabeye çevirmek ne kadar mümkünse tabii. Prusyalıların Polonya halkı üzerindeki baskısı da söz konusu; ancak burada olayın politik yönünü açıklamak ya da eğrisini doğrusunu tartışmak gereksiz. Biz kısaca diyelim ki, Mr. Pond etrafındakileri bu heyecanlı hikâye ile eğlendirmek amacıyla anlatmaya başladı.

"Sizden, Krakowlu şair Paul Petrowski ile ilgili ilginç olayı hatırlamanızı istiyorum," dedi Pond; "o günlerde epeyce tehlikeli iki şey yapmıştı: İlki, Krakow'dan taşınıp Poznan'a yerleşmek; ikincisi de, şairliği vatanseverlikle bağdaştırmaya çalışmak. Şairin o günlerde yaşadığı kasaba Prusyalıların işgali altındaydı; o uzun yolun doğu ucundaydı bu kasaba ve Prusyalı komutan, uçsuz bucaksız bataklık denizindeki tek köprüye hâkim olabilmek için yolun başını tutmuştu. Ancak, bu harekât için yerleştikleri karargâh

yolun batı ucundaydı; ünlü Mareşal Von Grock başkumandandı; eski ve hâlâ en gözde alayı olan Beyaz Süvariler ise, o dik yolun en başında konuşlandırılmışlardı. Tabii her şey gıcır gıcırdı; muhteşem beyaz üniformalarına çaprazlamasına asılmış ateş renkli kılıç kayışlarının en ince ayrıntısına dek her şey; çünkü bu hikâye, tüm üniformalarda evrensel renkler olarak arazi renklerinin kullanılmaya başlanmasından hemen önce geçiyor. Bunun için onları suçlamıyorum; bazen o eski, hanedan armacılığı çağının, şu doğa tarihi, bukalemunlar ve böceklere tapınmayla birlikte gelen taklit renkler çağından daha zarif olduğunu düşünüyorum. Her neyse, Prusya'nın hizmetindeki bu birinci sınıf şövalyeler alayı hâlâ kendi üniformalarını giyiyorlardı ve sizin de biraz sonra göreceğiniz gibi, bu fiyaskodaki bir etken de buydu. Sadece üniformalar değil, nizam da bir başka etkendi. Her şey kötü gitti, çünkü disiplin fazlasıyla iyiydi. Askerleri, Grock'un emirlerine fazlasıyla uydular; sonuçta da o amacına ulaşamadı."

"Sanırım, bu bir paradoks," dedi Wotton içini çekerek. "Tabii çok akıllıca falan filan; ama aslında tamamen saçma, değil mi? Ah, insanlar genellikle Alman ordusunun fazla disiplinli olduğunu söyler, bilirim. Ama bir ordunun fazla disiplinli olduğu iddia edilemez ki."

"Ama ben genel olarak söylemiyorum," dedi Pond yakınır gibi. "Ben bu özel olay için, özel bir durum olarak söylüyorum. Grock, askerleri emirlerine itaat ettiği için kaybetti. Elbette, askerlerinden yalnızca *biri* itaat etmiş olsaydı, durum bu kadar

kötü olmayabilirdi. Ama *iki* askeri de itaat ettiğinde – zavallı ihtiyar şeytanın fazla şansı yoktu."

Wotton gevrek gevrek güldü. "Yeni askeri teorine bayıldım doğrusu. Sence, bir alaydaki bir asker emirlere uyabilir; ama emirlere uyan iki asker, Prusya disiplininin biraz fazla ileri gittiğini düşündürüyor sana."

"Hiçbir askeri teorim yok benim. Ben, askeri bir gerçekten bahsediyorum," diye karşılık verdi Mr. Pond sakince. "Grock'un başarısızlığı askeri bir gerçek, bunun nedeni de askerlerinden ikisinin de emirlerine itaat etmiş olması. Eğer, ikisinden biri emirlerine itaat etmemiş olsaydı, başarılı olacağı da askeri bir gerçek. Eh, bundan sonra hangi teoriyi kurarsan kur."

"Teorilerle o kadar ilgilenmiyorum," dedi Wotton sertçe, yersiz bir hakarete uğramış gibi.

O sırada, iri yarı gövdesiyle, ufak tefek arkadaşı Mr. Pond'la bir tezat oluşturan, onun hayranı ve dostu Kaptan Gahagan, gün ışığıyla bezenmiş çimlerde uzun adımlarla belirdi. Ceketinin iliğinde ateş rengi bir çiçek, havuç rengi saçlarının tepesinde hafifçe yan yatırılmış gri bir şapka vardı; eski züppeler ve düellocular zamanından fırlamış bir kabadayı gibi yürüyordu; halbuki kendisi, görece genç sayılabilirdi. Geniş omuzlu uzun gövdesi gün ışığının altında sanki kibrin vücut bulduğu bir gövde gibiydi. Ama yüzü ışıl ışıl, gelip yanlarına oturduğunda, yumuşacık kahverengi gözlerinde bütün bunlarla çelişen bir ifade vardı; bu gözler hüzünlü, hatta biraz endişeli bakıyordu.

Konuşmasını kesen Mr. Pond, heyecanlı heye-

canlı özür dilemeye başladı: "Korkarım, çok konuşuyorum yine, her zamanki gibi; aslında şu şairden bahsediyordum; uzun bir zaman önce, Poznan'da neredeyse idam edilecek olan Petrowski'den. Bu konuda yetkili askeri görevliler tereddüt ettiler; Mareşal Von Grock ya da daha üst düzey bir komutanın doğrudan emirleri olmasaydı, şairi serbest bırakacaklardı; ama Mareşal Von Grock şairin öldürülmesi konusunda kararlıydı ve hemen o akşam idam edilmesi emrini verdi. Şairin hayatını kurtarmak için o emrin ardından bir af emri gönderildi; ama af emrini götüren adam yolda öldüğünden, mahpus da serbest bırakıldı en sonünda."
"Ama..." diye tekrarladı Wotton duraksamadan.
"Af emrini götüren adam," diye ekledi Gahagan alaycı bir sesle.
"Yolda öldüğü için," diye mırıldandı Wotton.
"Tabii, neden olmasın? Mahpus da serbest bırakıldı," diye yüksek sesle açıkladı Gahagan neşeyle. "Her şey gün gibi ortada. Hadi o hikâyelerinden bir tane daha anlat, büyükbaba."
"Bu son derece gerçek bir hikâye," diye itiraz etti Pond; "ve her şey tamı tamına söylediğim gibi cereyan etti. Bu bir paradoks falan değil. Sadece, ne kadar basit olduğunu görmeniz için hikâyenin tamamını bilmeniz gerek."
"Evet," dedi Gahagan onaylayarak, "sanırım ne kadar basit olduğunu kavramadan önce, tamamını bilmem gerek."
"O halde, bize hikâyeyi anlat, olsun bitsin," dedi Wotton kısaca.

Paul Petrowski, aktif politikada olağanüstü bir öneme sahip, hayli işe yaramaz adamlardan biriydi. Adamın gücü, ulusal bir şair, aynı zamanda da uluslararası bir şarkıcı olmasından kaynaklanıyordu. Çok güzel ve güçlü bir ses bahşedilmişti ona ve bu sesle dünyadaki konser salonlarının neredeyse yarısında, ülkesinin vatansever şarkılarını söylüyordu. Kendi vatanında ise, devrimci umutların sönmez bir meşalesi ve sesiydi elbette. Özellikle de, tam o sıralarda yaşanan, meydandaki aktif politikacıların ortadan kaybolduğu, yerlerini de yine az çok onlar kadar aktif adamların aldığı uluslararası kriz zamanında. Çünkü, saf idealistin ve gerçek realistin ortak noktası sahip oldukları eylem aşkıdır. Aktif politikacı her eyleme anlamlı itirazlarda bulunarak ilerler ve başarıya ulaşır. Belki idealistin yaptıkları işe yaramaz, eylem adamının yaptıkları da vicdansız olabilir, ama hiçbir işte, hiçbir şey yapmadan başarıya ulaşılamaz. Ve gariptir ki, bu iki uzlaşmaz taraf, bataklıkların içinden geçen tek yolun iki ayrı ucundaydılar – kasabadaki mahpus Polonyalı şair bir uçta, askeri karargâhtaki Prusyalı komutan diğer uçta.

Mareşal Von Grock, gerçek bir Prusyalı olarak sadece bir eylem adamı değildi, şairanelikten de tamamen uzaktı. Tek satır şiir okumamıştı kendisi; ama aptal da değildi. Askerlere özgü gerçeklik duygusu vardı onda; ve bu da onu, aktif politikacının düşeceği aptalca hatalara düşmekten kurtarıyordu. Görüşlerle alay etmez, sadece nefret ederdi. Bir şair ya da bir peygamberin bir

ordu kadar tehlikeli olabileceğini bilirdi. Ve şairin ölmesi gerektiğine karar vermişti. Bu onun şiir konusundaki tek iltifatıydı ve de çok ciddiydi. O sırada çadırında, bir masanın başında oturuyordu; halkın içinde her zaman giydiği sivri uçlu miğferi önünde, masanın üzerinde duruyordu; kocaman kafası oldukça kel görünüyordu, oysa sinekkaydı traş olmuştu sadece. Yüzünün tamamı traşlıydı; oturaklı, ağır bir gözlük dışında hiçbir şey yoktu yüzünde; sırf o gözlük bile, kaba ve sarkmış suratına anlaşılmaz bir ifade vermeye yetiyordu. Yanında duran donuk saçlı, muşmula suratlı, mavi renkli fincan gözleri boş boş bakan Alman teğmene döndü.
"Teğmen Von Hocheimer," dedi, "Ekselansları bu gece karargâhımıza ulaşır mı demiştin?"
"Yedi kırk beşte, Mareşalim," diye cevapladı, konuşmaya pek istekli değilmiş gibi görünen teğmen; sanki iri bir hayvan konuşmayı yeni öğreniyordu.
"O halde," dedi Grock, "o gelmeden önce, seninle şu infaz emrini göndermek için ancak zamanımız var. Ekselanslarına hizmet etmeli ve onu özellikle de gereksiz sorunlardan uzak tutmalıyız. Taburları teftiş etmekle meşgul olacak zaten. Her şey Ekselanslarının emrine amade olsun. Bir saat içinde, bir sonraki karargâha gitmek üzere yola çıkacak."
İri yarı teğmene bir canlılık gelir gibi oldu; belli belirsiz bir selam çaktı. "Tabii Mareşalim, hepimiz Ekselanslarına itaat etmeliyiz."
"Ben, hepimiz Ekselanslarına hizmet etmeliyiz dedim," dedi Mareşal.

Beklenenden daha sert bir hareketle gözlüğünü çıkarıp, masanın üzerine attı. Teğmenin soluk mavi gözleri daha önce böyle bir şey görseydi, bu hareketin yarattığı etkiyle açıldığından daha çok açılmış olamazdı. Bu, demir bir maskenin çıkarılması gibiydi. Bir saniye önce Mareşal Von Grock, kayış gibi çenesi ve boğum boğum yanaklarıyla, inanılmaz bir şekilde gergedana benziyordu. Oysa şimdi, yeni bir canavara dönüşmüştü: Kartal gözlü bir gergedan. İhtiyar gözlerinin soğuk bakışları hemen hemen herkese sanki ezici olması dışında da bir şeyler barındırıyormuş gibi gelirdi; yani adamın tamamı demirden değil de, bir kısmı da çeliktenmiş gibi. Çünkü, her insanın bir ruhu vardı; bu ister kötü bir ruh olsun, ister Hıristiyan dünyasının iyi mi kötü mü olduğunu anlayamayacağı kadar tuhaf bir ruh olsun.

"Hepimiz Ekselanslarına hizmet etmeliyiz, dedim," diye tekrarladı Grock. "Daha açık konuşacağım; hepimiz Ekselanslarını korumalıyız. Tanrılarımız olmak yetmez mi krallarımıza? Hizmet edilmek ve korunmak yetmez mi onlara? Onlara hizmet edecek ve onları koruyacak olan, yine bizleriz."

Mareşal Von Grock az konuşurdu; hatta, daha teorik bir insanın düşünme diyeceği işi az yapan bir adamdı. Onun gibi bir adamda sıkça rastlanan bir tutum da, hasbelkader yüksek sesle düşünüyorsa, köpeğiyle konuşmayı tercih etmekti. Hatta bu tip adamlar, bir köpekle uzun ve karmaşık konular hakkında konuşmaktan belirgin bir zevk alırlar. Tabii, Teğmen Von Hocheimer'i

bir köpekle karşılaştırmak haksızlık olur. Daha hassas ve daha uyanık bir yaratık olan köpeğe haksızlık olur yani. Grock'un, o ender düşünme anlarından birinde, düşüncelerini bir koyunun ya da bir lahananın huzurunda yüksek sesle dile getiriyor olma duygusunun verdiği rahathk ve güvene kapıldığını söylemek daha doğru olur.

"Kraliyet tarihimizde, hizmetkârlar her daim efendilerini korumuştur," diye devam etti Grock, "ve bu hizmetlerine karşılık kötü olan yine onlar olmuştur, en azından dış dünyaya göre; çünkü bu dünya başarılının ve güçlünün karşısına her zaman gözü yaşlı bir duygusallıkla çıkar. Ama en azından biz başarılı ve güçlü olduk. Onlar, Ems telgrafı konusunda efendisini aldattığı için Bismarck'ı bile lanetlediler; ama bu, o efendiyi dünyanın efendisi yaptı. Paris zapt edildi, Avusturya kralı tahttan indirildi, biz ise güvenlikteyiz. Bu gece Paul Petrowski ölecek ve biz yine güvenlikte olacağız. Senin, onun ölüm emrini hemen götürmeni istememin sebebi bu işte. Petrowski'nin anında infaz edilmesi emrini taşıdığını ve emrin yerine getirilişini gözlerinle görmeden dönmemen gerektiğini iyice anladın mı?"

İfadesi kıt Hocheimer bir selam çaktı; çok iyi anlamıştı. Onda bazı köpek özellikleri vardı ne de olsa: Bir buldok kadar cesur ve ölesiye sadıktı.

"Derhal atına atla," diye devam etti Grock, "sakın yollarda oyalanma. Bir mesaj gelmezse, budala Arnheim'ın Petrowski'yi bu gece serbest bırakacağını çok iyi biliyorum. Haydi fırla!"

Teğmen bir selam daha çakıp gecenin içine daldı;

muhteşem alayın ihtişamının bir parçası olan beyaz süvari atlarından birine atlayıp, karanlık ufka, geniş bataklıkların koyu gölgelerine ve sönen renklerine tepeden bakan, sırt boyunca uzayan yüksek ve dar yolda at koşturmaya başladı; sanki bir duvarın üzerinde yol alıyordu.
Nal seslerinin son yankıları da duyulmaz olduğunda, Von Grock ayağa kalkıp miğferini ve gözlüğünü taktı ve çadırının önüne çıktı, ama farklı bir nedenle. Kurmayının başkumandanı tam takım üniforması içinde ona doğru geliyordu, daha gerideki saflardan askeri selamlamalar ve yüksek sesle verilen emirler duyuluyordu. Ekselansları Prens gelmişti.

Ekselansları Prens etrafındaki adamlarla bir tezat oluşturuyordu; en azından dış görünüş itibariyle, hatta daha başka konularda da: İçinde bulunduğu ortamda bir istisnaydı bu adam. O da sivri uçlu bir miğfer takmıştı, mavi çelik parıltılı siyah bir miğfer; ama onunkisi başka bir alaya aitti; tüm o traşlı Prusyalıların ortasında, o modası geçmiş görünüşünde, uzun, koyu renk, dalgalı sakalının miğferiyle oluşturduğu bileşimde, yarı aykırı, yarı düşsel bir uyum vardı. Sanki uzun, koyu renk, dalgalı sakalına uysun diye, üzerinde en yüksek Kraliyet Nişanı parıldayan uzun, koyu mavi, dalgalı bir pelerin giymişti; onun altına da, siyah bir üniforma. Her Alman kadar Alman olsa da, farklı bir Almandı ve gururlu ama dalgın bakışlarındaki bir şeyler, hayatındaki tek gerçek tutkunun müzik olduğu rivayetiyle örtüşüyordu.

İçinden homurdanan Grock, Prensin ilk iş olarak, uluslarının askeri etiketinin karmaşık resmi geçidinde en önde gelen alayın teftiş ve kabulüne yönelmeyip, bir kenara itilmesini en çok arzu ettiği konuya, yani şarkılarından bazılarının Avrupa'daki operaların yarısında söylendiğini duyduğu şu lanet olası Polonyalı'nın popüler ve tehlikede olması konusuna sabırsız bir şekilde dalmış olmasını son derece rahatsız edici, hatta çileden çıkarıcı bulduysa da, aslında bunu Prensin o az rastlanır tuhaflığıyla bağdaştırmayı tercih etti.

"Onun gibi bir adamı öldürmekten söz etmek delilik," dedi Prens, miğferinin altından hiddetle kaşlarını çatarak. "O, sıradan bir Polonyalı değil. O, bir Avrupa kültü. O, müttefiklerimiz, dostlarımız ve hatta Alman yandaşlarımız tarafından affedilmeli ve yüceltilmelidir. Orpheus'u öldüren deli kadınlar gibi mi olmak istiyorsun?"

"Ekselansları," dedi Mareşal, "affedilebilirdi, tabii ölmüş olmasaydı. Ya da yüceltilebilirdi, eğer ölmüş olmasaydı. Her ne yapıyorduysa ve ne yapacaktıysa, artık asla yapamayacak. Ölüm, bütün gerçeklerin en gerçeğidir ve ben de gerçeklere âşığım."

"Senin bu dünyadan hiç mi haberin yok?" diye buyurdu Prens.

"Anavatanımızın en son karakolununun ötesinde kalan dünya," diye cevapladı Grock, "umurumda bile değil."

"Aman Tanrım!" diye bağırdı Prens; "Weimar'la bir tartışmaya girse, Goethe'yi de asardın sen!"

"Kraliyetinizin güvenliği için," diye cevapladı Grock, "bir an bile tereddüt etmezdim."
Kısa bir sessizlik oldu ve Prens aniden, "Bu da ne demek oluyor?" dedi sertçe.
"Bir an bile tereddüt etmedim, demek oluyor Prensim," diye hemen cevapladı Mareşal. "Petrowski'nin öldürülmesi için çoktan emir gönderdim."
Prens, kocaman kara bir kartal gibi ayağa kalktı; pelerini kudretli kanatlar gibi dalgalandı ve herkes biliyordu ki onu bir eylem adamı yapan şey, kuru lafların ötesinde, o ünlü öfkesiydi. Von Grock'la konuşmadı bile; onu hiçe sayarak, en yüksek sesiyle, emir komuta zincirindeki ikinci adam olan General Von Voglen'a seslendi. General küt kafalı, tıknaz bir adamdı; arkada taş gibi hareketsiz duruyordu.
"Süvarilerinin arasında en iyi at kimindir, General? En iyi binici kimdir?"
"Arnold Von Schacht'ın atı bir yarış atını geçecek kadar iyidir," diye cevapladı General aceleyle. "Kendisi de bir jokey kadar iyi binicidir. Beyaz Süvarilerdendir."
"Çok güzel," dedi Prens sesinde yeni bir çınlamayla. "Adamını derhal, şu çılgın mesajı götüren adamın peşinden yolla; onu durdursun. Ona yetki vereceğim; sanırım değerli Mareşal itiraz etmez buna. Kalem kâğıt getirin bana. Çabuk!"
Pelerinini silkeleyip oturdu; kâğıt kalem geldi; Polonyalı Petrowski'nin serbest bırakılmasını isteyen ve diğer emirleri iptal eden emir yazısını sert ve abartılı hareketlerle kaleme aldı.

Sonra, ihtiyar Grock'un tarihöncesi zamanlara ait taş bir heykel gibi gözünü kırpmadan dikilip durduğu ölüm sessizliği içindeki odadan, pelerinini ve süvari kılıcını peşi sıra sürükleyerek azametle çıkıp gitti. O kadar sinirliydi ki, kimse ona alayın olağan teftişini hatırlatmaya cesaret edemedi. Kıvırcık saçlı, kıpır kıpır bir delikanlı olan, hatta bir oğlan çocuğunu andıran, ancak üniformasında birden fazla Süvari madalyası taşıyan Arnold Von Schacht, topuklarını birbirine vurup selam vererek emir kâğıdını Prensten teslim aldı; iri adımlarla dışarı çıkıp atına atladı; incecik uzanıp giden dik yolda gümüş bir ok ya da kuyrukluyıldız gibi hızla gözden kayboldu.
İhtiyar Mareşal sessizce, ağır ağır çadırına döndü; sivri uçlu miğferini ve gözlüğünü sessizce, ağır ağır çıkardı, yine masanın üzerine koydu. Çadırın dışında bekleyen emir erine, Beyaz Süvarilerden Çavuş Schwartz'ı derhal bulup getirmesini emretti.
Bir dakika sonra Mareşalin huzurunda, çenesinde büyük bir yara izi olan, zayıf, sırım gibi bir adam duruyordu; bir Alman için epeyce esmerdi; tabii fırtına ve kötü hava şartlarında geçen onca yıldan sonra kararmadıysa teni. Mareşal gözlerini yavaşça kaldırırken, çavuş çakı gibi hazırolda bekliyordu. Emrindeki tüm generallerle İmparatorluk Mareşali ve şu itilip kakılan rütbesiz subay arasındaki uçurum ne kadar derin olursa olsun, bu hikâyede bütün adı geçenler içinde, sadece bu iki adam birbirlerini anlamışlardı; bir bakışta, tek kelime etmeden.

"Çavuş," dedi Mareşal ters ters, "seni daha önce iki kez gördüm. İlki, tüm ordu içinde yapılan süvari tüfeği atışlarında birinci olduğundaydı, sanırım."
Çavuş selam verdi ve hiçbir şey demedi.
"Ve ikincisi de," diye devam etti Von Grock, "bize kurulan tuzak hakkında bilgi vermeyen o lanet olası ihtiyar kadını vurmaktan ötürü sorgulandığın zaman. Bu olay o zaman pek çok yorumlara neden olmuştu; benim çevremde bile. Fakat o zaman, senin lehine yetki kullanılmıştı. Ben kullanmıştım."
Çavuş bir selam daha çaktı; hâlâ sessizdi. Mareşal soğuk ama tuhaf bir samimiyetle konuşmasına devam etti.
"Ekselansları Prens, şahsının ve yurdumuzun güvenliğiyle ilgili son derece önemli bir konuda yanlış bilgilendirilmiş, hatta kandırılmıştır. Bu nedenle acele verilmiş bir kararla, bu gece infaz edilecek Polonyalı Petrowski'nin af emrini göndermiştir. Tekrar ediyorum: Bu gece infaz edilmesi gereken Petrowski'nin. Sen hemen af emrini taşıyan Von Schacht'ın peşinden gidip, onu durduracaksın."
"Ona yetişebileceğimi zannetmiyorum, Mareşalim," dedi Çavuş Schwartz. "Alayın en hızlı atı onda, kendisi de alaydaki en iyi binicidir."
"Sana ona yetişmeni değil, onu durdurmanı emrettim," dedi Grock. Sonra ağır ağır "Bir adam çeşitli şekillerde durdurulabilir ya da çağrılabilir: Seslenerek ya da ateş ederek." Sesi giderek cansızlaştı, ama duraksamadan devam etti. "Bir tüfeğin ateşlenmesi dikkatini çekebilir."

Ve esmer çavuş üçüncü kez selam çaktı; merhametsiz ağzı sımsıkı kapalıydı.
"Dünya değişti," dedi Grock, "söylenenler, suçlamalar ya da övgüler sayesinde değil, yapılan işler sayesinde. Bir eylem gerçekleştiğinde, geri dönüş yoktur. Şu anda yapılması gereken, bir insanın öldürülmesi." Birden çelik parıltılı gözlerini karşısındakine dikti ve ekledi: "Petrowski'yi kastediyorum, tabii ki."
Çavuş Schwartz zalimce gülümsedi; sonra o da çadırdan karanlığa çıktı ve atını mahmuzladı.
Bu üç atlıdan sonuncusu, hayalperest düşüncelere kapılma konusunda, birincisinden bile daha yeteneksizdi. Ama tam olmasa da, en nihayetinde o da bir insan olduğu için, böyle bir emirle görevlendirildiği böyle bir gecede, o insanlık dışı manzaranın ezici baskısını üzerinde hissetmemesi mümkün değildi. İki yanı uçurum olan yolda etrafını kuşatan manzara boyunca, denizden bile çok daha insafsız olan bir doğa uzanıyordu. Çünkü burada insan ne yüzebilir, ne bir araçla gidebilir, ne de insanca bir şey yapabilirdi; insan burada sadece batardı, debelenmeye bile vakit bulamadan. Çavuş, ne katı, ne sıvı, ne de herhangi bir şekli olan asli balçığın varlığını iliklerine kadar hissetti; tüm şeylerin biçimlerinin ardındaki varlığı hissetti.
Kuzey Almanya'daki diğer binlerce sıkıcı ve akıllı adam gibi o da ateistti; ancak insanlığın ilerlemesinde dünyanın yeşermesini, bereketlenmesini görebilen o mutlu paganlardan da değildi. Önünde uzanan dünya, bitkilerin ya da canlıların

evrimleşip geliştiği, meyve verdiği bir yer değildi; bütün canlıların, dibi olmayan bir kuyuya dalar gibi, sonsuza kadar batıp kaybolacakları bir uçurumdu; ve böyle berbat bir dünyada yerine getirmesi gereken acayip görevini düşününce, bu uçurum fikri onu daha da katılaştırdı. Yukarıdan bakıldığında serilmiş bir harita gibi görünen, etrafa yayılmış gri yeşil bitki öbekleri bir gelişmeden çok bir hastalık tablosuna benziyordu ve etrafı karalarla çevrili su birikintilerinde, sudan çok zehir olabilirdi. Su birikintilerinin zehirlenmesiyle ilgili insancıl bir tartışmayı hatırladı.
Ancak çavuşun aklından geçenler, normalde pek düşünme alışkanlığı olmayan insanların birçoğunda olduğu gibi, bilinçaltında fazlasıyla gerilen sinirlerine ve pratik zekâsına dayanıyordu. Gerçek şu ki, önünde dümdüz uzanıp giden yol sadece kasvetli değil, aynı zamanda hiç bitmeyecekmiş gibi uzun görünüyordu. Takip ettiği adamı uzaktan da olsa şöyle bir görmeden bu kadar yol gideceğini hiç düşünmezdi. Bu kadar kısa sürede bu kadar yol aldığına göre, Von Schacht'ın atı çok çevik olmalıydı; ama ne kadar hızh olursa olsun, yola çıkalı daha ne kadar olmuştu ki? Schwartz'ın daha önce de söylediği gibi, onu yakalayamazdı; ama kendinde güvendiği mesafe algısına göre, kısa bir süre sonra görüş alanına girmesi lazımdı. Ve en sonunda, tam o metruk manzaraya korkunç bir umutsuzluk çöküp yayılmaya başladığında onu gördü.
Önce beyaz bir leke gibi görünüp, sonra yavaşça, belli belirsiz beyaz bir şekle dönüşen bir şey

belirdi uzakta; deli gibi at sürüyordu bu şey. Şekil biraz büyümüştü, çünkü Schwartz da hızla sürmeye başlamıştı atını; bu şekil, Süvarilerin beyaz üniformasındaki turuncu nişanın görülebileceği kadar büyümüştü artık. Atıcılıkta ordudaki tüm ödülleri toplayan bu nişancının, bundan daha küçük hedefleri tam on ikiden vurmuşluğu vardı.
Çavuş tüfeğini aldı; ve çıkan olağanüstü korkunç sesin şiddeti, kilometrelerce uzanan sessiz bataklık boyunca yaban ördeklerini titretti. Ama, Çavuş Schwartz onları dert etmedi. Onu ilgilendiren tek şey, o dimdik beyaz şeklin aniden sarsılıp atın üzerine yığılması oldu; bunu, aradaki mesafeye rağmen görebiliyordu. Süvari eyerin üzerinde bir kambur gibi duruyordu. Schwartz ise keskin gözleri ve tecrübesiyle kurbanının vurulduğundan emindi; hatta kalbinden vurulduğuna. Sonra ikinci bir atışla atı yere serdi. Binicisi ve atı son bir kez şaha kalktı; beyaz bir parıltı gibi aşağıdaki karanhk bataklığa doğru kaydı ve gözden kayboldu.
Soğukkanlı biri olan çavuş, işini bitirdiğinden emindi. Onun gibi soğukkanlı insanlar, ne yaptıkları konusunda çok titiz olurlar; yaptıkları işlerde sık sık hataya düşmeleri de bundandır. O, orduların ruhu olan yoldaşlığı ezip geçmiş, bir emri yerine getirmekte olan kahraman bir subayı öldürmüş, krallarına karşı gelmiş ve ihanet etmiş, kişisel çekişme gibi bir gerekçe bile olmadan adi bir cinayet işlemişti; öte yandan, üstüne itaat etmiş ve bir Polonyalının ölümüne

yardımcı olmuştu. Bu son iki gerçek şimdilik zihnini doldurdu; böylece Mareşal Von Grock'a rapor vermek üzere geri dönme inceliğini gösterdi. Yaptığı işin kusursuzluğu konusunda hiçbir şüphesi yoktu. Af emrini taşıyan adam kesinlikle ölmüştü ve mucize kabilinden kurtulmuş da can çekişiyor olsa bile, ölmüş ya da ölmek üzere olan atını kasabaya kadar sürüp, infazı durdurmaya yetecek zamanı yoktu. Hayır: Bu umutsuz projenin yaratıcısına, koruyucusunun kanatlarının altına dönmek daha pratik ve akla uygun olurdu. Tüm gücüyle, yüce Mareşalin gücüne sığındı.

Gerçekten de, yüce Mareşalin mangal gibi bir yüreği vardı: Yaptığı, yaptırttığı canavarlıktan sonra, gerçeklerle karşılaşmaktan ya da bir maşa gibi kullandığı adamıyla temasa geçmenin doğurabileceği tehlikelerle hemen yüz yüze gelmekten korkmadı bile. Nitekim birkaç saat sonra, o yolda çavuşla birlikte at sürüyordu; o meşum yere geldiklerinde Mareşal atından indi, ama ötekine atını sürmeye devam etmesini söyledi. Çavuştan bütün atlıların asıl hedefi olan kasabaya gitmesini, infazdan sonra asayişi kontrol etmesini, herhangi bir ayaklanma tehlikesi olup olmadığına bakmasını istedi.

"O halde, kasaba burada mı, Mareşalim?" diye sordu çavuş alçak sesle. "Ben daha uzakta zannetmiştim; ama şu cehennem yolun bir kâbus gibi uzayıp gittiği de bir gerçek."

"Burada," diye cevapladı Grock. Eyer ve üzengiden atlayıp, atından indi; uzun korkuluğun yanına geldi ve aşağıya baktı.

Ay, bataklığın üzerinde yükselmiş, siyah suların ve yeşil köpüklerin üzerinde ihtişamla parlıyordu; en yakın sazlığın dibindeki eğimin sonunda, köklü alayının en müthiş beyaz atlarının ve beyaz binicilerinin birinden geriye kalanlar yatıyordu; ışıklı ve parlak bir harabe gibi. Adamın kimliği şüphe götürmezdi; ay ışığı, af emrini taşıyan ikinci atlı genç Arnold'un altın rengi kıvırcık saçları üzerinde bir hale gibi parlıyordu ve aynı gizemli ay ışığı, sadece kılıç kayışı ve düğmelerin üzerinde değil; genç askerin aldığı madalyaların, şeritlerin ve rütbesine ait nişanların üzerinde de parlıyordu. Böyle muhteşem bir ışıktan duvak altında, Sir Galahad'in beyaz şövalyelerinden biri zannedilebilirdi; aşağıda yatan harap zarafet ve gençlikle, aşağıya bakan taştan gövde arasındaki korkunç tezattan daha beterine pek az rastlanabilir. Grock, bir kez daha miğferini çıkardı; cenazeye saygının belli belirsiz bir gölgesi olan bu hareketle, o gergedana benzeyen tuhaf çıplak kafası ve boynu, taş devrinden kalma bir canavarın çıplak kafasının ve boynunun ay ışığında soğuk soğuk parlamasına benziyordu. Fantastik Alman ekolünün Rops ya da benzeri gravürcüsü şöyle bir tablo çizerdi: Aşağı edilmiş kahraman bir meleğin kırık kanatlarına ve beyaz, altın renkli zırhına tepeden bakan, bir böcek kadar insanlık dışı devasa bir hayvan.

Grock ne dua etti ne de acıdı; ancak zihni, uçsuz bucaksız kapkara bataklığın canlı bir varlıkmış gibi arada bir kıpırdanması gibi karanlık bir şekilde kıpırdandı; ne yapacağını bilmediği bir şey

karşısında ilk kez kendisini savunma ihtiyacı duyan bir insan gibi, sahip olduğu tek inancı ifade etmeye ve ona sığınarak, tüm evrenle ve gözlerini dikmiş olan ay ışığıyla yüzleşmeye çalıştı.
"Yüce Alman Hedefi bu iş yapılmadan önce de aynıydı, sonra da. Değişimler ve zaman, sözünden dönen ötekilerin hedefleri gibi değiştiremez onu. O, taştan bir şey gibi zamanın dışında durur; değişmez yüzüyle geçmişe ve geleceğe bakar."
Ardından gelen sessizlik, uğursuz bir haberci gibi, soğuk kibrini beslemeye yetecek kadar uzun sürdü; sanki taştan bir figür, sessizlik vadisinin içinden konuşmuştu. Ama sessizlik, uzaktan belli belirsiz gelen nal seslerinin fısıltılarıyla bir kez daha dalgalanmaya başladı; kısa bir süre sonra, dik yoldan dörtnala, hatta bir at yarışındaymışcasına kan ter içinde gelen çavuş göründü; yara izi dolu kara yüzü şimdi sadece solgun değil, ay ışığı altında ölü gibi sapsarıydı.
"Mareşalim," dedi dimdik selam çakarken, "Polonyalı Petrowski'yi gördüm!"
"Hâlâ gömmemişler mi?" diye sordu Mareşal aşağıya bakıyordu, zihni hâlâ meşgul gibiydi.
"Gömmüşlerse bile," dedi Schwartz, "mezar taşını kaldırmış ve hortlamış."
Çavuş, Mareşalin önünde aya ve batakhğa bakarak duruyordu; ama hiç de hayalperest olmamasına karşın, gördüğü şeyler o anda değil, biraz önce görmüş olduğu şeylerdi. Yolun hemen sonundaki Polonya kasabasının çok iyi aydınlatılmış ana caddesinde kanh canh yürümekte olan Paul Petrowski'ydi; hataya yer vermeyecek şekilde

tel tel kabarmış saçları ve Fransızvari sakalıyla ince uzun siluet, onca albümde, dergide resmini gördüğü Petrowski'ninkiydi. Arkasında, ellerinde bayraklar, meşalelerle ayaklanmış tüm kasabayı, muhteşem kahramanlarının önderliğinde galeyana gelen halkı görmüştü; tabii halk hükümete daha az düşmandı artık; zira sevilen kahramanlarının serbest bırakılmasına çok sevinmişlerdi.

"Yani," diye bağırdı Grock hırıltılı bir sesle, "sen, benim mesajıma rağmen onu serbest bırakmaya cüret ettiler mi demek istiyorsun?"

Schwartz yine bir selam çaktı ve "Onu çoktan serbest bırakmışlar ve hiçbir mesaj almamışlar," dedi.

"Sen şimdi benim bütün bu olanlardan sonra," dedi Grock, "karargâhtan hiçbir habercinin oraya varmadığına inanmamı mı bekliyorsun?"

"Tek bir haberci bile" dedi çavuş.

Çok daha uzun bir sessizlikten sonra, Grock boğuk bir sesle konuştu. "Ne oldu peki, Allahın cezası? Bütün bunları açıklayacak bir şey geliyor mu aklına?"

"Sanırım bütün bunları açıklayan," dedi çavuş, "bir şey gördüm."

Mr. Pond hikâyenin bu noktasında sinir bozucu bir kayıtsızlıkla durdu.

"Evet," dedi Gahagan sabırsızca; "ya sen bütün bunları açıklayacak bir şey biliyor musun?"

"Şey, sanırım biliyorum," dedi Mr. Pond sakin sakin. "Rapor benim şubeme geldiğinde, bu meseleyle bizzat ilgilenmek zorunda kaldım. Olay, Prusyalılara özgü aşırı itaatten kaynaklanıyordu

gerçekte. Aynı zamanda, başka bir Prusyalı zayıflığından da kaynaklanıyordu: Küçümseme. İnsanları körleştiren, delirten ve yanlış yollara sevk eden tutkular arasında en kötüsü ve en soğuğudur küçümseme.

"Grock koyun sürüsünün önünde fazlasıyla rahat konuşuyordu, lahanaların önünde de kendisine fazlasıyla güveniyordu. Aptal adamları küçük görürdü, emrindekiler de dahil; ilk haberci Von Hocheimer'e sırf aptala benzediği için bir eşya parçasıymış gibi davrandı, ama teğmen göründüğü kadar aptal biri değildi. En az, bütün hayatı boyunca pis işler yapmış ahlaksız çavuş kadar anlamıştı yüce Mareşalin sözlerini. Hocheimer, Mareşalin tuhaf ahlak felsefesini de anlamıştı: Emirlerine kayıtsız şartsız uyulmalıdır; iler tutar bir yanı olmasa da. Komutanının tek isteğinin Petrowski'nin cesedi olduğunu biliyordu; her ne yolla olursa olsun; bu yol ister Prensi aldatmak olsun, ister kendi askerlerinin ölümü. Arkasında, kendisinden daha hızlı gelen, kendisini yakalamaya çalışan bir atlının nal seslerini duyunca, bu gelen habercinin Prensin af emrini taşıdığını anladı. Von Schacht, bu gencecik yiğit subay, bu hikâyede fazlasıyla ihmal edilen asil bir Alman geleneğinin vücut bulduğu bu adam, kendisini daha yüce gönüllü bir politikanın habercisi yapan bir kazaya maruz kaldı. Avrupa'ya şövalyelik şanının damgasını vuran o atlıların hızıyla Hocheimer'e yetişti; haberci borazanına benzeyen sesiyle durmasını ve dönmesini söyledi. Von Hocheimer de itaat etti. Durdu; atını dizginledi;

eyerinin üstünde döndü, ama elindeki süvari tüfeğini doğrultmuştu; delikanlıyı iki kaşının ortasından vurdu.

"Hocheimer sonra döndü, elinde Polonyalının ölüm fermanı, yoluna devam etti. Ardında bıraktığı at ve atlı korkuluktan aşağı yuvarlanmış, böylece yol kapanmamıştı. Bu açık yolda üçüncü haberci oflaya puflaya ilerliyor ve yolculuğunun bir türlü bitmemesine hayret ediyordu; en sonunda, Süvarilerin uzaktan beyaz bir yıldıza benzeyen, karıştırılması imkânsız üniformasını gördü ve o da tüfeğini ateşledi. Oysa, vurduğu ikinci değil, birinci haberciydi.

"O gece, Polonya kasabasına herhangi bir habercinin canlı olarak ulaşamamasının nedeni buydu; mahpusun hapishaneden elini kolunu sallayarak çıkıp gitmesinin nedeni de. Şimdi söyleyin; sizce Van Grock'un iki sadık hizmetkârından birinin fazla olduğunu söylerken yanılıyor muydum?"

Tuhaf Ayak Sesleri

Şayet 'On İki Hakiki Balıkçı' adlı seçkin kulübün bir üyesini, yıllık yemekleri için Vernon Oteli'ne girerken görürseniz, paltosunu çıkardığında gece kıyafetinin siyah değil, yeşil olduğunu fark edeceksiniz. Şayet ona bunun nedenini sorarsanız (tabii böyle bir yaratığa hitap etme cüretinizin olduğunu varsayarsak), muhtemelen, garsonla karıştırılmamak için diyecektir. Bunun üzerine siz de, ezik bir şekilde geri çekileceksiniz. Ancak, ardınızda henüz çözülmemiş bir gizem ve anlatmaya değer bir hikâye bırakarak.

Şayet (aynı olanakdışı varsayım biçimini izlersek) adı Peder Brown olan, ufak tefek, yumuşak başlı, çalışkan bir rahiple karşılaşır da ona, şimdiye dek oltasına takılan en büyük balığın ne olduğunu soracak olursanız, Vernon Oteli'nde geçen ve sırf bir koridordaki adımları dinleyerek

bir suçu önlediği ve belki de bir ruhu kurtardığı bir olay olduğunu söyleyecektir muhtemelen. Belki de, bu çılgın ve müthiş tahmininden biraz gurur duymaktadır, hatta buna atıfta bulunması da muhtemeldir. Ancak toplumsal hayatta 'On İki Hakiki Balıkçı' kulübüne girecek kadar yükselebilmeniz ya da Peder Brown'ı bulabilmek için suçluların arasına ve yoksul mahallelere kadar düşmeniz de son derece olanaksız göründüğü için, korkarım bu hikâyeyi asla bilemeyeceksiniz; tabii, benden duymadığınız sürece.

On İki Hakiki Balıkçı'nın yıllık yemeklerini verdikleri Vernon Oteli, adabımuaşeret kurallarında neredeyse çılgınlığa varan ölçülere ulaşmış, genel değerlerin ters yüz edildiği, ancak oligarşik bir toplumda var olabilecek, 'seçkinlere hitap eden' bir müesseseydi. Başka bir deyişle, insanları çekmeye çalışarak değil de, kaçırmaya çalışarak işliyordu. Varsılerkil bir toplumda tüccarlar, müşterilerinden daha müşkülpesent olacak kadar kurnazlaşırlar. Özellikle zorluk çıkarırlar ki, zengin ve bezgin müşterileri bunların üstesinden gelebilmek için çuvallarla para harcasın ve bir o kadar da diplomatik çaba sarfetsin. Şayet Londra'da boyu bir seksenden kısa olanların giremeyeceği bir otel moda olsaydı, orada yemek yiyebilmek için, toplum buna da boyun eğer, bir seksen boyundaki insanların bir araya geldiği gruplar oluştururdu. Şayet, sırf sahibinin kaprisi yüzünden, sadece perşembe öğleden sonraları açık olan pahalı bir restoran olsaydı, perşembe öğleden sonraları orası tıklım tıklım olurdu.

Vernon Oteli, sanki kazara, Belgravia semtindeki meydanın bir köşesindeydi. Küçük ve çok münasebetsiz bir oteldi. Ancak, tam da bu münasebetsizliği, özel bir sınıfı koruyan duvar olarak kabul edilirdi. Özellikle de bir münasebetsizliği hayati önem taşıyordu: Orada bir kerede ancak yirmi dört kişi yemek yiyebilirdi. Tek büyük yemek masası, Londra'nın en eşsiz, en eski bahçelerinden birine bakan bir verandaya kurulmuş olan ünlü teras masasıydı. Yani, bu masadaki yirmi dört yerin ancak güzel havalarda keyfi çıkarılabilirdi ve bu da, bu keyfi daha zor ulaşılır, bu yüzden de daha arzulanır kılıyordu. Otelin şimdiki sahibi Lever adında bir Yahudiydi ve bu otele girişi zorlaştırarak neredeyse bir milyon kazanmıştı. Tabii ki, otelindeki bu sınırlamayla, hizmette özenli zarafeti birleştirmeyi bilmişti. Şaraplar ve yemekler Avrupa'daki herhangi bir yerdeki kadar iyiydi gerçekten; hizmetkârların tavırları ise İngiliz üst tabakasına özgü o havayı yansıtıyordu. Otel sahibi, tüm garsonlarmı avcunun içi gibi bilirdi; zaten topu topu on beş garson vardı. Milletvekili olmak, o otelde garson olmaktan kat kat kolaydı. Her bir garson, korkunç bir sükûnet ve ağırbaşlılık içinde, sanki bir beyefendinin uşağı olacakmış gibi eğitilirdi. Otelde yemek yiyen her beyefendiye, genellikle, en az bir garson düşerdi gerçekten de.

On İki Hakiki Balıkçı Kulübü, böyle bir yer dışında başka bir yerde yemek yemeye razı olamazdı; zira lüks bir mahremiyet konusunda ısrarcıydı ve aynı binada başka bir kulübün yemek

yemesi düşüncesi bile keyfini kaçırmaya yeterdi. Balıkçılar yıllık yemeklerinde tüm hazinelerini, sanki özel bir evdeymişçesine sergilemek âdetindeydiler; özellikle de ünlü balık çatal bıçak takımını. Bu takım eskiden beri kulübün nişanesiydi; her parça mükemmel bir gümüş işçiliğiyle bahk şeklinde yapılmış ve her birinin sapına büyük bir inci tanesi kakılmıştı. Bunlar her zaman balık servisinde çıkarılırdı; balık ise bu müthiş yemeğin en muhteşem kısmıydı. Kulübün pek çok töreni ve âdeti vardı, ancak eskilere uzanan bir tarihi ya da herhangi bir amacı yoktu; onu bu kadar aristokratik yapan da buydu zaten. On İki Hakiki Balıkçı'dan biri olmak için bir şey olmak zorunda değildiniz; zaten daha baştan belli bir insan tipi değilseniz, onları asla duymuş olamazdınız bile. Bu kulüp on iki yıldır vardı. Başkan Mr. Audley, başkan yardımcısı ise Chester Dükü idi.

Şayet, bu müthiş otelin havasını az da olsa aktarabildiysem, orası hakkında benim nasıl olup da bir şeyler bildiğimi merak edecektir okuyucu; hatta dostum Peder Brown kadar sıradan bir insanın, nasıl olup da kendini bu altın galeride buluverdiğini soracaktır. Bunlar düşünüldüğünde, hikâyem basit, hatta bayağıdır. Bütün insanlar kardeştir diyen o korkunç bilgiyle, en ince sohbetlere bile burnunu sokan, yaşını başını almış bir asi ve demagogla karşılaşırsanız bilin ki, toplumsal sınıf farklarını ortadan kaldırmak isteyen bu zat, Peder Brown'ın ta kendisidir. Garsonlardan birine, bir İtalyan'a, o öğleden sonra

aniden inme inmişti. Bu tür batıl inançlara karşı şaşırtıcı derecede hoşgörülü olan Yahudi işvereni ise, en yakın Katolik rahibin çağrılmasına razı oldu. Garsonun, Peder Brown'a günah çıkartırken neler söylediği bizi ilgilendirmez; zaten Peder de, bir din adamı olarak, duyduklarını kendine sakladı; ancak görünüşe göre garson, bir mesaj iletmek ya da bir yanlışı düzeltmek için rahipten bir not ya da açıklama yazmasını istemişti. Böylece Peder Brown, Buckingham Sarayı'nda da göstereceği aynı mütevazı samimiyetle, bir oda ve kâğıt kalem istedi. Mr. Lever ikileme düştü. Kibar bir adamdı, ama herhangi bir zorluktan ya da can sıkıcı bir olaydan da hoşlanmaz, kibarlığı bir kenara bırakabilirdi. Ayrıca, o gece otelinde olağandışı bir yabancının varlığı, yeni temizlenmiş bir şeyin üstündeki kara bir leke gibiydi. Vernon Oteli'nde hiçbir zaman bir antre ya da bekleme salonu olmamıştı; ne antrede bekleyen insanlar ne de şans eseri otele gelen bir müşteri olurdu. On beş garson, on iki misafir vardı. O gece otelde yeni bir misafirle karşılaşmak, insanın ailesinin evinde kahvaltıda ya da çay saatinde, yeni bir erkek kardeşle karşılaşması kadar şaşırtıcı olurdu. Dahası, rahibin görünüşü ikinci sınıf, giysileri de çamurluydu. Sadece uzaktan şöyle bir görünmesi bile, kulüpte bir krizin dalga dalga yayılmasına yol açabilirdi. Bu utançtan kurtulamayacağına göre, en azından örtbas edebilmek için, Mr. Lever'in aklına bir plan geldi. Vernon Oteli'ne girdiğinizde (gerçi oraya asla giremeyeceksiniz ya), birkaç soluk

ama önemli tabloyla süslenmiş kısa bir koridordan geçip, ana girişe ve lobiye varırsınız; bu lobi sağınızda odalara, solunuzda da mutfağa ve ofislere giden bir koridora açılır. Hemen sol yanınızda camekânlı bir ofis vardır; bu ofis, ev içinde ev gibi, lobinin içindedir; otelin barı bir zamanlar buradaydı belki de.

Bu ofiste, otel sahibinin yardımcısı dururdu (mecbur kalmadıkça, buraya asla kimse girmezdi) ve ofisin biraz ilerisinde hizmetkârlar bölümüne giden koridorda bir vestiyer vardı; beyefendilere ayrılmış alanın sınırı. Ancak, ofis ve vestiyer arasında, başka çıkışı olmayan, küçük, özel bir oda daha vardı; bu oda bazen otel sahibi tarafından ince ve önemli işler için kullanılırdı; bir düke bin pound borç vermek ya da beş kuruş vermemek için yan çizmek gibi. Basit bir rahibin, kutsal odasını yaklaşık yarım saatliğine işgal etmesine ve bir kâğıt parçasına bir şeyler karalayarak kirletmesine izin vermesi Mr. Lever'in müthiş hoşgörüsünün bir göstergesiydi. Peder Brown'ın yazmakta olduğu hikâyenin şu anda okumakta olduğunuzdan kat kat iyi olması muhtemeldir ama bu asla bilinemeyecek. Sadece şunu söyleyebilirim; bu okuduğunuzla aşağı yukarı aynı uzunluktaydı; son iki üç paragrafı ise, hiç de sürükleyici olmadığı gibi, en sıkıcı bölümüydü. Çünkü, rahip bu bölüme geldiğinde, düşünceleri dağılmaya yüz tutmuş ve genellikle keskin olan hayvani duyuları uyanmaya başlamıştı. Karanlık çökmekte, akşam yemeği vakti gelmekteydi. Unutulmuş odası ışıksızdı; çökmekte olan karan-

lık ise, kimileyin olduğu gibi kulağını keskinleştirmişti. Peder Brown, belgenin son ve en önemsiz kısmını yazarken, dışardan gelen tekdüze bir sesin ritmine kaptırdı kendini; tıpkı insanın bazen düşüncelerini bir tren sesinin ritmine kaptırması gibi. Olayın farkına vardığında keşfettiği sadece, kapının önünden geçen ayak sesleri oldu, ki bu, bir otelde pek rastlanmayacak bir şey değildi. Yine de, gözlerini karanlık tavana dikip, sesleri dinledi. Birkaç saniye dalgın dalgın dinledikten sonra ayağa kalktı; başını hafifçe eğerek, daha bir dikkatle kulak kabarttı. Sonra gerisin geri oturup, başını ellerinin arasına aldı; artık sadece dinlemiyor, aynı zamanda düşünüyordu da.

Dışarıdan gelen ayak sesleri, herhangi bir anda, herhangi bir otelde duyulabilecek türdendi; ama yine de, bir bütün olarak ele alındığında, bu seslerde tuhaf bir şey vardı. Bundan başka ayak sesi yoktu. Burası hep çok sessiz bir yerdi; zira otelde kalanlar fazla oyalanmadan odalarına çıkarlardı; eğitimli garsonlar da çağrılmadıkları sürece neredeyse görünmez olmak üzere emir almışlardı. Olağandışı bir şey hissetmek için, buradan daha elverişsiz bir yer bulunamazdı. Ama bu ayak sesleri o kadar tuhaftı ki, insan bunları ne olağan ne de olağandışı diye tanımlayabilirdi. Peder Brown parmağıyla masaya vurarak bu sesleri tekrarlamaya çalıştı; tıpkı piyanoda bir melodi çıkarmaya çalışan biri gibi.

Önce, sanki zayıf bir adamın yürüme yarışında kazanmak için yaptığı atağa benzer, kısa aralıklı, hızlı adımlar duyuldu uzun süre. Adımlar belli

bir noktada durup, yavaşça devinen sert adımlara dönüştü; bunlar bir öncekinin dörtte bir hızında ve eşit zaman aralıklarındaydı. Son sert adımın yankısı diner dinmez, hafif, aceleci adımların koşusu başladı yeniden; ardından, o ağır yürüyüşün tok sesi geldi yine. Bunlar kesinlikle aynı çift bottan geliyordu, çünkü (daha önce de söylendiği gibi) yukarıda başka bot yoktu; ayrıca hafif, ama yanılgıya yer vermeyecek ölçüde belirgin bir gıcırtı geliyordu bu botlardan. Peder Brown'ın meraklı bir kafa yapısı vardı ve görünüşte önemsiz olan bu soruyla beyni neredeyse çatlıyordu. Atlamak için koşan adamlar görmüştü. Kaymak için koşan adamlar görmüştü. Ama, bir adam hangi akla hizmet yürümek için koşardı? Ya da koşmak için yürürdü? Lakin, bu bir çift görünmez ayağın tuhaflığını başka bir şey açıklayamazdı. Bu adam ya koridorun bir yarısını, öteki yarısını yavaş yürüyebilmek için hızlı geçiyordu ya da öteki uçta hızlı yürüme hazzını tatmak için bu tarafta çok yavaş yürüyordu. Her iki açıklama da pek akla yakın görünmüyordu. Peder'in zihni de, içinde bulunduğu oda gibi giderek kararmaya başlamıştı.

Bununla beraber, daha sakin düşünmeye başlayınca, hücresinin alacakaranlığı düşüncelerini biraz daha berraklaştırdı sanki; bir çeşit hayal gibi, koridor boyunca anormal ya da simgesel birtakım hareketlerle hoplayıp zıplayan fantastik adımlar gözünde canlanmaya başladı. Bu bir putperest dansı mıydı? Ya da tamamıyla yeni bir bilimsel egzersiz? Peder Brown, bunların ne

anlama geldiğini bulmayı kafasına koydu. İlk önce, yavaş adımları ele aldı; bunlar kesinlikle otel sahibine ait değildi. Onun gibi adamlar aceleyle paytak paytak yürürler ya da öylece otururlardı. Emir bekleyen bir hizmetkâr ya da bir habercinin de olamazdı bu adımlar. Kulağa öyle gelmiyordu. Daha yoksul tabakalardan insanlar (bir oligarşide) hafif sarhoş olduklarında yalpalarlar, ama özellikle de böyle debdebeli yerlerde, genellikle ya ayakta dikilirler ya da çekingen bir şekilde otururlardı. Hayır, bu ağır fakat yaylanan adımlar, dikkatsizce atılan, özellikle gürültülü olmasa da çıkardığı gürültüyü umursamayan bu adımlar, bu dünyadaki tek bir yaratığa ait olabilirdi: Batı Avrupalı bir beyefendiye; geçimini sağlamak için muhtemelen hiçbir zaman çalışmamış olan birine.
Tam da bu somut gerçek kafasına dank ettiği sırada, adımlar da hızlı ritim tutturup, aceleci bir sıçan gibi koşarak kapının önünden geçip gittiler. Kulak kesilen Peder, bu adımların çok daha hızlı olmakla beraber, çok daha sessiz olduklarını fark etti; dışarıdaki adam parmak uçlarında yürüyordu sanki. Ama bu durum, Peder'in kafasında bir gizemle değil de başka bir şeyle bağdaşıyordu –anımsayamadığı başka bir şeyle. Şu, insana kendini aptal hissettiren, yarım yamalak hatırlanan anılara takılmıştı Peder. Bu garip, çevik yürüyüşü bir yerlerden anımsadığına emindi. Aklına gelen bir fikirle aniden fırlayıp, kapıya yöneldi. Bulunduğu odadan doğrudan koridora çıkılamıyordu; oda bir taraftan came-

kânlı ofise, diğer taraftan da vestiyere açılıyordu. Ofise bakan kapıyı açmaya çalıştığında, kilitli olduğunu fark etti. Sonra kurşuni günbatımının parçaladığı mor bulutlarla dolu pencereye baktı; tavşan kokusu alan bir köpek gibi, bir kötülük kokusu aldı.

Ondaki akılcı yan (daha bilge midir, bilinmez) üstünlüğü tekrar ele geçirdi. Otel sahibinin çıkarken kapıyı üstüne kilitlemesi gerektiğini, daha sonra gelip onu oradan çıkaracağını söylediğini hatırladı. Kendi kendine, dışarıdaki bu acayip sesler şu anda aklıma gelmeyen en az yirmi şeyle açıklanabilir, dedi. Yapman gereken işi bitirmene ancak yetecek ışık kaldı, diye kendini uyardı. Fırtına öncesi son ışığı yakalamak üzere, kâğıtları pencerenin yanına götürüp, azimle bir kez daha gömüldü bitmek üzere olan işine. Azalan ışıkta, kâğıdın üzerine gittikçe daha çok eğilerek, yirmi dakika kadar yazdı, sonra birden doğruluverdi. O tuhaf ayak sesleri yine duyuluyordu.

Bu kez, üçüncü bir tuhaflık daha vardı. Daha önce adam yürüyordu, ağır ağır ve hafif bir telaşla; ama yürüyordu. Şimdiyse koşuyordu. Koşan, sıçrayan bir panter gibi çevik, yumuşak, yaylanan adımları duyuluyordu koridorda. Gelen her kimse, güçlü, hareketli, ama yine de heyecandan ecel terleri döken bir adamdı. Buna rağmen, ofisi fısıldayan bir hortum gibi yalayıp geçtikten sonra, ses aniden yine eski ağır, kasıntılı ve sert adımlara dönüştü.

Peder Brown elindeki kâğıtları yere fırlattı ve ofis kapısının kilitli olduğunu bildiğinden, hemen

vestiyere seğirtti. Muhtemelen, oteldeki yegâne misafirler yemekte olduğundan, vestiyer görevlisi o sırada yerinde değildi; adamın işi rahattı anlaşılan. Peder, gri paltolar ormanından el yordamıyla geçip, vestiyerin koridora açılan bölmesine ulaştı; karanlık vestiyer, aydınlık koridora adeta bir tezgâh ya da yarım kapı gibi açılıyordu; hepimizin şemsiyelerimizi bırakıp, karşılığında birer fiş aldığımız şu bildik tezgâhlardandı. Koridora açılan yarım daire biçimindeki kemerin hemen üstünde bir ışık vardı. Bu ışık, arkasındaki karanlık günbatımı penceresinin önünde karanlık bir siluet gibi duran Peder Brown'ın üzerine zayıf, koridorda, vestiyerin önünde duran adamın üzerine ise, neredeyse teatral bir biçimde düşüyordu.

Çok sade gece kıyafetleri içinde, şık bir adamdı bu; uzundu, ama sanki çok yer kaplamıyormuş izlenimi veriyordu; pek çok ufak tefek adamın göze batıp, yolu tıkayacağı yerlerden bir gölge gibi kayıp geçermiş duygusunu uyandırıyordu. Işığın altında başını arkaya savurduğunda esmer yüzü hayat doluydu; bu yabancı uyruklu birinin yüzüydü. Hoş bir vücudu vardı, hareketleri zarifti ve kendine güveni yerindeydi; tek bir eleştiride bulunulabilirdi, o da, temiz yüzü ve hoş tavırlarının yanında karanlık bir gölge gibi duran siyah ceketine. Hatta ceketin tuhaf bir şekilde kabarık ve girintili çıkıntılı bir hali vardı. Peder Brown'ın günbatımının önündeki kara siluetini görünce, üzerinde bir numara yazılı olan kâğıt parçasını tezgâha attı. Sevimli, otoriter bir

ses tonuyla, "Şapkamı ve paltomu alayım lütfen. Bir an önce gitmem gerekiyor," dedi.
Peder Brown tek kelime etmeden kâğıdı aldı; itaatkâr bir şekilde paltoyu aramaya girişti. Bu, hayatında yaptığı ilk fuzuli iş değildi. Paltoyu getirip, tezgâhın üzerine koydu; o sırada yeleğinin ceplerini yoklayan ilginç beyefendi gülerek, "Gümüş lira çıkmadı, şunu al," dedi; bir yarım altını tezgâhın üzerine bırakıp, paltosunu aldı.
Peder Brown'ın silueti, karanlık ve hareketsizdi hâlâ; o sırada aklı başından gitti. Aklının başından gittiği böyle anlarda, kafası çok iyi çalışırdı. İkiyle ikiyi toplar, dört milyon bulurdu. Genellikle, Katolik Kilisesi (ki sağduyuyla evlidir) böyle bir şeyi onaylamazdı. Genellikle, Peder Brown'ın kendisi de onaylamazdı. Ama her kimin akh başından giderse, onu tekrar geri getirmek de yine o kişinin işidir; bu gerçek bir esindir – ki, nadir kriz anlarında ziyadesiyle önemlidir.
"Beyefendi," dedi kibarca, "cebinizde bir miktar gümüş var sanırım."
Uzun boylu beyefendi dik dik baktı. "Ne diyorsun sen?" diye bağırdı. "Ben sana altın veriyorum, sen şikâyet ediyorsun. Bu nasıl iş?"
"Çünkü gümüş, bazen altından daha değerlidir," dedi rahip nazikçe "yani, büyük miktarlarda olduğu zaman."
Yabancı acayip acayip baktı. Sonra, ana girişe giden koridora daha bir acayip baktı. Sonra yine Brown'a ve Brown'ın arkasındaki, hâlâ fırtına sonrası kızıllığındaki pencereye dikkatle baktı. Sonra, akh başına gelir gibi oldu. Bir elini tezgâha

koyup, bir akrobat gibi kolayca üstünden atladı ve rahibin yakasına yapıştı. Ona, tepeden dik dik bakarak, "Olduğun yerde kal," dedi çatlak bir fısıltıyla. "Seni tehdit etmek istemem, ama..."

"Ama, ben seni tehdit etmek isterim," dedi Peder Brown gümbür gümbür. "Seni hiç doymayan yılanlarla, hiç sönmeyen bir ateşle tehdit etmek isterim."

"Ne antika bir vestiyer görevlisisin sen," dedi beriki.

"Ben rahibim Mösyö Flambeau," dedi Peder Brown, "ve günah çıkarmanı dinlemeye hazırım."

Adam, nefesi kesilmiş gibi öylece kala kaldı bir iki saniye, sonra bir sandalyeye yığılıverdi.

On İki Hakiki Balıkçı'nın yemeğinde, ilk iki servis sükûnet içinde, başarıyla geçmişti. Mönünün bir kopyası bende yok; zaten olsaydı da kimse için bir şey ifade etmezdi. Ahçıların kullandığı ağdalı bir Fransızca ile yazılmıştı, ama Fransızlar için de pek anlaşılır değildi. Ordövrlerin çılgınlık derecesinde çeşitli ve cins cins olması gerekliliği gibi bir geleneği vardı kulübün. Bunlar çok ciddiye alınırdı; yemeğin tümü ve kulübün kendisi gibi, işe yaramaz fazlalıklardı. Çorba servisinin hafif ve benzersiz olması gerekliliği gibi bir gelenek daha vardı – daha sonraki balık ziyafetine hazırlık mahiyetinde, bir tür sade, süssüz ibadet. Masada, İngiliz İmparatorluğu'na gizliden gizliye hâkim olan, ama sıradan bir İngilizi, kulak misafiri olabilse bile pek aydınlatmayacak türden, ilginç, hafif bir sohbet dönüyordu. Kabine-

deki tüm bakanlar, sıkıcı bir şefkatle önadlarıyla anılıyorlardı. İnsafsızlıklarına tüm Muhafazakâr Parti'nin lanet okuyor olması gereken, Radikal Parti Maliye Bakanı'nın küçük şiirine ya da av sahasındaki binicilik hünerlerine methiyeler düzülüyordu. Liberaller, Muhafazakârların bir zorba olan liderinden nefret etmeleri gerekirken, bir Liberal oldukları için ona övgüler yağdırıyorlardı. Politikacılarla ilgili her şey, politikaları hariç, bir şekilde çok önemliymiş gibi görünüyordu. Bütün bu hayali, ama yine de sabit toplumun bir tür simgesi olan Başkan Mr. Audley, hâlâ Gladstone yakası takan, sevimli bir ihtiyardı. Hayatında hiçbir şey yapmamıştı – hatta bir yanlış bile. Derinliği olan bir insan değildi, zengin bile sayılmazdı. Sadece olayın içindeydi, o kadar. Kimse onu yok sayamazdı; Kabine'ye girmek istese, kesinlikle alırlardı onu. Başkan yardımcısı Chester Dükü, genç ve parlak bir politikacıydı. Başka bir deyişle; düz ve açık renk saçları, çilli yüzü, ortalama zekâsı ve müthiş serve-tiyle, hoş bir gençti. Toplum içinde her zaman başarılıydı; ilkesi yeterince basitti. Aklına bir espri geldiğinde hemen söyler, akıllı olurdu. Aklına bir espri gelmediğinde, şimdi dalga geçmenin zamanı değil der, yetenekli olurdu. Özel hayatında, kendi sınıfına ait bir kulüpte falan, tıpkı bir çocuk gibi davranırdı; hoş bir dürüstlük ve aptallıkla. Hiçbir zaman politikaya girmemiş olan Mr. Audley, politikayı biraz daha ciddiye alırdı. Hatta bazen, bir Liberal ile bir Muhafazakâr arasında birtakım farklar var, türünden laflar

ederek, etrafındakileri mahçup ettiği bile olurdu. Kendisi bir Muhafazakârdı, özel hayatında bile. Eski moda devlet adamları gibi, başının arkasında küçük bir at kuyruğu vardı; arkadan bakıldığında, tam İmparatorluk'a gerekli adam tipi gibi görünürdü; önden bakıldığındaysa, orta halli, kendine bakmayı bilen, Albany'de evi olan, müzmin bir bekâra benzerdi – ki öyleydi zaten.
Daha önce de söylendiği gibi, terastaki masada sadece yirmi dört sandalye ve kulübün de sadece on iki üyesi vardı. Yılın o zamanına göre parlak renklerle çöken gecede, renkleri hâlâ canlı olan bahçeyi mükemmelen görebilecekleri şekilde rahatça yerleşmişlerdi terasa; yani masanın tek bir tarafına dizilmişler, kimse kimsenin karşısına oturmamıştı. Başkan tam ortada, yardımcısı da onun sağında oturuyordu. On iki misafir bir sıra halinde yerlerini alırken, on beş garsonun hepsinin birden, krala silahlarını sunan bir tabur gibi duvarın önüne bir hizada dizilmesi, şişman otel sahibinin, kulüp üyelerini ilk kez görüyormuş gibi saygıyla durup, abartılı bir şaşkınlıkla başını eğerek selamlaması da (nedendir bilinmez) âdettendi. Ancak, ilk çatal bıçak sesleri duyulmadan önce, bu hizmetkârlar ordusu ortadan kayboldu; ölüm sessizliği içinde koşturan, tabakları toplayıp, yerlerine yenilerini getiren bir iki garson kaldı. Otel sahibi Mr. Lever, nezaket kuralları uyarınca çoktan ortadan kaybolmuştu elbette. Bir daha ortalarda göründüğünü söylemek, biraz abartılı, hatta saygısızca olur. Ancak en önemli servis olan, balık servisi yapılırken,

yakınlarda dolandığını hissettiren canlı bir gölge –nasıl desem– kişiliğinin bir yansıması vardı. Kutsal balık servisi, neredeyse bir düğün pastası boyutlarındaki korkunç bir peltenin içinde (fazla incelmemiş birinin gözünde tabii), Tanrı'nın onlara bahşettiği şekli kaybetmiş, haddinden fazla sayıda ilginç balıktan oluşuyordu. On İki Hakiki Balıkçı, ellerine ünlü balık çatal bıçaklarını aldılar; bu yaratığa, her bir santimi, kendisini yemekte kullanılan gümüşlerle aynı değerdeymişçesine huşu içinde giriştiler. Bildiğim kadarıyla öyleydi de. Balıklar, şevk ve hırs dolu bir sessizlik içinde yendi; ancak tabağı neredeyse boşaldığında, genç dük, ayinsel sözü söyledi: "Bunu, buradan başka bir yerde yiyemezsiniz."
"Hiçbir yerde," dedi Mr. Audley; derin, kalın bir sesle düke dönüp, o muhterem başını bir iki kez sallayarak. "Kesinlikle hiçbir yerde. Bir keresinde Café Anglais'de bunun yapıldığını söyle..."
Tam burada, tabağının birden önünden alınmasıyla lafı kesildi; hatta biraz sinirlendi. Ama, düşüncelerinin o değerli akışının ucunu yakaladı yeniden. "Café Anglais'de aynısının yapıldığı söylenmişti bana. Alakası yok efendim," dedi kafasını sert sert sallayarak, idam kararı veren bir yargıç gibi. "Alakası yok."
"Orası gereğinden fazla abartılıyor," dedi Albay Pound, aylardır ilk kez konuşuyormuş gibi (öyle de görünüyordu).
"A, bilmiyorum," dedi, iyimser bir insan olan Chester Dükü, "bazı yönleri ziyadesiyle iyi. Örneğin şeyde oranın üstüne..."

Bir garson hızla odaya dalıp, kalıp gibi durdu. Duruşu, en az yürüyüşü kadar sessiz olmuştu; ancak tüm bu müphem ve kibar beyefendiler, hayatlarını çevreleyip destekleyen görünmez makinanın sessiz sedasız çalışmasına o kadar alışmışlardı ki, beklenmedik bir hareket yapan garson bir irkilme ve sarsıntı etkisi yarattı. Sizin benim gibi bir insan, cansız dünya bir gün canlanıverse, –bir sandalye ayaklanıp gitse, örneğin– ne hissederse ona benzer bir şey hissetmiş olmalılar o anda.

Garson bir iki saniye sabit bakışlarla durdu, bu zaman zarfmda, masadaki her bir yüze tamamıyla yaşadığımız dünyanın ürünü olan bir utanç çöktü. Bu, modern hayırseverlikle, zenginlerin ve yoksulların ruhları arasındaki korkunç, modern uçurumun bir bileşimidir. Gerçek bir aristokrat, şişelerle başlayıp, muhtemelen parayla son bulan bir şeyler fırlatırdı garsona. Gerçek bir demokrat, dostane ve berrak bir sesle, ne halt ettiğini sorardı. Ancak bu modern zengin takımı, yoksul bir adamın, ister köle olsun ister bir arkadaş, yakınlarında durmasına katlanamazdı. Hizmetkârla ilgili bir sorun çıkmış olması can sıkıcıydı ve çok büyük bir utançtı. Merhametsiz olmak istemiyorlardı; ancak yardım etmeleri gerekecek diye ödleri kopuyordu. Konu her ne idiyse, hemen sona ersin istiyorlardı. Sona erdi de. Birkaç saniye ölü gibi duran garson, birden gerisin geri döndü ve deh gibi koşarak odadan çıktı.

Odada, daha doğrusu kapıda yeniden belirdiğinde, yanında başka bir garson daha vardı; onunla

fısıltıyla, el kol hareketleriyle, ateşli ateşli konuşuyordu. Sonra ilk garson ikincisini orada bırakıp gitti ve bir üçüncüyle geri döndü. Dördüncü bir garson bu telaşlı meclise katıldığında, Mr. Audley, artık nezaket icabı, bu sessizliği bozması gerektiğini düşündü. Bunun için, başkanlık çekici yerine, çok ağır bir öksürük kullandı. "Genç Moocher'in Burma'daki başarısı çok müthişti. Dünyada başka hiçbir millet..."
Beşinci garson bir ok gibi karşısına dikildi ve kulağına fısıldadı: "Çok, çok affedersiniz. Önemli bir konu! Otel sahibi sizinle görüşebilir mi?"
Allak bullak olmuş başkan döndü ve afallayarak, Mr. Lever'in paytak yürüyüşüyle hızla onlara doğru geldiğini gördü. Yürüyüş, otel sahibinin her zamanki yürüyüşüydü; ancak yüzü kesinlikle normal değildi. Genelde hoş bir bakır renginde olan yüzü, hastalıklı bir sarıya dönmüştü.
"Beni affedin Mr. Audley," dedi astım krizi geçiriyormuş gibi nefes nefese. "Büyük bir sorun var. Balık tabaklarınız! Tabaklarınız üzerlerinde çatal bıçaklarla götürülmüş!"
"Evet, götürüldüler sanırım," dedi başkan belli belirsiz bir samimiyetle.
"Onu gördünüz mü?" dedi otel sahibi heyecanla, "Onları götüren garsonu gördünüz mü? Onu tanıyor musunuz?"
"Garsonu tanıyor muyum?" diye sordu Mr. Audley hiddetle. "Ne münasebet!"
Mr. Lever yüzünde bir ıztırap ifadesiyle ellerini açtı. "Ben onu hiç göndermedim," dedi. "Ne zaman ya da ne sebeple geldi bilmiyorum. Ben kendi

garsonumu tabakları toplaması için gönderdim; ama o buraya geldiğinde, tabaklar yokmuş."
Mr. Audley, İmparatorluk'un istediği adam tipi olamayacak kadar şaşkın görünüyordu; doğadışı hayata uyum sağlamış bir orman adamını andıran Albay Pound'un dışında hiç kimse bir şey diyemedi. Ötekiler oturakalmışken, albay dimdik, sandalyesinden kalktı, gözlüğünü gözüne takıp, konuşmayı biraz unutmuş gibi boğuk bir tonda, "Şimdi," dedi, "biri bizim gümüş bahk takımlarını mı çaldı, yani?"
Otel sahibi hareketini daha büyük bir umutsuzlukla tekrarlar tekrarlamaz; masadaki herkes ayağa fırlayıverdi.
"Tüm garsonlarınız burada mı?" diye sordu albay; boğuk, sert aksanıyla.
"Evet, hepsi burada! Ben biliyorum!" diye bağırdı genç dük, çocuksu suratını buruşturarak. "Onları buraya her geldiğimde sayarım ben; duvara dizili çok tuhaf görünürler hep."
"Ama, insan tam olarak hatırlayamıyor," diye söze başladı Mr. Audley, ağır bir tereddütle.
"Ben tam olarak hatırlıyorum," diye bağırdı dük heyecanla. "Bu otelde şimdiye kadar on beşten fazla garson hiç olmadı ve bu gece de on beşten fazla yoktu; yemin ederim; ne bir eksik ne bir fazla."
Otel sahibi hayretten inme inmiş gibi titreyerek, ona döndü. "Siz, siz," diye kekeledi, "garsonlarımın on beşini de gördüğünüzü mü söylüyorsunuz?"
"Her zamanki gibi," diye onayladı dük. "Ne olmuş yani?"

"Hiçbir şey," dedi Lever, ağırlaşan bir sesle, "Sadece, on beş tane görmüş olamazsınız. Zira biri yukarıda ölü yatıyor."
Bir an için ürkütücü bir sessizlik kapladı odayı. O an (ölüm lafı o kadar doğaüstüdür ki) bu işsiz güçsüz adamların her biri, kendi ruhuna bakıp, onu kurutulmuş bir bezelye tanesi gibi gördü. Hatta aralarından biri –sanırım dük– refahın verdiği o salak kibarlıkla, "Yapabileceğimiz bir şey var mı?" diye sordu.
"Bir rahip getirtmiştik," dedi Yahudi, duygusuz biri değildi.
Ölüm çanlarını duyar duymaz, kendi halleri geldi akıllarına. Berbat birkaç saniye boyunca, onbeşinci garsonun yukarıdaki ölünün hayaleti olduğuna gerçekten inandılar. Bu eziyet karşısında aptallaştılar; zira onlar için hayaletler de, tıpkı dilenciler gibi çok küçültücüydü. Ancak, gümüşleri akıllarına düşünce, mucizevi bir şekilde dilleri çözüldü; birden vahşi bir öfkeyle patladılar. Albay sandalyesinden fırlayıp, kocaman adımlarla kapıya yöneldi. "Dostlar, burada on beş adam vardıysa eğer," dedi, "o onbeşinci, hırsızdı. Derhal ön tarafa, arka kapılara bakalım; her şeyi kontrol altına alalım, ondan sonra konuşuruz. Yirmi dört inci peşinden koşmaya değer."
Mr. Audley, önce herhangi bir şey için böyle koşturmanın beyefendiliğe sığıp sığmayacağı konusunda tereddüt etti; ama dükün delikanlı enerjisiyle aşağı kata koştuğunu görünce, o da biraz daha ağırbaşlı hareketlerle de olsa, onu takip etmeye koyuldu.

Tam o sırada, altıncı bir garson odaya girip, balık tabaklarını bir büfenin üstünde bulduğunu bildirdi; ama gümüşlerden eser yoktu.
Aşağı kata apar topar, yuvarlanırcasına koşan misafirler ve hizmetkârlar güruhu ikiye ayrıldı. Balıkçıların çoğu, giren çıkanla ilgili bilgi almak üzere, ön kapıya seğirten otel sahibini takip etti. Albay Pound, başkan ve başkan yardımcısı, bir iki kişiyle daha birlikte, hizmetkârlar bölümüne giden koridora koştular; zira burası daha olası bir kaçış yolu gibiydi. O sırada, karanlık vestiyerin önünden geçerken kısa boylu, karalar içinde bir siluet gördüler, tahminen bir hizmetkârdı bu, vestiyerin kemerinin biraz gerisinde duruyordu.
"Hey, selam!" diye seslendi dük. "Buradan geçen birini gördün mü?"
Kısa boylu adam bu soruya cevap vermek yerine, "Aradığınız şey bende galiba, beyler," dedi sadece.
Kararsız ve şaşkın, hepsi durdu; o da sakin sakin vestiyerin arka tarafına gitti, döndüğünde, eh kolu pırıl pırıl gümüşlerle doluydu; onları bir satıcının sakinliğiyle tezgâhın üzerine bıraktı. Acayip bir şekilde yığılmış, bir düzine çatal bıçak.
"Sen, sen..." diye başladı albay, iyice sarsılmıştı. Sonra, karanlık odaya merakla baktı ve iki şey gördü: İlki, karalar içindeki, kısa boylu adam bir rahip gibi giyinmişti; ikincisi de, arkasındaki pencere, sanki biri içinden uçup gitmiş gibi kırılmıştı.
"Bir vestiyere bırakmak için oldukça değerli parçalar, değil mi?" dedi rahip neşeli bir sesle.

"Bunları sen ... sen mi çaldın?" diye kekeledi, Mr. Audley gözlerini dikerek.
"Çalmışsam bile," dedi rahip hoş bir ses tonuyla, "en azından geri veriyorum."
"Ama sen çalmadın," dedi Albay Pound, kırık pencereye hâlâ dik dik bakarak.
"Dürüst olmak gerekirse, ben çalmadım," dedi beriki, esprili bir tarzda. Sonra da ağırbaşlılıkla tabureye oturdu.
"Ama kimin yaptığını biliyorsun," dedi albay.
"Gerçek adını bilmiyorum," dedi rahip sükûnetle, "ama hangi sıklette döğüştüğü hakkında bir fikrim var. Hatta, ruhsal sorunları hakkında da epey bir şeyler biliyorum. Beni boğazlamaya çalışırken fiziksel, tövbe ederken de ahlaki bir tahminde bulunma şansım oldu."
"Ya! Demek, tövbe etti!" diye bağırdı genç Chester kıkırdayarak.
Peder Brown ayağa kalkıp, ellerini arkasında kavuşturdu. "Tuhaf değil mi?" dedi, "Bir hırsız, bir serseri tövbe etsin, sonra da onca zengin ve konumu sağlam adam, ne Tanrı'ya ne de insanlığa verecek bir şeyleri olmadan, katı ve anlamsız olmaya devam etsin? Ama burada, izin verirseniz, benim alanıma girmiş oluyorsunuz biraz. Pratik bir olgu olduğundan şüphe duyuyorsanız, işte çatallarınız, bıçaklarınız. Siz On İki Hakiki Balıkçı'sınız ve işte gümüş balıklarınız. Ama, O beni bir balıkçı yaptı, insan tutan bir balıkçı."
"Bu adamı yakaladın mı?" diye sordu albay kaşlarını çatarak.

Peder Brown, çatık kaşlı yüze dikkatle baktı. "Evet," dedi, "onu yakaladım, görünmez bir kanca ve dünyanın sonuna kadar gitmesine izin verecek, ama şöyle ufak bir asılmayla, geri getirecek bir iple."

Uzun bir sessizlik oldu. Herkes, bulunan gümüşleri arkadaşlarına götürmek ya da otel sahibiyle bu garip olay hakkında görüşmek üzere çekildi. Ama asık surath albay, tezgâhın üzerine yanlamasına oturmuş, uzun, ince bacaklarını sallıyor, siyah bıyığını kemiriyordu.

Sonunda rahibe dönüp, alçak sesle, "Akıllı bir herif olmalı, ama sanırım ben ondan daha akıllısını biliyorum," dedi.

"Akıllıydı," diye cevapladı öteki, "ama daha akıllıdan kimi kastediyorsunuz, bilemiyorum."

"Seni kastediyorum," dedi albay kesik kesik gülerek. "Adamın hapse atılması gibi bir isteğim yok, bu konuda endişelenme. Ama, senin bu işe nasıl karıştığını ve olayı nasıl çözdüğünü öğrenmek için ne gümüşler vermezdim. Şeytana pabucunu ters giydiren sensin bence."

Peder Brown, albayın o asık surath samimiyetinden hoşlanmış olmalıydı. "Peki," dedi gülümseyerek, "size adamın kimliği ya da hikâyesiyle ilgili bir şey söyleyemem; ama kendi keşfettiğim, tamamıyla bunların dışındaki gerçeklerden bahsetmemem için özel bir neden yok."

Beklenmedik bir çeviklikle ortadaki engelin üzerinden atlayıp, Albay Pound'un yanına oturdu; küçük bir oğlan çocuğu gibi bacaklarını sarkıttı ve Noel'de, şöminenin önünde, samimi bir ar-

kadaşına anlatıyormuş gibi anlatmaya başladı hikâyeyi.
"Görüyorsunuz, albay," dedi, "şu koridorda, ölüm dansı kadar tuhaf bir dans eden bir çift ayak sesi duyduğumda, şu küçük odaya bir şeyler yazmak için kilitlenmiş bulunuyordum. İlk önce aceleci, komik küçük adımlar duydum; sanki bir adam, bahis üzerine parmak uçlarında yürüyormuş gibi; sonra yavaş, kayıtsız, gıcırtılı adımlar; sanki elinde purosu kocaman bir adam yürüyormuş gibi. Ama yemin ederim, her ikisi de aynı ayaklardan geliyordu ve dönüşümlü olarak değişiyordu: Önce koşma, sonra yürüme, sonra yine koşma. Başta öylesine, sonra ölesiye merak ettim; neden bir adam iki rolü birden oynasındı. Yürüyüşlerden birini biliyordum, tıpkı sizin yürüyüşünüz gibi albay: Sizin gibi iyi beslenmiş, bir şey bekleyen bir beyefendinin yürüyüşü; zihinsel sabırsızlığından değil de, fiziksel canlılığından ötürü gezinen bir beyefendinin. Öteki yürüyüşün de ne olduğunu bildiğimi biliyordum, ama çıkaramıyordum. Böyle garip bir şekilde parmak uçlarında dolaşan, yolculuklarını esnasında karşılaştığım, hangi vahşi yaratıktı bu? Sonra bir yerlerden tabak çanak şangırtıları geldi kulağıma; o anda cevap, St. Peter Katedrali kadar apaçık beliriverdi zihnimde. Bu, bir garsonun yürüyüşüydü; öne eğilmiş, gözleri yere dikili, parmak uçlarında koşuşturan, smokininin kuyruğu ve peşkiri uçuşan bir garsonun. Bir dakika düşündüm, sonra bir yarım dakika daha. Derken, sanki kendim işleyecekmişim gibi, suçun gidişatını bir anda görüverdim."

Albay Pound ilgiyle ona bakıyordu; anlatıcı ise yumuşak gri gözlerini neredeyse boş bir arzuyla tavana dikmişti.

"Bir suç," dedi yavaşça, "bir sanat eseri gibidir. Öyle şaşkın şaşkın bakmayın, şeytani bir atölyeden çıkan yegâne sanat eseri suç değildir kesinlikle. Ancak ister kutsal olsun ister şeytani, her sanat eserinin kaçınılmaz bir işareti vardır; yani her sanat eserinin özü basittir, ancak işlenişi karmaşık olabilir. O halde, diyelim *Hamlet*'te, mezarcının groteskliği, deli kızın çiçekleri, Osric'in fantastik süsü, hayaletin solgunluğu ve kafatasının sırıtışı, karalar içinde bir adamın sade, trajik figürünün etrafma sarılmış, karman çorman bir çelenkteki tuhaflıklardır sadece. Ve, bizim olayımız da," dedi yavaşça gülümseyerek ayağa kalkarken, "karalar içindeki bir adamın basit trajedisiydi. Evet," diye devam etti, gözlerini merakla kendisine dikmiş albaya bakarken, "bu hikâyenin tamamı siyah kıyafet etrafında dönüyor. *Hamlet*'te olduğu gibi bu hikâyede de, gösterişli fazlalıklar vardı – örneğin, siz beyefendiler. Orada olamayacağı halde, orada olan, ölü garson. Masanızdaki gümüşleri silip süpüren, sonra adeta buharlaşıp kaybolan görünmez bir el. Ancak akıllıca işlenmiş her suç, nihayetinde tek bir basit gerçeğe dayanır – hiç de gizemli olmayan bir gerçeğe. Gizem suçu gizlerken, insanların düşüncelerini ondan uzaklaştırırken ortaya çıkar. Bu kapsamlı, ustalıklı ve (her şey yolunda gitseydi) çok kârlı suç, bir beyefendinin gece kıyafetiyle bir garsonunkinin birbirinin aynı olduğu basit

gerçeği üzerine kurulmuştu. Gerisi, güçlü bir oyunculuğa kalmıştı."

"Hâlâ," dedi albay ayağa kalkıp, kaşları çatık, ayakkabılarına bakarken, "anlamış değilim."

"Albay," dedi Peder Brown, "çatallarınızı yürüten arsızlık meleği, bütün ışıkların ve bakışların altında, bu koridordan yirmi kez gidip geldi. Şüphenin onu arayacağı karanlık köşelere saklanmadı. Aydınlık koridorlarda dolaşmaya devam etti ve nereye gittiyse, orada olması normalmiş gibi göründü. Neye benzediğini bana sormayın; bu gece onu şahsen, altı yedi kez gördünüz zaten. Koridorun öteki ucundaki bekleme odasında, terasın berisinde, bütün öteki önemli adamlarla beraber bekliyordunuz. O, siz beyefendilerin yanına ne zaman gelse, bir garsonun enerjik tavrıyla; başı önde, peşkirini uçuşturarak koşturuyordu. Terasta beliriyor, masa örtüsünün orasına burasına bir şeyler yapıyor, sonra yine ofise ve hizmetkârlar bölümüne gidiyordu. Ofis görevlisinin ve garsonların yanına vardığında ise, gövdesinin her milimine, her içgüdüsel jestine kadar bambaşka bir adam olup çıkıyordu. Onların bütün efendilerinde gördükleri türden belirgin bir küstahlıkla ağır ağır geziniyordu. Yemekli partideki bir züppenin binanın her yerinde, hayvanat bahçesindeki bir hayvan gibi salma salına dolaşması, onlar için yeni bir şey değildi; şık bir züppenin en bilinen özelliğinin, aklına esen yerde gezinmek olduğunu bilirlerdi. Koridoru arşınlamaktan canı sıkılınca, gerisin geri dönüyor ve yeniden ofisin önünden geçip

gidiyordu; şu önümdeki pencerenin gölgesinde bir sihirli değnek değmişçesine değişiyor, itaatkâr bir hizmetkâr oluveriyor, aceleyle On İki Balıkçı'nın yanına gidiyordu. Beyefendiler bir garsona neden baksmlardı? Ya garsonlar, birinci sınıf bir şekilde yürüyen bir beyefendiden neden şüphelensinlerdi? Bir iki kez soğukkanlı numaralar da yaptı. Otel sahibinin özel odasından, susadığını söyleyerek, bir bardak soda, diye seslendi havah bir şekilde. Sonra güler yüzle, kendisinin götüreceğini söyledi ve götürdü de; hiç oyalanmadan, doğruca sizlere getirdi; kendisine bir şey getirmesi söylenmiş bir garson gibi. Tabii, bu numara uzun süre devam edemezdi; sadece balık servisinin sonuna kadar idare etse yeterdi.

"En zor olanı, garsonların bir sıraya dizildiği andı; ama o zaman bile, bir punduna getirip, duvarda tam köşenin arkasında, öyle bir şekilde durdu ki, garsonlar onu beyefendi sandılar, beyefendiler de garson. Gerisi tereyağından kıl çeker gibi kolay oldu. Bir garson onu masadan uzakta bir yerde gördüğünde, ağırkanh bir aristokratla karşılaştı. Balık servisi kaldırılmadan iki dakika önce, kendine çekidüzen verip, çevik bir hizmetkâra dönüşmeye ancak zamanı oldu ve bahk tabaklarını o kaldırdı. Tabakları bir büfenin üzerine koydu, gümüşleri göğüs cebine doldurdu; bu ceketine şişkince bir görünüm vermişti ve bir tavşan gibi koşarak (gelişini duydum) vestiyere geldi. Orada tek yapacağı iş, yeniden bir zengin olmaktı; acil bir iş için çağırılmış bir zengin. Vestiyer görevlisine fişini verecek, geldiği

gibi şık bir şekilde çıkıp gidecekti. Vestiyer görevlisi ben olmasaydım, tabii."

"Sen ne yaptın?" diye bağırdı albay görülmedik bir heyecanla. "Ne dedi sana?"

"Özür dilerim," dedi rahip sakince, "hikâye burada bitiyor işte."

"Asıl ilginç kısmı şimdi başlıyordu," diye söylendi Pound. "Sanırım adamın numarasını anladım. Ama, seninkini anladığımı söyleyemeyeceğim."

"Gitmem gerek," dedi Peder Brown.

Koridorda antreye kadar birlikte yürürlerken, neşeyle onlara doğru gelen Chester Dükü'nün gencecik, çilli yüzüyle karşılaştılar.

"Gelsenize Pound," diye bağırdı nefes nefese. "Her yerde sizi arıyordum. Yemek tüm hızıyla devam ediyor. İhtiyar Audley kurtarılan takımla ilgili bir konuşma yapmak üzere. Biliyor musunuz, bu olayın anısına yeni bir tören başlatmak istiyoruz. Parçaların geri gelişi için. Siz ne diyorsunuz"

"Ne mi diyorum?" dedi albay, belli belirsiz alaycı bir bakışla. "Bundan sonra siyah yerine yeşil takımlar giyilmesini öneriyorum. İnsan garsona bu kadar benzediği zaman, ne gibi yanlışlıklar doğar bilinmez."

"Ne? Bir dakika!" dedi genç adam. "Bir beyefendi asla garsona benzemez."

"Sanırım bir garson da, beyefendiye," dedi Albay Pound, yüzünde aynı alaycı gülümsemeyle. Sonra rahibe dönüp, "Muhterem efendim, arkadaşınız bir beyefendi rolü oynadığına göre, çok becerikli biri olmalı," dedi.

Peder Brown, ucuz paltosunun düğmelerini boğazına kadar ilikledi, zira dışarıda fırtınalı bir gece vardı; ucuz şemsiyesini askıdan aldı.
"Evet," dedi, "beyefendi olmak çok zor iş olmalı, ama biliyor musunuz bazen garson olmanın da, bir o kadar zahmetli bir iş olduğunu düşünmüşümdür."
"İyi geceler," diyerek bu hazlar sarayının ağır kapılarını itip açtı. Altın kapılar ardından kapandı. O da, bir otobüs bulmak üzere, ıslak, karanlık sokaklarda hızlı bir yürüyüş tutturdu.

Israel Gow'un Onuru

Gri bir İskoç şalına sarınmış Peder Brown, gri bir İskoç vadisinin sonuna varıp da Glengylelerin tuhaf şatosunu gördüğünde, zeytuni ve gümüşi renklerde fırtınalı bir gece çökmek üzereydi. Şato, çıkmaz sokağa benzer bir dere yatağının ya da derin bir çukurun sonundaydı; dünyanın sonu orasıymış gibi görünüyordu. Eski Fransız-İskoç şatoları tarzında dik çatıları ve deniz yeşili arduvazdan kuleleriyle, bir İngilize peri masallarındaki cadıların meşum sivri şapkalarını anımsatıyordu; küçük yeşil kulelerin ardındaki çam koruları da, benzetmek gerekirse, sayısız kuzgun sürüsü gibi kapkaraydı. Bu düşsel, neredeyse mahmur şeytanlık, sadece manzaranın yarattığı bir kuruntudan ibaret değildi. Zira, insan evlatları içinde en çok İskoçların asil malikânelerinin üzerini kaplayan şu gurur, delilik ve gizemli hü-

zün bulutlarından biri vardı bu şatoda. Kalıtım denilen zehirden İskoçya'da iki doz bulunuyordu: Aristokratında kan mefhumu, Kalvinistinde ise lanetlenmişlik.

Rahip, Glasgow'daki işlerine bir günlüğüne ara verip, son Glengyle Kontu'nun hayatını ve vefatını araştıran daha resmi bir memurla birlikte Glengyle Şatosu'nda bulunan arkadaşı amatör dedektif Flambeau'yu görmeye gelmişti. Gizemli kont, cesareti, çılgınlığı ve vahşi şeytanlıklarıyla, onaltıncı yüzyıl İskoçyasının meşum asilleri arasında bile sivrilen korkunç bir soyun son temsilcisiydi. İskoç Kraliçesi Mary'nin etrafındaki hırslar labiretinde, bu iç içe geçmiş yalanlar sarayında Glengyleler kadar derinlere inen olmamıştı.

Köylerde söylenen bir şarkı, bu soyun entrikalarının sebebini ve sonucunu içtenlikle anlatır:

"İçten içe kaynayan ağaçlara yeşil öz neyse
Kırmızı altın da odur Ogilvielere."

Yüzyıllar boyunca Glengyle Şatosu'nun hiç iyi bir efendisi olmamıştı; Viktorya dönemine gelindiğinde ise, insan tüm sıradışılıkların artık tükettildiğini düşünebilirdi. Ancak son Glengyle, bu aile geleneğini, kendine kalan son işi yaparak yerine getirdi; ortadan kayboldu. Başka bir yere gitti demiyorum; şayet bir yerde idiyse, o yer mutlaka şatoydu. Ama adı kilise kayıtlarında ve büyük kırmızı asilzade nesep kitabında yer aldığı halde, güneşin altında onu gören olmamıştı.

Şayet onu gören biri varsa, o da, uşakla bahçıvan arası münzevi bir hizmetkârdı. Bu adam öyle sağırdı ki, yüzeysel biri ona budala derdi, daha zeki biri ise yarım akıllı. Kızıl saçları, inatçı ağzı, çenesi ve masmavi gözleriyle bu zayıf adam, Israel Gow adıyla bilinirdi; bu ıssız evin sessiz sedasız, biricik hizmetkârıydı. Ancak, toprağı kazıp, patates toplamadaki enerjisi, düzenli olarak mutfağa gidip ortadan kaybolması, insanlarda, efendisine yemek hazırladığı ve garip kontun hâlâ şatoda olduğu izlenimini uyandırıyordu. Halk kontun orada olduğuna dair başka bir kanıt istediğinde, hizmetkâr ısrarla kontun evde olmadığını iddia ediyordu. Bir sabah, belediye başkanı ve papaz (Glengyleler Presbiteryendi) şatoya çağrılmıştı. Oraya vardıklarında, hizmetkârın bahçıvanlık, uşaklık ve ahçılık gibi uzmanlıklarına bir yenisini daha eklemiş olduğunu görmüşlerdi: Cenaze işleri görevlisi. Asil efendisini bir tabuta yerleştirmiş, tabutu da çivilemişti. Bu tuhaf olay hiç soruşturuldu mu ya da ne kadar soruşturuldu, belli değildi; zira Flambeau iki üç gün önce kuzeye gidene kadar olay yasal olaral hiç araştırılmamıştı. O zaman da Kont Glengyle'in cesedi (şayet öldüyse) bir süredir tepedeki kilise mezarhğına gömülüydü.

Peder Brown alacakaranhk bahçeden geçip, şatonun gölgesine adım attığında, hava nemli, bulutlar ağır ve fırtına yüklüydü. Yeşil altın rengi günbatımının son çizgisinin önünde siyah bir siluet gördü Peder; omzunda kazması, başında kuletasıyla, bu adam tuhaf bir şekilde bir zangoçu

çağrıştırıyordu; ama Brown, patates toplayan sağır hizmetkârı hatırlayınca, bunu yeterince doğal buldu. İskoç köylülerini biraz bilirdi; resmi bir soruşturma için 'karalar' giymeyi bir saygı göstergesi kabul ederdi onlar; ama, böyle bir soruşturma için işlerini bir saatliğine bile bırakmayacaklarını da bilirdi. Hatta, rahip geçerken adamın irkilip şüpheyle bakması bile, böyle birinin tedirginliği ve hasetiyle yeterince örtüşüyordu.
Büyük kapıyı bizzat Flambeau açtı; yanında, elinde bazı kâğıtlar tutan, kır saçlı, zayıf bir adam vardı: Scotland Yard'dan Dedektif Craven. Karo döşeli giriş salonu boştu; ancak bir iki şeytani Ogilvie'nin kara perukalarının altındaki soluk, alayh yüzü, kararmakta olan tuvallerden küçümseyerek bakıyordu.
Peder Brown onların peşi sıra bir odaya girdiğinde, uzun, meşe bir masada oturmuş olduklarını gördü; oturdukları taraf karalanmış kâğıtlarla doluydu, orada burada viski bardakları ve purolar vardı. Masanın geri kalanı ise, sıra sıra dizilmiş türlü türlü nesnelerle doluydu; ki bunlar nesneler arasında en açıklanamaz olanlarıydı. Biri ışıl ışıl parlayan küçük bir öbek cam kırığına benziyordu. Diğeri, kahverengi bir toz yığınına benziyordu. Üçüncüsü, basit bir tahta sopa görünümündeydi.
"Burada bir nevi jeoloji müzesi var galiba," dedi Peder Brown, kahverengi toza ve kristal parçalarına dikkatle bakarak yerine otururken.
"Jeoloji değil," diye karşılık verdi Flambeau, "psikoloji müzesi diyelim."

"Tanrı aşkına!" diye bağırdı dedektif polis gülerek, "Böyle ağdalı lafları bir kenara bırakalım."
"Psikolojinin ne demek olduğunu bilmiyor musunuz?" diye sordu Flambeau dostane bir şaşkınlıkla. "Psikoloji, keçileri kaçırmak demektir."
"Hâlâ tam olarak anladığımı söyleyemeyeceğim," dedi dedektif.
"Evet," dedi Flambeau kararlılıkla, "Kont Glengyle hakkında bulduğumuz tek bir şey var demek istiyorum; o da manyağın teki olduğu."
Gow'un, kararan gökyüzünün yutmaya başladığı kukuletalı, kazmalı siyah silueti pencerenin önünden geçti. Peder Brown, hiç kıpırdamadan gözlerini ona dikip, konuştu:
"Adamın bir garipliği olmasını anlayabiliyorum; yoksa ne diye kendini diri diri gömdürsün – ya da gömülmek için bu kadar acele etsin. Ama sana deliliği düşündüren nedir?"
"O zaman," dedi Flambeau, "Mr. Craven evde bulduğu nesnelerin listesini okusun da dinle."
"Bir mum lazım," dedi, Craven aniden. "Fırtına geliyor; burası da okumak için fazla karanlık."
"Şu tuhaf nesneleriniz arasında," dedi Brown gülümseyerek; "mum da var mı?"
Flambeau yüzünde buz gibi bir ifade, o koyu renk gözlerini arkadaşına dikti.
"Bu da bir başka ilginçlik," dedi. "Yirmi beş mum var ama, tek bir şamdan bile yok."
Brown, hızla kararan odada ve hızla artan rüzgârda masayı boydan boya geçip, tüm o kırık dökük şeylerin arasında duran bir deste mumun yanına geldi. O sırada, kazara kızıl kahve toz

yığınına dokundu; keskin bir hapşırık sessizliği bozdu.
"Heeyy!" dedi. "Enfiye!"
Mumlardan birini alıp, dikkatle yaktı; yerine dönüp, mumu viski şişesinin tepesine yerleştirdi. Köhne pencereden içeri esen huzursuz gece, mumun uzun alevini bayrak gibi dalgalandırdı. Şatonun her yanından, kayalara çarpıp parçalanan kara bir dalga gibi, uçsuz bucaksız karaçam ormanının uğultusu geliyordu.
"Envanteri okuyacağım," diye söze başladı Craven ağır bir havayla; kâğıtlardan birini aldı. "Şatoda ortalıkta bulduğumuz nesnelerden oluşan, açıklanması güç envanteri. Buranın genel olarak boş ve bakımsız bir yer olduğunu anlayacaksınız; ancak basit ama bakımlı bir iki odayı biri mesken tutmuş; hizmetkâr Gow dışında biri. Liste şöyle:
"Birinci kalem. Değerli taşlardan oluşan epeyce geniş bir koleksiyon; parçaların hemen hepsi elmas ve hepsi tek parça, bu mücevherlerin hiçbirinin yuvası yok. Tabii Ogilvielerin aileden kalma mücevherleri olması doğal; ancak bunlar, mutlaka bir süs eşyası olarak kullanılan mücevherlerden. Ogilvieler bunları bozuk para gibi ceplerinde taşımış olsalar gerek.
"İkinci kalem. Yığınla enfiye; bir boynuzun ya da bir kutunun içinde değil de, şöminelerin, büfelerin, piyanonun üzerinde yığınlar halinde. İhtiyar beyefendi, ceplerini karıştırmak ya da bir kapağı kaldırmak zahmetine bile girmek istememiş herhalde.

"Üçüncü kalem. Orada burada, gelişigüzel bir araya gelmiş, küçük metal parçası yığınları; bazıları çelik yaylara benziyor, bazıları da küçük çarklara. Sanki mekanik bir oyuncağın bağırsakları dışarı dökülmüş gibi.
"Dördüncü kalem. Şişelerin ağzına yerleştirilen mumlar; zira bunları yerleştirecek başka bir şey yok. Dikkatinizi çekerim ki, bunlar beklediğimizden çok daha tuhaf şeyler. Hepimiz bilmeceye hazırlıklı olarak gelmiştik; son kontta bir sorun olduğunu ilk bakışta hepimiz anlamıştık. Kontun burada gerçekten yaşayıp yaşamadığını, burada ölüp ölmediğini, kontu gömen şu kırmızı kafalı bostan korkuluğunun, kontun ölümüyle bir ilgisi olup olmadığını bulmaya gelmiştik. Ama en kötü ihtimali ele alın, en korkunç, en melodramatik çözümü farz edin. Farz edin ki, hizmetkâr efendisini öldürmüş olsun, ya da efendisi gerçekte ölmemiş olsun, ya da hizmetkâr kılığına girmiş olsun, ya da hizmetkâr efendisinin yerine gömülmüş olsun; istediğiniz Wilkie Collins trajedisini uydurun; ama yine de şamdanı olmayan bir mumu ya da iyi bir aileden gelme ihtiyar bir beyefendinin, piyanonun üstüne enfiye saçma alışkanlığını açıklayamazsınız. Hikâyenin özünü hayal edebiliriz; ancak gizemli olan hikâyenin dış çeperleridir. Bir insan hayal gücünü ne kadar zorlarsa zorlasın, enfiye, elmaslar, mum ve saat parçaları arasında bir bağlantı kuramaz."
"Sanırım ben bir bağlantı kurdum," dedi rahip. "Şu Glengyle, Fransız Devrimi'nden nefret ediyordu. Bir *ancien régime* hayranıydı, son Bourbon-

larını aile hayatını tamı tamına yeniden canlandırmak istiyordu. Enfiye, çünkü enfiye bir onsekizinci yüzyıl lüksüdür; mumlar, çünkü mumlar onsekizinci yüzyılı aydınlatırdı; mekanik demir parçaları XVI. Louis'nin çilingirlik hobisini temsil ediyor; elmaslar ise Marie Antoinette'in Elmas Gerdanlığını."

Diğerleri, rahibe hayretten fal taşı gibi açılmış gözlerle bakıyorlardı. "Ne kadar mükemmel! Ne kadar müthiş bir tasarı!" diye haykırdı Flambeau. "Gerçeğin bu olduğunu mu düşünüyorsun gerçekten?"

"Kesinlikle eminim ki bu değil," diye cevapladı Peder Brown; "sadece kimse enfiye, elmaslar, saat parçaları ve mumları bağdaştıramaz demiştiniz de. Bu bağlantıyı rasgele kurdum. Asıl gerçek, eminim çok daha derinlerde yatıyor."

Bir an durdu; rüzgârın kulelerin etrafındaki feryadını dinledi. Sonra: "Son Glengyle Kontu hırsızdı. Daha karanlık ikinci bir hayatı vardı; iflah olmaz bir hırsızın hayatı. Şamdanı yoktu; çünkü kısalttığı mumları sadece fenerinin içine yerleştiriyordu. Enfiyeyi, en acımasız Fransız haydutlarının kullandıkları biber yerine, şayet kovalanır da yakalanırsa, hasmının suratına fırlatmak için yanında taşıyordu. Ancak son ispat, elmasların ve küçük çelik çarkların ilginç birlikteliğinde yatıyor. Bu söylediklerim size her şeyi açıklamıyor mu? Elmaslar ve çelik çarklar, pencere camından bir parça kesmekte kullanılabilecek yegâne araçlardır."

Kırık bir çam dalı, şiddetli rüzgârın etkisiyle,

arkalarındaki pencerenin camını dövüyordu; sanki gerçekten bir hırsız gelmişti. Ama dönüp bakmadılar; gözleri Peder Brown'a dikilmişti.

"Elmaslar ve çarklar," diye tekrarladı Craven, düşünceli düşünceli. "Bunun doğru açıklama olduğunu size düşündüren, sadece bunlar mı?"

"Bunun doğru açıklama olduğunu sanmıyorum," diye cevap verdi rahip sakince; "ama siz, hiç kimse bu dört şeyi birbiriyle bağdaştıramaz demiştiniz ya. Gerçek hikâye tabii ki, çok daha yavandır. Glengyle, malikânesinde değerli taşlar bulmuştu ya da bulduğunu düşünmüştü. Biri, bu parıltılı şeylerin, şatonun arazisindeki mağaralarda bulunduğunu söyleyerek, onu kandırmıştı. Çarklar, elmas işçiliğiyle ilgili araçlar. İşi, fazla gürültü çıkarmadan, gizlice, birkaç çobanın ya da tepelerde yaşayan birkaç köylünün yardımıyla yapmalıydı. Enfiye, İskoç çobanlarının en büyük lüksüdür; onları yalnızca enfiyeyle satın alabilirsiniz. Şamdanları yoktu, çünkü istememişlerdi; mağaraları keşfe çıktıklarında mumları ellerinde taşımışlardı."

"Hepsi bu mu?" diye sordu Flambeau uzun bir duraksamadan sonra. "Sonunda sıkıcı gerçeğe ulaştık mı?"

"Yok, hayır," dedi Peder Brown.

Rüzgâr, en uzak çam ormanlarında alay edermiş gibi uzun bir ıslıktan sonra dindiğinde, Peder Brown son derece ifadesiz bir yüzle konuşmasına devam etti:

"Öylesine bir fikir olarak söylemiştim; çünkü siz enfiyeyle saat parçaları ya da mumlarla par-

lak taşlar, makul biçimde bağdaştırılamaz demiştiniz ya. On yanlış felsefe evreni açıklayacaktır; on yanlış teori de Glengyle Şatosu meselesini. Ancak biz, şatonun ve evrenin gerçek açıklamasını istiyoruz. Başka malzeme yok mu?"

Craven güldü. Flambeau ise gülümseyerek ayağa kalktı ve uzun masanın etrafını turlamaya başladı.

"Beşinci, altıncı, yedinci kalemler," dedi, "bilgi vermekten yana olmasa da, içerik bakımından zenginler. İlginç bir kurşunkalem koleksiyonu, yani kurşunkalemlerin içindeki kurşunların. Anlamsız bir bambu sopa, ucu yarılmış. Suç aleti olabilir. Ama ufak bir ayrıntı; ortada suç yok. Diğer şeyler, bir iki eski dua kitabı ve küçük Katolik resimler; Ogilvieler bunları ortaçağdan beri saklıyorlar sanırım – aile onurları Püritenliklerinden daha baskın çıkmış olmalı. Bunları da koleksiyona dahil ettik; zira tuhaf bir şekilde kesilmiş ve tahrif edilmişler."

Peder Brown, yaldızlı küçük sayfaları incelemek üzere eline aldığında, sert fırtına, bulut yığınlarını Glengyle üzerine taşımış ve bulundukları uzun odayı koyu bir karanlığa boğmuştu. Bu karanlığın içinden konuştu rahip; ancak sesi bambaşka bir insanın sesiydi.

"Mr. Craven," dedi on yaş gençleşmiş gibi; "o mezarı incelemek için arama emriniz var, değil mi? Bu işi ne kadar erken yaparsak, bu korkunç olayı ne kadar erken çözersek, o kadar iyi. Sizin yerinizde olsam, hemen şimdi harekete geçerdim."

"Şimdi mi?" diye tekrarladı şaşıran dedektif. "Neden şimdi?"
"Çünkü durum çok ciddi," diye cevapladı Brown. "Mesele, varlıkları yüzlerce nedenle açıklanabilecek, etrafa saçılmış enfiye ya da birkaç taştan ibaret değil. *Bunun* bildiğim tek bir nedeni var, o da dünyanın köklerine kadar iniyor. Bu dinsel resimler sadece kirletilmiş, yırtılmış ve alelacele karalanmış değiller; böyle bir şey sırf aylaklıktan ya da softalıktan yapılmış olabilir; çocukların ya da Protestanların işi de olabilir. Ama, bunların üzerinde çok dikkatle – ve çok tuhaf bir biçimde çalışılmış. Bu eski kitaplarda, yüce Tanrı'nın adının geçtiği her satır kasten kesilip alınmış. Kesilen diğer tek şey bebek İsa'nın başının üstündeki hale. Dolayısıyla, arama emrimizi, kazmamızı, baltamızı alıp, yukarıdaki mezara gidelim ve şu tabutu açalım diyorum."
"Yani?" diye sordu Londralı dedektif.
"Yani," diye devam etti ufak tefek rahip, sesi korkunç fırtınanın içinden hafifçe yükselmiş gibiydi; "diyorum ki, evrenin yüzlerce fil büyüklüğündeki büyük şeytanı, şu anda bu şatonun en yüksek kulesinde oturuyor ve mahşer gibi gürlüyor olabilir. Bu olayın altında bir yerlerde kara büyü var."
"Kara büyü," diye tekrarladı Flambeau alçak sesle; böyle şeylerden haberi olamayacak kadar aydın bir adamdı çünkü; "ama ya diğer şeyler, onlar ne anlama geliyor?"
"Tanrı'nın cezası bir şeyler, sanırım," diye cevap verdi Brown, sabırsız bir şekilde. "Ne bileyim?

Her şeyi nasıl bilebilirim. Belki, enfiye ve bambuyla özel bir işkence yapılıyordur. Belki, bu kaçıkların mum ve çelik parçalarına özel bir düşkünlükleri vardır. Belki, kurşunkalemden üretilen, deliliğe yol açan bir ilaç vardır! Bu gizeme çıkan en kısa yol, yukarıdan, tepedeki mezardan geçiyor."

Diğerleri ellerinde olmadan rahibin peşinden tepeye doğru sürüklendiler; bahçede gece rüzgârı yüzlerine çarptığında ancak kendilerine gelebildiler. Yine de, kurulmuş bir yay gibi ona uydular; Craven'ın elinde küçük bir balta, cebinde de arama izni vardı. Flambeau garip bahçıvanın ağır kazmasını, Peder Brown ise içinden Tanrı'nın adının sökülüp alındığı yaldızlı küçük kitabı taşıyordu.

Tepedeki kilise mezarlığına giden patika dolambaçlı ama kısaydı; sadece rüzgâr yüzünden zahmetli ve uzun görünüyordu. Ne kadar tırmanırlarsa tırmansınlar, göz alabildiğine uzanan, rüzgârdan hepsi bir yöne doğru eğilmiş, sonsuz bir çam ağacı denizi görüyorlardı. Ve bu evrensel hareket, bâki olduğu kadar da beyhude görünüyordu; sanki rüzgâr, insansız, amaçsız bir gezegenin üzerinde esiyormuş gibi. Şu uçsuz bucaksız boz mavi orman, tüm o kâfirlerin kalplerindeki kederin şarkısını söylüyordu acı acı. İnsan, bu aklın alamayacağı yeşilliklerin altındaki dünyadan gelen seslerin, etrafta dolaşan yitik pagan tanrıların çığlıkları olduğunu hayal edebilirdi: Bu akıldışı ormanda uğuldayarak dolaşan ve cennete giden yolu asla bulamayacak olan tanrıların.

"Görüyorsunuz," dedi Peder Brown alçak ama dingin bir sesle, "İskoçya var olmadan önce İskoç halkı pek tuhafmış. Hoş, şimdi de öyleler ya. Ama tarihöncesi zamanlarda gerçekten de iblislere tapmışlar, diye düşünüyorum. Herhalde bundan dolayı," diye ekledi gülümseyerek, "Püriten teolojiye doğrudan bir geçiş yaptılar."

"Dostum," dedi Flambeau öfkeyle, "bu da ne demek oluyor?"

"Dostum," diye karşılık veren Brown, aynı ciddiyetle devam etti: "Bütün gerçek dinlerin tek bir sembolü vardır: Materyalizm. O halde, şeytana tapma da tamamıyla gerçek bir din."

Tepenin otlarla kaplı başına geldiler; çatırdayan, gürleyen çam ormanının birkaç çıplak bölgesinden biriydi burası. Yarı ahşap yarı tel bir çit, mezarlığın sınırını onlara göstermek istercesine takırdadı fırtınada. Ancak, Dedektif Craven mezarın ucuna geldiğinde, Flambeau da kazmayı saplayıp üstüne abandığında, her ikisi de, en az bu takırdayan çit kadar titriyordu. Mezarın ayakucunda büyük, uzun devedikenleri bitmişti; çürümeye yüz tutmuş boz, gümüşi dikenler. Bir iki kez devedikeni pamukları rüzgârda uçuşup yanından geçtiğinde, Craven havada bir ok uçuyormuş gibi, hafifçe yerinden zıpladı.

Flambeau kazmanın keskin ucunu fısıldayan otların arasına, ıslak toprağa sapladı. Sonra durdu ve bir mola verir gibi kazmaya yaslandı.

"Devam et," dedi rahip kibarca. "Sadece gerçeği bulmaya çalışıyoruz. Neden korkuyorsun?"

"Gerçeği bulmaktan korkuyorum," dedi Flambeau.

Londralı dedektif, konuşkan ve neşeli gibi görünmeye çalışan, ama çatlayan bir sesle lafa girdi. "Kendini neden böyle saklamış, gerçekten çok merak ettim. Kötü bir şey olmalı, belki de cüzamlıydı?"

"Daha da beter," dedi Flambeau.

"Cüzamdan daha kötü," dedi beriki, "ne olabileceğini düşünüyorsunuz ki?"

"Düşünmüyorum," dedi Flambeau.

Birkaç dehşetli dakika boyunca sessiz sedasız kazdı. Sonra, "Olması gerektiği biçimde olmamasından korkuyorum," dedi boğuk sesle.

"O kutsal kitap da olması gerektiği gibi değildi," dedi Peder Brown kısık sesle; "ama o kitabı bile kurtardık."

Flambeau delice bir enerjiyle kazmaya devam etti. O, kaba keresteden tabutu ortaya çıkarıp, üstündeki otları temizlemeden önce, fırtına, bir duman gibi tepelerin üstüne çöken boğucu grilikteki bulutları sürüklemiş ve cılız kurşuni ışıklı yıldız tarlaları görünmüştü. Tabut ortaya çıkınca, Craven elinde balta, bir adım öne çıktı; bir dikene dokununca irkilip geriledi. Sonra daha sağlam, uzun bir adım attı, Flambeau gibi hırsla, tabutun kapağını kanırttı; şimdi her şey yıldızların gri ışığı altında parlıyordu.

"Kemikler," dedi Craven. Sonra, "Fakat bunlar insan kemikleri," diye ekledi, sanki beklemedikleri bir şeymiş gibi.

"Durumu?" diye sordu Flambeau garip, inişli çıkışlı bir sesle. "Durumu iyi mi?"

"Öyle görünüyor," dedi dedektif boğuk bir sesle.

Çürümeye yüz tutmuş iskelete doğru eğildi ve "Durun bir dakika!" diye bağırdı.
Flambeau'nun o iri yarı gövdesi sarsıldı. "Şimdi anlıyorum," diye bağırdı; "Tanrı aşkına, durumu neden iyi olmasınmış? Bir adama bu lanetli, soğuk dağlar ne yapabilir ki? Sanırım şu kara, mantıksız tekdüzelik; tüm bu ormanlar ve bütün bunları kuşatan bilinçdışılığa karşı duyulan o eski dehşet. Bir ateistin rüyası gibi. Çam, yine çam, yine milyonlarca çam..."
"Tanrım!" diye bağırdı tabutun yanındaki adam. "Bunun kafası yok!"
Diğerleri kaskatı kesildi; rahip ise, ilk kez şaşkınlıkla irkildi.
"Kafası yok!" diye tekrarladı, "*Kafası mı yok?*" Başka bir eksiklik bekliyormuş da, şaşırmış gibi. Glengyle'de kafasız doğan bir bebeğin, şatoda saklanan kafasız bir delikanlının, o eski koridorlarda, o muhteşem bahçede gezinen kafasız bir adamın görüntüleri geçti gözlerinin önünden. Ama, o kaskatı anda bile, hikâyede iler tutar bir yan, bir mantık göremediler. Ormanın gürültülerini ve bitkin vahşi hayvanlar gibi çığlık çığlığa feryat eden gökyüzünü dinleyerek, öylece kalakaldılar. Düşünce, kavrayışlarından aniden sıyrılıveren çok büyük bir şeymiş gibi göründü o anda.
"Bu, açılmış mezarın etrafında," dedi Peder Brown, "üç kafasız var."
Tam rüzgârın uzun çığlığı gökyüzünü yırttığında, Londrah solgun dedektif konuşmak için ağzını açtı, ancak ağzı öylece açık kalakaldı; sonra

elindeki baltaya baktı sanki kendisinin değilmiş gibi. Balta elinden düştü.
"Peder," dedi Flambeau, o çok seyrek kullandığı çocuksu, ağır ses tonuyla, "peki, şimdi ne yapacağız?"
Arkadaşının cevabı bir tüfek gibi patladı.
"Uyuyacağız!" diye bağırdı Peder Brown. "Uyuyacağız. Tüm yolların sonuna geldik. Uyku nedir, bilir misiniz? Her insan uyurken Tanrı'ya inanır, bilir misiniz? Uyku kutsal bir ayindir; zira insanca bir eylem ve bir besindir uyku. Ve bizim de, kutsal bir ayine ihtiyacımız var, doğal bir ayine. İnsanın başına çok seyrek gelebilecek bir şey geldi bizim başımıza, belki de gelebilecek en kötü şey."
Craven'ın açık ağzı kapandı ve "Ne demek istiyorsunuz?" dedi.
Peder cevap verirken, yüzünü şatoya çevirdi:
"Gerçeği bulduk ve gerçeğin bir anlamı yok."
Peder diğerlerinin önünden giderek, o çok nadir attığı, aceleci ve umursamaz adımlarla, patikaya yöneldi. Şatoya vardıklarında ise, bir köpeğin sade uykusuna bıraktı kendini.
Uyku için düzdüğü bütün gizemli övgülere rağmen, ilk uyanan yine Peder Brown oldu; sessiz bahçıvanı saymazsak tabii. Daha sonra kalkanlar onu piposunu içerken ve bahçede sessiz sedasız işini yapan bahçıvanı seyrederken buldular. Kükreyen fırtına, gün doğarken gürleyen bir yağmurla dinmiş, gün görülmemiş bir tazelikle doğmuştu. Bahçıvan sohbet etmeye meyilli gibiydi; ama dedektifleri uzaktan görünce asık bir

suratla kazmasını bir tarhın kenarına bırakıp, kahvaltı etmekle ilgili bir şeyler söyledikten sonra lahana sıraları boyunca yürüyüp gitti ve kendini mutfağa kapattı. "Bu, değerli bir insan," dedi Peder Brown. "Patateslere öyle iyi bakıyor ki. Ama yine de," diye ekledi, serinkanlı bir merhametle, "onun da hataları var, hoş hangimizin yok ki? Şu sırayı düzgün bir şekilde bellemedi. Örneğin, burayı," dedi ve ayağıyla bir yeri gösterdi. "Bu patates konusunda gerçekten şüphelerim var."

"Neden?" diye sordu Craven, bu ufak tefek adamın yeni hobisiyle alay ederek.

"Şüphelerim var," dedi beriki; "çünkü ihtiyar Gow'un da vardı. Kazmasını düzenli olarak her yere sapladı, burası hariç. Tam burada olağanüstü bir patates olmalı."

Flambeau eline kazmayı alıp, sabırsız bir şekilde, rahibin gösterdiği yere sapladı. Patatesten ziyade korkunç, kocaman bir mantara benzeyen toprakla kaplı bir şey çıktı. Bu şey kazmaya çarpıp, bir top gibi yuvarlandıktan sonra durdu ve sırıtarak onlara bakmaya başladı.

"Glengyle Kontu," dedi Brown, üzgün üzgün kafatasına bakarak.

Bir an düşündükten sonra kazmayı Flambeau'nun elinden kaptı; "Onu yeniden gömmeliyiz," dedi ve gömdü. Sonra ufacık gövdesi ve kocaman kafasını, toprağa dimdik saplanmış kazmanın büyük sapına yasladı; gözleri bomboş, alnı kırış kırıştı. "Bu son canavarlığın anlamını," diye mırıldandı, "anlayabilir mi insan?" Ve kazmanın

sapına yaslanmış halde, yüzünü avuçlarına gömdü; tıpkı kilisede dua eden insanlar gibi. Gökyüzü bir uçtan bir uca mavi ve gümüşi renklere bürünüyor, küçük bahçe ağaçlarının tepesindeki kuşlar gevezelik ediyordu; o kadar yüksek sesle ötüyorlardı ki, sanki ağaçlar konuşuyordu. Ama üç adam sessizdi.

"Tamam, ben vazgeçiyorum," dedi Flambeau sonunda yüksek sesle. "Beynim ve bu dünya birbirini tutmuyor ve her şeyin bir sonu vardır. Enfiye, tahrip edilmiş dua kitapları ve küçük oyuncak parçaları – ne…"

Brown, üzgün başını kaldırıp, kendisinden beklenmeyecek bir tahammülsüzlükle kazmanın sapına vurdu. "Tüh, tüh, tüh!" diye bağırdı. "Her şey gün gibi ortada. Enfiye, saat parçaları vesaireyi, bu sabah daha gözümü açar açmaz anladım. Sonra da meseleyi, göründüğünün aksine, ne sağır ne de salak olan ihtiyar Gow ile konuştuk. Yerine oturmayan parçalar vardı. Yırtık ayin kitabı konusunda da hatalıydım; bunda kötü bir niyet yoktu. Ama bu son olay, öyle değil. Mezarlara hürmetsizliğe, ölülerin kafalarını çalmaya gelince – bunda şüphesiz bir sorun var değil mi? Şüphesiz kara büyü var işin içinde, değil mi? Bu da, enfiye ve mumların basit hikâyesine uymuyor." Sonra yine iri adımlarla gezinerek, karamsar karamsar piposunu tüttürdü rahip.

"Dostum," dedi Flambeau, zalim bir alaycılıkla; "bana karşı dikkatli olmalısın, bir zamanlar benim de bir suçlu olduğumu unutma. Bu sanatın en büyük avantajı, hikâyeyi her zaman kendim

kurmam ve istediğim gibi oynamamdı. Benim Fransızlara özgü sabırsızlığım, şu dedektiflik işlerine özgü beklemelere gelemez. Tüm hayatım boyunca, her şeyi anında yaptım ben; ister hayırlı bir iş olsun ister hayırsız; düellolarımdan hiçbir zaman kaçmadım, faturalarımı yatırmakta hiçbir zaman gecikmedim, bir kez bile dişçi randevumu ertelemedim..."

Peder Brown'm piposu ağzından düştü ve çakıllı yolun üstünde üç parçaya bölündü. Gözleri fırıl fırıl dönüyordu, tam bir budala gibi. "Tanrım, ne salakmışım!" deyip duruyordu. "Tanrım, ne salakmışım!" Sonra deli gibi gülmeye başladı. "Dişçi!" diye tekrarladı. "Ruhani boşlukta altı saat, hem de sırf aklıma dişçi gelmediği için! Bu kadar basit, bu kadar güzel ve huzur dolu bir düşünce! Dostlarım, cehennem gibi bir gece geçirdik, ama şimdi güneş doğdu, kuşlar şakıyor ve dişçinin parıltılı görüntüsü dünyayı teselli ediyor."

"Bundan bir anlam çıkaracağım galiba," diye bağırdı Flambeau, büyük bir adım atarak, "eğer engizisyon işkencelerine başvurursam."

Peder Brown, bir anda içinden gelen, güneşli çimlerin üzerinde dans etme isteğini bastırarak, insanda merhamet uyandıran bir çocuk gibi, "Eh, bırak da, kendimi kapıp koyvereyim biraz. Ne kadar mutlu olduğumu anlamıyorsun. Ve şimdi görüyorum ki, bu işte büyük bir günah yokmuş. Sadece biraz delilik belki – kim aldırır ki buna?" diye haykırdı.

Kendi etrafında şöyle bir döndü, sonra ciddi bir ifadeyle diğerlerine baktı.

"Bu, bir suç hikâyesi değil," dedi, "daha çok tuhaf ve anlaşılmaz bir dürüstlüğün hikâyesi. Belki de, kendi hakkı olandan başka bir şey istemeyen bir adamla karşı karşıyayız. Bir zamanlar bu ırkın dini olan vahşi yaşam mantığı üzerine bir ders bu hikâye.

"Glengyle malikânesi üzerine söylenen şu eski şarkı, mecazi olduğu kadar gerçeğe de uygundu harfi harfine:

"İçten içe kaynayan ağaçlara yeşil öz neyse
Kırmızı altın da odur Ogilvielere."

Bu şarkı, Glengylelerin zenginlik yolunda verdikleri mücadeleyi anlatmıyordu sadece, gerçekten altın çıkardıkları da doğruydu; altın eşya ve altın mücevher koleksiyonları ve bir o kadar da, ilgili araç gereçleri vardı. Aslında onlar, çılgınlık derecesinde cimri insanlardı. Bu gerçeğin ışığında, şatoda bulduğumuz her şey yerli yerine oturuyor. Altın yuvası olmayan elmaslar, altın şamdanları olmayan mumlar, altın kutuları olmayan enfiyeler, altın kalemi olmayan kurşunlar, altın başlığı olmayan bir baston, altın saatleri olmayan saat aksamları – daha doğrusu kol saatleri. Ve, belki çılgınca gelebilir, ama eski dua kitaplarındaki haleler ve Tanrı'nın adının yazılı olduğu bölümler de altından olduğu için kesilip alınmıştı."

Yükselen güneşle birlikte, çılgın gerçek de ortaya çıkmaya başladıkça, bahçe aydınlanmış, çimenler daha bir parlamıştı. Flambeau, rahip arkadaşı konuşmasına devam ederken bir sigara yaktı.

"Kesilip alınmışlardı," diye devam etti Peder Brown, "alınmışlardı – ama çalınmamışlardı. Hırsızlar, geride asla böyle bir gizem bırakmazlar. Bir hırsız, altın enfiye kutusunu, içindeki enfiye; altın kalemleri kurşunuyla birlikte alırdı. Sıradışı bir vicdanı olan bir adamla karşı karşıyayız; vicdan sahibi olduğu kesin ama. Bu sabah, bu çılgın ahlakçıyı ilerideki mutfak bahçesinde buldum ve bütün hikâyeyi ondan dinledim.

"Merhum Başpiskopos Ogilvie, Glengyle'den gelmiş geçmiş adamlar içinde, iyi bir insan olmaya en çok yaklaşmış olandı. Ancak buruk mizacı insanlardan nefret etmesine neden olmuştu. Atalarının sahtekârlıklarını görmüş ve bundan, bütün insanların sahtekâr olduğu sonucuna varmıştı. Yani, insanseverliğe, iyilikseverliğe olan inancını kaybetmişti. Bunun üzerine bir yemin etti: Bir gün gerçekten dürüst bir insanla karşılaşırsa, bu kişi Glengylelerin bütün altınlarına sahip olacaktı. Yeminini herkese bildirdikten sonra şatosuna kapandı; bir karşılık gelmesinden en ufak bir ümidi yoktu. Ancak bir gün, uzak köylerin birinden sağır ve görünüşe göre anlayışı kıt bir adamcağız, ona gecikmiş bir telgraf getirdi. Glengyle de, o keskin şakacılığıyla, adama pırıl pırıl bir çeyrek peni verdi. En azından öyle zannetti; ama para üstüne sonradan baktığında gördü ki, çeyreklik orada duruyor ve bir tam altın gitmiş. Kazara gerçekleşen bu olay üzerine, alaycı bir şekilde düşündü kendi kendine. Ne olursa olsun, bu delikanlı insan soyunun o vıcık vıcık açgözlülüğünü gösterecekti. Ya para çalmış bir hırsız gibi ortadan

kaybolacak ya da ödül avcısı bir züppe gibi elinde altın parayla sinsi sinsi geri gelecekti... Gecenin bir yarısı Lord Glengyle, kapının çalmasıyla yatağından fırladı, sağır budalaya –yalnız yaşadığı için– kapıyı bizzat kendisi açtı. Budala ona altın parayı değil, tamı tamına paranın üstü olan on dokuz şilin, on bir pens ve üç peniyi getirmişti.
"O an, bu hareketin korkunç kusursuzluğu çılgın kontun beynini ateş gibi kavurdu. Diyojen olduğuna yemin etti; uzun bir zamandır dürüst bir insan arıyordu ve işte bir tane bulmuştu. Benim de gördüğüm, yeni bir vasiyetname hazırladı. Bu dürüst delikanlıyı, terk edilmiş büyük malikânesine aldı; onu tek hizmetkârı olarak eğitti ve –tuhaf bir şekilde– onu tek varisi yaptı. Ve bu garip yaratık, artık nasıl anladıysa, efendisinin tamı tamına iki sabit fikrini anladı: İlki, hakları ona devreden kâğıt her şeyiydi; ikincisi de, Glengylelerin tüm altınlarının sahibi kendisiydi. Buraya kadar tamam; ve de çok basit. Malikânedeki bütün altınları aldı; altınlar dışında hiçbir şeye elini sürmedi; tek bir enfiye zerresine bile. Eski kitaplardaki altın yaldızlı kısımları, geri kalanına zarar vermediğinden tamamen emin olarak, kesip aldı. Bütün bunları anlamıştım, geriye bir tek şu kafatası meselesi kalmıştı. Patateslerin arasına gömülü şu kafatası kafamı kurcalıyordu. Beni gerçekten huzursuz ediyordu; ta ki Flambeau o kelimeyi söyleyene kadar.
"Onu da halledecek sonunda. Kafatasını gerisin geri mezara koyacak; tabii dişlerdeki altınları söktükten sonra."

Ve gerçekten de, Flambeau o sabah tepeden geçerken, o acayip yaratığı, o adil cimriyi açılmış mezarın başında kazma sallarken gördü; başında gösterişsiz kukuletası, boynuna sarılı ekose şalı rüzgârda dalgalanırken.

Apollon'un Gözü

Güneş, Westminster üzerinde gökyüzünün zirvesine doğru yükselirken ve Thames Nehri'nin o tuhaf gizi, aynı anda hem bulanık hem de berrak olan o eşsiz, dumansı parıltı, griden en parlak rengine doğru değişirken, iki adam Westminster Köprüsü'nün üzerinden geçiyordu. Adamlardan biri çok uzun, diğeri çok kısaydı; hatta biraz zorlama da olsa, Parlamento binasının mağrur saat kulesi ve Westminster Kilisesi'nin mütevazı kemerleriyle karşılaştırılabilirlerdi; nitekim kısa boylu adam rahip kıyafetleri içindeydi. Uzun boylu adamın resmi adı M. Hercule Flambeau idi; özel dedektifti ve kilisenin karşısına düşen büyük, yeni bir binadaki yeni ofisine gidiyordu. Kısa boylu adamın resmi adı Muhterem Peder J. Brown idi, Camberwell'deki St. Francis Xavier Kilisesi'ne bağlı bir rahipti; Camberwell'de ölüm

döşeğindeki bir hastayı kutsadıktan sonra, dostunun yeni ofisini görmeye gelmişti.
Bir gökdelen gibi yükselen bina Amerikan tarzındaydı; ayrıca, telefon ve asansör gibi makinalara duyduğu vıcık vıcık hayranlıktan ötürü de Amerikan'dı. Ancak, binanın inşaatı yeni bitmiş ve binaya üç kiracı dışında henüz yerleşen olmamıştı. Flambeau'nunkinin bir üst ve bir alt katındaki ofisler doluydu; onların üstündeki iki kat ve altındaki üç kat tamamıyla boştu. Ama, yeni iş merkezinde ilk bakışta insanın dikkatini çeken başka bir şey vardı. Birkaç inşaat iskelesi kalıntısı bir yana bırakılırsa, göze çarpan tek şey Flambeau'nun üst katındaki ofisin dışına yerleştirilmişti: İki ya da üç ofis penceresi kadar bir yer kaplayan, altın renkli ışınlarla çevrelenmiş, yaldızlı, muhteşem bir insan gözü tasviri.
"Nedir bu Tanrı aşkına?" diye sordu Peder Brown ve durdu.
"Yeni bir din," dedi Flambeau gülerek, "insanın hiçbir günahı olmadığını söyleyip, günahlarını affeden şu yeni dinlerden. Hıristiyan Bilimi gibi bir şey sanırım. Adının Kalon olduğunu söyleyen bir adam (asıl adını bilmiyorum, tek bildiğim Kalon olamayacağı) tam üstümdeki katı kiralamış. Alt katımda iki kadın daktilo var, tepemde de şu coşkulu ihtiyar sahtekâr. Kendine Apollon'un Yeni Rahibi diyor ve güneşe tapıyor."
"Güneşten sakınsın," dedi Peder Brown. "Güneş, tanrıların en gaddarıydı. Ama, bu korkunç göz de neyin nesi?"
"Anladığım kadarıyla onların bir teorisi," diye ce-

vapladı Flambeau; "bir adam, eğer kafası sağlamsa, her şeye dayanabilirmiş. Onların en büyük iki simgesi, güneş ve açık bir göz; zira bir adam gerçekten sağlıklıysa güneşe doğrudan bakabil*irmiş*."

"Bir adam gerçekten sağlıklı olsaydı," dedi Peder Brown, "bunu dert etmezdi."

"Güzel; sana bu yeni din hakkında söyleyebileceklerim bu kadar," diye devam etti Flambeau umursamazca. "Tabii, bütün bedensel hastalıkları iyileştirebileceğini de iddia ediyor bu din."

"Biricik manevi hastalığı da iyileştirebiliyor muymuş, peki?" diye sordu Peder Brown, ciddi bir merakla.

"Neymiş o manevi hastalık?" diye sordu Flambeau gülümseyerek.

"Kendisinin hayli iyi olduğunu düşünmek," dedi arkadaşı.

Flambeau, üstteki gösterişli tapmaktan çok, alt katındaki küçük, sessiz ofise ilgi duyuyordu. Kendini ancak ya Katolik ya da bir ateist olarak görebilen açık görüşlü bir Güneyliydi; parlak ve muğlak türden yeni dinlerse pek ona göre değildi. Ancak, insanlık her zaman ilgi alanı içindeydi, özellikle de güzel olanlar; bundan öte, aşağı kattaki hanımlar kendilerine özgü tiplerdi. Ofis, iki kız kardeş tarafından çekip çevriliyordu; ikisi de ince ve esmerdi, ancak biri, uzun boylu ve çekici. Bu kadının esmer, canlı ve kartal gibi bir profili vardı; insanın hep profiliyle hatırladığı kadınlardandı; bir bıçağın keskin sırtı gibi. Hayatındaki yolları aça aça ilerlemiş gibi bir hali vardı. Gözleri ürkütücü bir parlaklıktaydı;

ancak bu bir elmastan ziyade, bir çeliğin parıltısıydı. İnce ve biçimli vücuduyla zarif olabilmesi için biraz fazla katıydı. Küçük kız kardeşi onun kısaltılmış bir gölgesiydi sanki; biraz daha gri, biraz daha soluk ve silik. Her ikisi de, erkeksi manşetleri ve yakaları olan ciddi kıyafetler giyiyordu. Londra ofislerinde bunlar gibi aksi ve gayretli binlerce hanımefendi vardır; ancak bu iki kadının ilginçlikleri görünürde değil, gerçek durumlarında yatıyordu.

Çünkü, abla Pauline Stacey, bir dağın ve bir kontluğun yarısının, yani büyük bir servetin mirasçısıydı; şatolarda, güzel bahçelerde büyümüştü; sonra da (modern kadınlara özgü) duygusuz bir hırs onu daha zorlu ve yüce bir varoluş biçimi diye adlandırdığı şeye yöneltmişti. Parasından vazgeçmemişti tabii; bu onun, ustahkh faydacılığına ters düşecek bir romantizm ya da keşişvari bir vazgeçiş olurdu. Parasına sahip çıktı; çünkü onu kendi deyişiyle, somut toplumsal amaçlar için kullanacaktı. Bir kısmını kurduğu işe, daktilo yazım merkezine yatırmıştı. Bir kısmını da kadınların bu tür faaliyetlerini desteklemeyi amaçlayan çeşitli cemiyetlere dağıtmıştı. Kız kardeşi ve ortağı Joan, bu kuru idealizmi ne kadar paylaşıyordu, bilinmez. Ama, liderini köpeklere özgü bir sevgiyle takip ediyordu, bu sevgi –o hafif trajikliğiyle– ablasının sertliğinden ve kendini beğenmişliğinden bir şekilde daha çekiciydi. Pauline Stacey'ye gelince, trajediye diyecek bir şeyi yoktu; ancak böyle bir şeyin varlığını inkâr ettiği anlaşılıyordu.

Kadının haşin aceleciliği ve soğuk sabırsızlığı, binaya ilk girdiğinde Flambeau'yu çok eğlendirmişti. Giriş salonundaki asansörlerin önünde, yabancıları gidecekleri katlara götüren asansörcü çocuğu bekleyerek bir süre oyalanmıştı. Ama bu parlak gözlü dişi şahin, böyle bir gecikmeyi açıkça reddetmiş, asansörün nasıl kullanılacağını bildiğini, asansörcü çocuklara –ve de erkeklere– bağımlı olmadığını sertçe söylemişti. Ofisi sadece üç kat yukarıda olduğu halde, temel görüşlerinin çoğunu asansörde Flambeau'ya bir çırpıda anlatmayı başarmıştı; genel olarak denebilirdi ki, modern bir iş kadınıydı ve modern makinaları seviyordu. Parlak siyah gözleri, mekanik bilime verip veriştirenlere ve romantizmin geri gelmesini isteyenlere karşı ateş püskürüyordu. Herkes, demişti, kendisi nasıl asansörü kullanmayı beceriyorsa, makinaları kullanmayı bilmeliydi. Ona asansör kapısını açtığı için Flambeau'ya neredeyse gücenmişti; bu beyefendi de böyle çabuk parlayan bir kendine yeterliliğe bıyık altından gülerek, karışık duygular içinde kendi ofisine gitmişti.
Kadının kesinlikle aksi, çabuk öfkelenen bir mizacı vardı; bakımlı ince elleri haşin, hatta yıkıcıydı. Bir keresinde Flambeau, bir daktilo işi için kadının ofisine gittiğinde, onun, kız kardeşinin gözlüğünü yere fırlatıp, üstünde tepindiği bir sahneye tanık olmuştu. Kadın, 'hastalıklı tıbbi kavramlar' üzerine çektiği nutuğun tam da en hararetli yerindeydi; ona göre, bu tür gereçler ancak marazi bir zayıflığı gösterirlerdi. Böyle yapay, sağlıksız saçmalıkları bir daha asla ofise

sokmamasını söylüyordu kız kardeşine. Tahta bacaklar veya peruk veya takma gözler de mi takacaktı yoksa? Bağırıp çağırdıkça gözleri korkunç bir kristal gibi parlıyordu.
Bu aşırılıktan dehşete düşen Flambeau, Miss Pauline'e (dolaysız Fransız mantığıyla), neden gözlüğün asansörden daha marazi bir zayıflık göstergesi olduğunu ve neden bilimin, bize bir alanda yardımcı olurken, ötekinde olamayacağını sormaktan kendini alamadı.
"Bu *çok* farklı," dedi Pauline Stacey mağrur bir ifadeyle. "Piller, motorlar ve tüm o şeyler erkeklerin gücünü simgeler – evet, Mr. Flambeau, ama kadınların gücünü de simgeler aynı zamanda! Mesafeleri yok eden ve zamana meydan okuyan o büyük makinalarda biz kadınlar da yerimizi alacağız. Bu, yüce ve muhteşem – bu, gerçek bilim. Ama, ya şu doktorların sattığı çirkin destekler ve cilalar – bunlar sadece korkaklık alametleri. Doktorlar, sanki sakatlar ve hasta köleler olarak doğmuşuz gibi, o takma kollara ve bacaklara kafayı takmışlar. Ama ben özgür doğdum Mr. Flambeau! İnsanlar, güç ve cesaretle değil, yalnızca ve yalnızca korkuyla eğitildikleri için, bunlara ihtiyaçları olduğunu sanıyorlar; çocuklara güneşe bakmamalarını söyleyen şu komik dadıları bir düşünün, sonra çocuklar da gözlerini kırpmadan güneşe bakamaz oluyorlar. Neden tüm yıldızlar içinde göremeyeceğim bir yıldız olsun? Güneş benim efendim değil ve ben canım ne zaman isterse gözlerimi açacağım ve gözümü kırpmadan güneşe bakacağım."

"Gözleriniz," dedi Flambeau saygıyla eğilerek, "güneşi kamaştıracaktır." Bu garip ve haşin güzelliğe iltifat etmekten zevk almıştı; kısmen de kadının dengesinde ufak bir sarsıntıya neden olmaktan. Ancak yukarıya, ofisine çıktığında derin bir nefes aldı ve "Demek o da yukarıdaki altın gözlü hokkabazın eline düşmüş," dedi kendi kendine. Zira Kalon'un yeni dini hakkında pek az şey bilse ve pek ilgilenmese de, güneşe gözünü kırpmadan bakmak meselesini duymuştu.
Kısa zamanda, üstündeki ve altındaki katlar arasındaki manevi bağın hayli güçlü olduğunu ve giderek güçlendiğini keşfetti. Kendine Kalon diyen o adam, muhteşem bir yaratıktı; fiziksel olarak Apollon'un başrahibi olmayı hak ediyordu. Neredeyse Flambeau kadar uzun boyluydu; ancak altın rengi sakah, parlak mavi gözleri ve aslan yelesi gibi saçlarıyla ondan daha yakışıklıydı. Yapısal olarak Nietzsche'nin sarışın hayvanıydı; ama bu hayvani güzellik, gerçek bir zekâ ve ruhanilikle yücelmiş, parlamış ve yumuşamıştı sanki. Şayet en büyük Sakson krallarından birine benzetilecekse, bu ayrıca aziz de olan krallardan biri olurdu mutlaka. Hem de, etrafındaki uygunsuzluklara rağmen, Victoria Caddesi'nin göbeğindeki binada bir ofis tutmuş, kendi odasıyla koridor arasındaki odaya bir kâtip (kolluklu, kolah yakah sıradan bir delikanlı) oturtmuş, adını pirinç levhaya yazdırmış ve itikatının süslü püslü amblemini bir göz hastalıkları mütehassısının tabelası gibi asmış olmasına rağmen. Tüm bu bayağılıklar, bu Kalon denen adamın ruhun-

dan ve bedeninden yayılan kuvvetli eziciliği ve ilhamı alıp götüremezdi. Ne denirse densin, bu şarlatanın karşısında insan kendini önemli bir şahsın huzurunda zannederdi. Ofisinde iş kıyafeti niyetine giydiği bol keten takımının içinde bile, insanı heyecanlandıran, müthiş bir görüntüsü vardı; her gün güneşi selamlamak için beyaz cüppesini giyip, altın tacını taktığında, gerçekten de o kadar muhteşem görünürdü ki, caddeden geçerken onu gören insanların gülümsemesi dudaklarında donup kahrdı. Bu yeni güneşetapar günde üç kez küçük balkonuna çıkar, tüm Westminster'in gözü önünde, parıldayan tanrısına uzun uzun dua ederdi: Bir kez şafakta, bir kez günbatımında bir kez de öğlen saat tam on ikiyi vurduğunda. Parlamento'nun ve kilisenin kuleleri öğlen saatinin vuruşlarıyla hafifçe titrerken, Flambeau'nun arkadaşı Peder Brown başını ilk kez yukarı kaldırıp Apollon'un beyaz rahibini gördü.

Flambeau, Apollon'un bu günlük selamlarını yeterince görmüştü ve rahip onu izliyor mu izlemiyor mu diye bakmadan, yüksek binanın girişine dalıverdi. Ama Peder Brown, ya ayinlere karşı beslediği profesyonel alakadan ya da saçmalıklara karşı duyduğu yoğun kişisel ilgiden olacak, durdu ve tıpkı bir Punch ve Judy gösterisi izler gibi, güneşetaparın balkonuna bakmaya başladı. Peygamber Kalon beyaz kıyafeti içinde, elleri havada, çoktan balkona dikilmişti; tuhaf bir biçimde insanın içine işleyen sesiyle haykırdığı güneş duası, aşağıdaki kalabalık cadde boyunca

duyulabiliyordu. Duasının tam ortasındaydı, gözleri parlayan güneşe kilitlenmişti. O anda gözü, bu dünya üzerinde herhangi bir şeyi ya da bir kimseyi görüyor muydu bilinmez ama, aşağıdaki kalabalığın içinden bodur, yusyuvarlak suratlı bir rahibin gözlerini kırpıştıra kırpıştıra kendisine baktığını görmediği kesindi. Birbirinden bu kadar farklı iki adam arasındaki en çarpıcı fark buydu belki de: Peder Brown hiçbir şeye gözlerini kırpıştırmadan bakamazdı, Apollon'un rahibi ise tam öğleüstü, gözünü kırpmadan güneşe bakabilirdi.

"Ah, güneş!" diye haykırdı peygamber, "Ah, tüm yıldızların en büyüğü olma şerefine erişmiş yıldız! Ah, uzay denilen gizemli yerde sessiz sessiz akan çeşme! Ak alevlerin ve ak çiçeklerin, ak zirvelerin ve yorulmak bilmez ak şeylerin ak efendisi. En masum ve suskun çocukların hepsinden daha masum babamız, asli saflık, huzurumuz..."

Aniden, fırlatılan bir roketin sesi gibi tiz ve bitmek bilmez bir feryat duyuldu. Beş kişi binanın kapısına koştu, üç kişi binadan dışarı fırladı, kulakları sağır eden bir gürültü koptu. Caddeyi kuşatan ağır dehşet ortalığa bir sürü kötü haber saldı sanki – en kötüsü de buydu, çünkü ne olup bittiğini kimse bilmiyordu. Bu kargaşada yalnızca iki kişi yerinden kıpırdamadı: Yukarıdaki balkonda Apollon'un zarif rahibi ve aşağıda İsa'nın çirkin rahibi.

Sonunda Flambeau uzun boyu ve muazzam enerjisiyle binanın kapısında belirdi ve kalabalığa

hâkim oldu. Sesi bir sis düdüğününki gibi tiz çıkıyor, birilerine ya da herkese bir doktor çağırmalarını söylüyordu; geri dönüp girişteki izdihamın arasına daldığında, arkasından da arkadaşı Peder Brown usulca içeri süzüldü. Kalabalığın içinde kendine yol açmaya çalışırken, güneş rahibinin, pınarların ve çiçeklerin dostu mutlu tanrısına yakaran sesini, inanılmaz derecede melodik ve tekdüze duasını işitiyordu hâlâ.

Peder Brown, Flambeau'yla birlikte altı kişinin daha, genellikle asansörün indiği yerin etrafında durduklarını gördü. Ama bu kez asansör inmemişti. Başka bir şey, bir asansör tarafından taşınması gereken bir şey inmişti.

Flambeau son dört dakikadır, bu şeye boş boş bakıyordu; trajedinin varlığını inkâr eden güzel kadının patlayan beynine ve kan revan içindeki bedenine. Bunun Pauline Stacey olduğundan en ufak bir şüphesi yoktu ve bir doktor çağırtmış da olsa, kadının öldüğünden de en ufak bir şüphesi yoktu.

Bu kadından hoşlanmış mıydı, hoşlanmamış mıydı, tam olarak hatırlayamıyordu; hem hoşlanılacak hem de hoşlanılmayacak o kadar çok özelliği vardı ki. Ama önem verdiği bir insandı ve şimdi onunla ilgili yüzlerce ayrıntı ve davranışın anısı merhametsiz küçük hançerler gibi saplanıyordu kalbine. O sevimli yüzü geliyordu gözünün önüne, birden parlayarak ukala ukala konuşmaları: Ölüm ne kadar acı. Bir anda, gökten düşen bir taş gibi, nereden geldiği belli olmayan bir yıldırım gibi, bu güzel ve asi beden asansör boşlu-

ğundan aşağıya, ölüme yuvarlanmıştı. İntihar mıydı? Onun gibi bir iyimserlik arsızı için imkânsız gibi görünüyordu. Cinayet miydi? Daha doğru dürüst yerleşilmemiş bu binada, kim birini öldürebilirdi? Güçlü olmaya çalışan ama aniden güçsüzleşen boğuk bir sesle, şu Kalon denen adamın nerede olduğunu sordu Flambeau. Her zamanki gibi ağır, sakin ve tok olan bir ses Kalon'un son on beş dakikadır yukarıda balkonunda tanrısına tapınmakta olduğunu söyledi. Flambeau bu sesi duyup, Peder Brown'ın elini omzunda hissedince, aniden esmer yüzünü dönüp sordu: "Bu zaman zarfında yukarıdaysa, bunu kim yapmış olabilir?"

"Belki," dedi beriki, "yukarı çıkıp bakmalıyız. Polis harekete geçene kadar tam yarım saatimiz var."

Flambeau, mirasyedinin paramparça gövdesini doktorlara bırakıp, merdivenleri üçer beşer tırmanarak daktilo ofisine çıktı; ofiste kimsecikler yoktu; sonra kendi ofisine çıktı koşarak. Oraya girer girmez tekrar çıktı; bembeyaz bir yüzle arkadaşının yanına döndü.

"Kız kardeşi," dedi tatsız bir ciddiyetle, "kız kardeşi yürüyüşe çıkmış galiba."

Peder Brown başını salladı. "Ya da yukarıya, şu güneş adamının ofisine çıkmış olabilir," dedi. "Senin yerinde olsam gider bir bakardım, sonra da senin ofisinde buluşur, konuşuruz. Hayır," dedi aniden bir şey hatırlamış gibi, "ne zaman vazgeçeceğim şu aptallığımdan? Tabii ki, aşağıda, onların ofisinde buluşacağız."

Flambeau dik dik baktı, ama sonra aşağı kata, Staceylerin boş ofisine inen ufak tefek rahibin peşinden gitti. Aklından neler geçtiği anlaşılmayan bu rahip, tam giriş kapısının ağzına, merdivenleri ve sahanlığı görebileceği bir yere yerleştirdiği büyük kırmızı deri bir sandalyeye oturmuş ve beklemeye başlamıştı bile. Çok beklemesi gerekmedi. Yaklaşık dört dakika sonra merdivenlerden üç kişi indi; aralarındaki tek ortak nokta ciddiyetleriydi. İlki, ölü kadının kız kardeşi Joan Stacey idi – besbelli yukarıdaki geçici Apollon tapınağında *idi*; ikincisi, bizzat Apollon'un rahibiydi; duası bitmiş, büyük bir azametle, boş merdivenleri cüppesiyle süpüre süpüre iniyordu – o beyaz kıyafeti, sakalı, ortadan ikiye ayrılmış saçlarıyla Gustave Doré'nin Pretoryum'dan ayrılan İsa'sı gibiydi; üçüncü ise kararmış suratıyla Flambeau idi, şaşkın bir hali vardı.

O esmer, bitkin suratı ve vaktinden önce ak düşmüş saçlarıyla Miss Stacey doğruca masasına gidip, becerikli hareketlerle birtakım kâğıtlar çıkardı. Bu hareket, herkesin aklını başına getirdi. Miss Joan Stacey şayet bir suçluysa, oldukça soğukkanlı bir suçlu olmalıydı. Peder Brown ona bir süre tuhaf tuhaf gülümseyerek baktıktan sonra, gözlerini ondan ayırmadan konuşmaya başladı.

"Peygamber," dedi, tahminen Kalon'u kastederek, "bana biraz dininizden söz eder misiniz?"

"Bundan onur duyarım," dedi Kalon hâlâ taçlı olan başını hafifçe eğerek, "ama nedenini pek anlayamadım."

"Nedeni yok, öylesine," dedi Peder Brown o dürüst şüpheciliğiyle. "Bize öğretildiğine göre, bir adamın temel ilkeleri kötüyse, bu biraz da kendisinin suçudur. Ama bunun, temiz vicdanını bilgiçliklerle dolduran bir adamdan farkı vardır yine de. Şimdi; cinayet işlemenin yanlış bir şey olduğunu düşünüyor musunuz gerçekten?"

"Bu bir suçlama mı?" diye sordu Kalon kibarca.

"Hayır," dedi Peder Brown aynı kibarlıkla, "savunma konuşması."

Apollon'un peygamberi, odadaki uzun ve ürkütücü sessizlikte yavaşça ayağa kalktı; ve gerçekten de güneşin doğuşu gibiydi. Odayı ışığı ve varlığıyla öyle bir doldurdu ki, insan Salisbury düzlüğünü de kolayca doldurabileceğini zannederdi. Kıyafetiyle odayı top top klasik kumaşla kaplamış gibiydi; hamasi jestleriyle olduğundan daha büyük görünüyordu, öyle ki modern rahibin küçük, kara kuru gövdesi bir hata, araya giren bir fazlalık, eski Yunan şaheserlerinden birinin üzerinde yuvarlak kara bir leke gibi duruyordu.

"Sonunda tanıştık sizinle, kilisenin temel taşı," dedi peygamber. "Sizin ve benim kiliselerimiz dünya üzerindeki yegâne gerçeklerdir. Ben güneşe taparım, sizse güneşin kararmasma, siz ölümün rahibisiniz, bense yaşayan Tanrı'nın. Bu şüphe ve iftiralarınız üstünüzdeki cüppeye ve itikatınıza yaraşır. Sizin kiliseniz kara üniformalı bir polisten başka bir şey değil, siz insanlardan suç itiraflarını ya kandırarak ya da işkenceyle söküp almakla uğraşan casuslar ve dedektiflersiniz sadece. Siz insanları suça mahkûm edersiniz,

bense masumiyete; siz onları günaha ikna edersiniz, bense erdeme.

"Siz, şeytanın kitaplarını okuyanlar, temelsiz kâbuslarınızı sonsuza kadar defetmek için, son bir söz benden size. Beni mahkûm etseniz de etmeseniz de, bunun hiç umrumda olmadığını zerre kadar anlayamazsınız. Sizin utanç ve idamlık dediğiniz şeyler benim için, çocuk kitaplarındaki canavarlar bir yetişkin için neyse o. Savunma konuşmasına izin verdiğinizi söylüyorsunuz. Hayal dünyasından başka bir şey olmayan bu hayat, beni o kadar az ilgilendiriyor ki, size iddia makamının konuşmasını sunacağım. Bu olayda aleyhimde söylenebilecek tek bir şey var ve onu da ben söyleyeceğim. Ölmüş olan kadın benim sevgilimdi, eşim olacaktı; sizin tenekeden kiliselerinizin kanununa göre değil, sizin asla anlayamayacağınız, daha saf ve daha kuvvetli bir kanuna göre. O ve ben sizinkinden farkh bir dünyada yaşıyorduk; siz tuğladan dehlizlerde, tünellerde zar zor ilerlerken, biz kristalden yollarda yürüyorduk. İster dini, ister başka türden tüm polislerin aklından her zaman, aşkın olduğu yerde kısa sürede nefret de ortaya çıkar, diye bir düşüncenin geçtiğini biliyorum; işte iddia makamının ilk dayanağı bu. Ancak ikinci dayanak daha kuvvetli, onu sizden saklamayacağım. Pauline'in bana âşık olduğu bir gerçek; ölmeden önce, daha bu sabah, işte bu masada, bana ve kiliseme yarım milyon bıraktığına dair bir vasiyetname yazdığı da bir gerçek. Hadi gelin, tutuklayın beni, kelepçeler nerede? Bana ne yaparsanız yapın, umu-

rumda mı sanki? Cezamı çekmek, benim için bir istasyonda sevgilimi beklemek gibi olacaktır. Darağacı benim için, beni ona götürecek bir araba olacaktır sadece."

Bir hatibin sarsıcı otoritesiyle konuşmuştu; Flambeau ve Joan Stacey şaşkın bir hayranlıkla ona bakakaldılar. Peder Brown'ın yüzünde ise çok kederli bir ifade vardı; alnında tek bir acı çizgisi, yere bakıyordu. Güneşin peygamberi şömineye rahatça yaslandı ve kaldığı yerden devam etti:

"Bir iki kelimeyle aleyhimdeki iddiayı gözlerinizin önüne serdim – şahsıma karşı ortaya atılabilecek tek iddiayı. Şimdi de, birkaç kelimeyle paramparça edeceğim; tek bir iz bile kalmayacak. Bu suçu işleyip işlemediğime gelince; gerçek, tek bir cümlede yatıyor: Bu suçu işlemiş olamam. Pauline Stacey bulunduğumuz kattan zemin kata tam on ikiyi beş geçe düştü. En az yüz kişi tanık sandalyesine oturup, benim saat tam on ikiyi vurmadan hemen önce ve çeyrek geçe arası yukarıda, ofisimin balkonunda olduğumu söyleyecektir – her zamanki halka açık dua sürem bu. Yardımcım (benimle hiçbir bağlantısı olmayan Clapham tarikatına bağlı saygıdeğer bir delikanlı) bütün sabah ofisimin girişinde oturduğuna ve aramızda hiçbir konuşma geçmediğine yemin edecektir. Yine, kazadan tam on beş dakika önce, yani on ikiye on kala geldiğime ve bu süre zarfında ofisimden ve balkonumdan ayrılmadığıma yemin edecektir. Suç esnasında başka bir yerde olduğunu bundan daha iyi ispatlayan çıkmamıştır: Westminster'in yarısını mahkemeye

davet edebilirim. Kelepçeleri geri alsanız iyi olacak sanırım. Dava bitmiştir.

"Ama son olarak, şu aptalca şüpheden geriye hiçbir şey kalmaması için, tüm bilmek istediklerinizi anlatacağım size. Mutsuz dostumun ölümüyle nasıl buluştuğunu bildiğime inanıyorum. Dilerseniz bundan dolayı beni ya da en azından inancımı ve felsefemi suçlayabilirsiniz; ama beni hapse atamayacağınız kesin. Yüce gerçeklerin tüm öğrencileri çok iyi bilirler ki, tarihte bazı ustalar ve *illuminati*, zihin gücüyle havaya yükselme, yani havada asılı durabilme gücüne vasıl olmuştur. Bu, sadece bizim gizemli ilmimizin ana unsuru olan, maddenin fethedilmesinin bir parçasıdır. Zavallı Pauline'in hırslı bir mizacı vardı; ilerisini düşünmeden hareket ederdi. Gerçeği söylemek gerekirse, gizemli güçler açısından kendini olduğundan daha ileride zannettiğini düşünüyorum; asansörden birlikte indiğimizde bana birkaç kez, bir insan, şayet iradesi yeterince güçlüyse bir tüy gibi uçabilir, demişti. Yüce düşüncelerle dolu bazı vecd hallerinde bu mucizeyi denediğine cidden inanıyorum. İradesi ya da inancı, işte tam o hayati anda ona ihanet etmiş ve maddenin aşağılık kanunu korkunç intikamını almış olmalı ondan. İşte hikâyenin tamamı bu beyefendiler; gördüğünüz gibi çok üzücü, çok cesurca ve çok fena; ama ortada bir suç olmadığı ve benimle alakalı olmadığı kesin. Mahkeme kayıtlarına intihar diye geçmeli. Bense her zaman, bilim yolunda kahramanca bir başarısızlık ve cennete yumuşak bir iniş diyeceğim."

Flambeau, Peder Brown'ın mağlup olduğunu ilk kez görüyordu. Rahip, acı dolu, kırış kırış bir suratla, sanki utanç içindeymiş gibi yere bakıyordu hâlâ. Peygamberin savurduğu kanatlı sözlerin etkisinden kurtulmak imkânsızdı; doğal özgürlük ve sağlık simgesi şu onurlu ve saf ruh tarafından alt edilmişti, asık suratlı, profesyonel şüpheci Peder Brown. Bedensel bir acı çekiyormuş gibi gözlerini kırpıştırarak şunları söyledi sonunda: "Tamam, durum böyleyse efendim, bahsettiğiniz vasiyetnameyi ahp gitmekten başka bir şey kalmıyor size. Zavallı hanımefendi nereye koydu acaba?"
"Şurada, kapmm yanındaki masasmm üzerinde olacak sanırım," dedi Kalon; onu tamamıyla suçsuz gösteren o abartılı masum halleriyle. "Bana özellikle, bu sabah yazacağını söylemişti; ben de ofisime çıkarken asansörden görmüştüm yazdığını."
"O halde kapısı açıktı?" diye sordu rahip, gözleri paspasın köşesine dikili.
"Evet," dedi Kalon sakince.
"Ah! Tüm bu zaman boyunca açıktı tabii," dedi beriki ve paspası incelemeye devam etti sessiz sedasız.
"Şurada bir kâğıt var," dedi suratsız Miss Joan, farklı bir ses tonuyla. Kız kardeşinin girişe yakm masasının yanına gitmiş, elinde mavi bir kâğıt tutuyordu. Bu duruma pek uymayan tatsız bir gülümseme vardı yüzünde; Flambeau ise, gittikçe kararan bir suratla ona bakıyordu.
Peygamber Kalon, onu buralara kadar getiren haşmetli azametiyle kâğıttan uzakta duruyordu.

Flambeau kâğıdı kadının elinden aldı ve büyük bir şaşkınlık içinde okumaya başladı. Yazı, bir vasiyetnamenin resmi tarzında başbyordu; ancak 'tüm varlığımı miras bırakıyorum' sözlerinden sonra aniden bitiyor ve karalamalar başbyordu; herhangi bir mirasçının adı da geçmiyordu. Flambeau şaşkınlık içinde, kâğıdı arkadaşına verdi, beriki şöyle bir göz attı ve sessizce güneşin rahibine uzattı.

Bir an sonra, piskopos yerleri süpüren muhteşem kıyafetiyle ofisi iki büyük adımda geçip, Joan Stacey'nin üzerine yürüdü; mavi gözleri dışarı uğramıştı.

"Sen ne haltlar karıştırdın burada?" diye bağırdı. "Bu Pauline'in yazdıklarının tamamı değil."

Yeni bir ses tonunda, bir Yanki'nin tiz sesiyle konuşması diğerlerini ürküttü. Bütün azameti ve güzel İngilizcesi bir maske gibi düşüvermişti.

"Masasının üstündeki tek şey bu," dedi Joan, şeytanca gülümseyerek karşısına dikildi.

Adam birdenbire, küfürler yağdırmaya, ağza ahnmayacak sözler etmeye başladı. Maskesinin düşüşünde şaşırtıcı bir şeyler vardı, sanki bir insanın gerçek yüzü düşüyordu.

"Bak sen!" diye bağırdı, yaygın Amerikan ağzıyla küfretmekten nefessiz kaldığında, "Ben bir maceraperest olabilirim ama, sanırım sen bir katilsin. Evet beyler, işte cinayetiniz havaya yükselme denemesine bile gerek kalmadan açıklanıyor. Zavalh kız, benim lehime bir vasiyetname yazarken, lanet olası kız kardeşi gelip kalemi zorla elinden alıyor, onu asansör boşluğuna sü-

rüklüyor ve vasiyetnamesini tamamlayamadan, onu aşağıya itiyor. Tanrım! İşte, şimdi kelepçelere ihtiyacımız olacak."

"Biraz önce doğru bir noktaya parmak basmıştın," diye cevapladı Joan ilginç bir sakinlikle, "yardımcın, yemin etmenin ne demek olduğunu bilen, çok saygılı bir delikanlı; her mahkemede, ablamın düşüşünden beş dakika öncesine ve beş dakika sonrasına kadar bir daktilo işi için senin ofisinde olduğuma yemin edecektir. Mr. Flambeau da, beni orada bulduğunu söyleyecektir."

Bir sessizlik oldu.

"O zaman," diye bağırdı Flambeau, "Pauline düştüğünde yalnızdı. O halde, bu bir intihardı!"

"Düştüğü zaman yalnızdı," dedi Peder Brown, "ama bu bir intihar değildi."

"O halde nasıl öldü?" diye sordu Flambeau sabırsız bir şekilde.

"Öldürüldü."

"Ama tamamen yalnızdı," diye itiraz etti dedektif.

"Tamamen yalnızken öldürüldü," diye cevapladı rahip.

Herkes ona baktı, ama o aynı mahzun ifadeyle, yuvarlak alnının ortasmda tek bir kırışık, kendisiyle ilgili olmayan bir utanç ve keder içinde öylece oturuyordu; sesi renksiz ve üzüntülüydü.

"Bilmek istediğim," diye bağırdı Kalon, "polisin ne zaman gelip, şu gaddar, şeytan kardeşi alıp götüreceği. Kendi kanından canından birini öldürdü; kutsal olarak bana ait olan yarım milyonu gasp etti..."

"Hadi hadi, peygamber," diye sözünü kesti Flam-

beau, alaycı bir sesle, "bu dünya bir hayaldi hani, hatırlasana."
Güneş tanrısının kâhini, kaidesine tekrar çıkmak için son bir çaba sarfetti. "Sadece para değil konu," diye bağırdı, "tabii para inancımızı tüm dünyaya yaymakta yardımcı olacaktı, ama aynı zamanda bu benim bir tanemin de arzusuydu. Onun için bu çok kutsaldı. Olaya bir de Pauline'in gözünden bakarsak..."
Peder Brown öyle aniden fırladı ki yerinden, oturduğu sandalye devriliverdi. Ölümcül bir solgunluk vardı yüzünde, ama yine de bir umutla yanıp tutuşuyor gibiydi, gözleri çakmak çakmaktı.
"İşte bu!" diye haykırdı, berrak bir sesle. "Başlangıç noktası bu. Pauline'in gözünden bakarsak..."
Uzun boylu peygamber, ufak tefek rahibin önünden geri çekildi; delice bir ifade vardı yüzünde. "Ne demek istiyorsun? Ne hakla?" deyip duruyordu.
"Pauline'in gözleri..." diye devam etti rahip, gittikçe daha çok parlıyordu. "Haydi! Tanrı adına konuş, haydi! İblisler bile günah çıkarınca hafiflemiş gibi hissederler kendilerini ve sana günah çıkarmam buyuruyorum. Haydi, haydi! – Pauline'nin gözleri..."
"Bırak geçeyim, şeytan!" diye gürledi Kalon, bağlarını koparmak için debelenen bir devi andırıyordu. "Sen kim oluyorsun da, etrafımda ağlarını örüyorsun, seni lanet olası casus, car car konuşuyorsun? Bırak geçeyim!"

"Onu durdurayım mı?" diye sordu Flambeau, çıkışa doğru yönelerek, çünkü Kalon çoktan kapıyı açmış, kaçmak üzereydi.
"Hayır, bırak gitsin," dedi Peder Brown, evrenin derinliklerinden gelen bir ses gibi derin bir iç çekişle. "Bırak gitsin katil; zira o Tanrı'ya emanet artık."
Adam odayı terkettikten sonra uzun, derin bir sessizlik oldu; bu sessizlik sabırsız Flambeau için uzun bir soruşturma gibi ıztıraplıydı. Miss Joan Stacey son derece soğukkanlı bir tavırla masasının üzerindeki kâğıtları topluyordu.
"Peder," dedi Flambeau en sonunda, "sadece meraktan değil, aynı zamanda görevim olduğu için de, bu suçu kimin işlediğini bulmak zorundayım, eğer becerebilirsem tabii."
"Hangi suçu?" diye sordu Peder Brown.
"Şu anda sözünü ettiğimiz suçu, tabii ki," diye cevapladı sabırsız arkadaşı.
"İki suç var elimizde," dedi Peder Brown; "çok farklı ağırlıkta ve çok farkb suçlular tarafından işlenmiş iki suç."
Kâğıtlarını toplayıp yerine yerleştirmiş olan Miss Joan Stacey çekmecesini kilitlemek üzereydi. Peder Brown, sanki kadının varlığından habersizmiş gibi devam etti; zaten kadın da onun pek farkında değil gibiydi.
"Bu iki suç," diye konuştu, "aynı kişinin, aynı zayıflığını hedef alıyordu; bu kadının parası için yapılan bir mücadelenin ürünüydü. Daha büyük suçu işleyenin tezgâhı küçük suçu işleyen tarafından bozuldu, küçük suçu işleyen parayı aldı."

"Off, öğretmen gibi konuşmayı bırak," diye homurdandı Flambeau, "birkaç kelimeyle açıkla."

"Tek kelimeyle açıklayabilirim," diye cevapladı arkadaşı.

Onlar sohbetlerine devam ederken, Miss Joan Stacey küçük bir aynanın önünde, büyük bir iş kadını edasıyla kaşlarını çatarak siyah iş kadını şapkasını başına geçirdi, çantasını ve şemsiyesini alıp, odadan telaşsızca çıkıp gitti.

"Gerçek, tek ve kısa bir kelime," dedi Peder Brown. "Pauline Stacey kördü."

"Kör mü?" dedi Flambeau, bütün endamıyla yavaşça ayağa kalkarken.

"Bu, genetik bir hastalıktı," diye devam etti Brown. "Pauline izin verseydi, kız kardeşi gözlük takacaktı, ama Pauline'in kişisel felsefesine ya da geçici bir hevese göre, bir insan böyle hastalıkların üzerine düşüp o hastalığı teşvik etmemeliydi bir de. Gözüne inen perdeyi kabul etmiyordu ya da iradesinin gücüyle yenmeye çalışıyordu. Tabii gözleri gittikçe zorlanıyor, kötüleşiyordu; ama en büyük zorlamaya henüz maruz kalmamıştı. Çok aziz peygamberle, ya da kendini her nasıl adlandırıyorsa işte onunla olacaktı bu; peygamber ona kızgın güneşe çıplak gözle, gözünü kırpmadan bakması gerektiğini öğretti. Bunun adı Apollon'a davetti. Ah, şu yeni paganlar, eskiler gibi olsalardı, birazcık daha akıllı olurlardı! Eski paganlar, doğaya çırılçıplak tapınmanın ölümcül bir yanı olduğunu bilirlerdi. Apollon'un gözünün kavurup yakabileceğini ve kör edebileceğini bilirlerdi."

Bir duraksama oldu, sonra rahip daha alçak, hatta buruk bir sesle devam etti: "O şeytan, ister onu bile bile kör etmiş, ister etmemiş olsun, onun körlüğünü kullanarak ölümüne sebep olduğu kesin. Suçun bu aşırı basitliği insanı deli ediyor. Adamla kadının asansörlerden kendi başlarına inip çıktıklarını biliyorsun; asansörlerin ne kadar yumuşak ve sessizce kaydıklarını da. Kalon kadının bulunduğu kata asansörle geldi ve açık kapıdan, kendisine söz verdiği vasiyetnameyi o ağır aksak yazısıyla yazdığını gördü. Sevimli bir sesle asansörü onun için çağırdığını ve beklettiğini söyledi; yazmasını bitirdiğinde yanına gelsindi kadın. Sonra bir düğmeye bastı ve sessizce kendi katına çıktı, ofisinden geçip balkona çıktı; işini bitiren zavallı kız sevgilisinin ve asansörün onu beklediğini zannettiği yere neşeyle koşarken, adam kalabalık caddeye karşı duasını okumaktaydı güvenle, sonra kadın adımını attı..."

"Hayır!!" diye bağırdı Flambeau.

"O düğmeye basmakla yarım milyonun sahibi olacaktı adam," diye devam etti ufak tefek Peder, bu tür vahşetlerden söz ederkenki renksiz sesiyle, "ancak her şey mahvoldu sonra. Mahvoldu, çünkü parayı isteyen ve Pauline'in gözleri hakkındaki sırrı bilen başka biri daha vardı. Şu vasiyetnamede kimsenin fark etmediği bir şey vardı: Bitmemiş ve altına imza atılmamış da olsa, öteki Miss Stacey ve bir hizmetçisi tanık olarak önceden imzalamışlardı. İlk önce Joan imzalamış, Pauline'in vasiyetnameyi daha sonra tamamlayacağını söylemişti, resmi kurallara

karşı tipik kadınsı bir saygısızlıkla. Dolayısıyla Joan, ablasının o kâğıdı gerçek tanıklar olmadan imzalamasını istedi. Neden? Sanırım körlüğünden dolayı Pauline'in yalnız başınayken imzalamasını istemişti; yani aslında hiç imzalamamasını. "Stacey gibiler, her zaman dolmakalem kullanırlar; Pauline'in de böyle bir alışkanlığı vardı. Alışkanlıkla, o güçlü gayreti ve hafızasıyla hâlâ görüyormuş gibi yazabiliyordu; ama mürekkebin ne zaman bittiğini bilemiyordu. Kalemleri her zaman kız kardeşi tarafından dikkatle dolduruluyordu – en son kullandığı hariç. Bu seferkini kız kardeşi dikkatle doldurmamıştı; azıcık doldurulan mürekkep ancak birkaç satır idare etti, sonra da bitti. Ve peygamber de, beş yüz bin pound kaybetmenin yanı sıra, insanlık tarihindeki en acımasız ve en zekice işlenmiş cinayetlerden birini, bir hiç uğruna işlemiş oldu."

Flambeau açık kapıya vardığında, merdivenlerden çıkan polislerin sesini duydu. Geri dönüp, "Kalon'un suçu işlediğini on dakika içinde tespit ettiğine göre, onu çok yakından izlemiş olmalısın," dedi.

Peder Brown hafifçe irkilir gibi oldu.

"Onu mu?" dedi, "Yok canım, daha çok Miss Joan'ı ve dolmakalemi yakından izlemem gerekiyordu. Ama, ön kapıya gelmeden önce bile Kalon'un suçlu olduğunu biliyordum."

"Dalga geçiyorsun!" diye bağırdı Flambeau.

"Hayır, ciddiyim," diye cevap verdi rahip. "Daha yaptığı şeyin ne olduğunu bilmeden, onun yaptığını biliyordum."

"Ama nasıl?"

"Şu pagan stoacılar," dedi Brown derin bir sesle, "her zaman mukavemetlerinde açık verirler. Caddede bir gürültü, bağrış çağrış koptuğunda, Apollon'un rahibi ne irkildi ne de etrafına bakındı. Ben neler olduğunu bilmiyordum; ama onun bunu beklediğini biliyordum."

Dr. Hirsch'in Düellosu

M. Maurice Brun ve M. Armand Armagnac, şen şakrak ve saygın bir edayla, pırıl pırıl bir güneş altındaki Champs Elysées'den geçiyorlardı. İkisi de kısa boylu, kıpır kıpır ve keldi. İkisinin de sakalları, yüzlerine ait değilmiş gibi duran, sahici sakalı yapay gibi gösteren o tuhaf Fransız modasına uygundu. M. Brun'un alt dudağına yapıştırılmış gibi duran bir tutam siyah sakah, M. Armagnac'ın ise, diğerinden farkh olarak, iki sakah vardı; her biri güçlü çenesinin köşelerine yapıştırılmış gibiydi. Her ikisi de gençti. Her ikisi de ateistti; dış görünüşleri sinir bozucu bir şekilde durağandı, ama çok canh bir ifadeleri vardı. İkisi de, büyük bilim adamı, siyaset yazarı ve ahlakçı Dr. Hirsch'in öğrencisiydi.

M. Brun, şu çok yaygın *Adieu* sözcüğünün tüm Fransız klasiklerinden çıkarılması ve günlük

kullanımının hafif bir cezayla engellenmesi önerisiyle meşhur olmuştu. "İşte o zaman," demişti, "o hayali tanrınızın adı, insanlığın kulaklarında son kez yankılanmış olacak." M. Armagnac ise militarizm karşıtı harekette uzmanlaşmıştı; "Marseillaise"deki '*Aux armes, citoyens*,' dizesinin '*Aux grèves, citoyens*,' şeklinde değiştirilmesini istiyordu. Ancak onunkisi tuhaf, Galya tipi bir antimilitarizmdi. Bir gün, tüm gezegenin silahsızlandırılması konusunu Armagnac'la görüşmeye gelen seçkin ve çok zengin bir İngiliz Quaker'a, askerlerin (en önce) komutanlarını vurmalarını önerdiğinde, adamın sinirleri bozulmuştu. Gerçekten de bu iki adam, liderlerinden ve felsefe ustalarından en çok da bu konuda ayrılıyorlardı. Dr. Hirsch, Fransa'da doğmuş ve Fransız eğitiminin en büyük nimetlerinden faydalanmış olduğu halde, değişken bir mizaca sahipti – yumuşak huylu, fevkalade, insancıl; öte yandan, septik olmasına karşın, transandantalizme de uzak değildi. Kısacası, bir Fransız'dan çok, bir Alman'a benziyordu; bu iki Galyalı ona ne kadar hayran olsa da, bilinçaltlarındaki bir şeyler, onun fazla barışçı bir tavırla barış istemesinden rahatsız oluyordu. Halbuki, Paul Hirsch tüm Avrupa'da bir bilim azizi olarak tanınıyordu. Büyük ve cesur kozmik teorileri, sade hayatını ve biraz soğuk da olsa, masum ahlakçılığını en iyi anlatan şeylerdi; Darwin'in konumunun üstüne bir de Tolstoy'unkini ekleyin, işte böyle bir konumdaydı. Ama Hirsch ne anarşist ne de vatan düşmanıydı; silahsızlanma hakkındaki gö-

rüşleri ılımlı ve evrimciydi – Cumhuriyetçi Hükümet, kimya alanındaki gelişmeler konusunda ona epeyce güveniyordu. Hatta son keşfi olan sessiz patlayıcının formülü dikkatle korunuyordu.
Evi, Champs Elysées yakınlarında şık bir sokaktaydı – ki bu sokak, o bunaltıcı yaz sıcağında bile en az bir park kadar yeşildi; sokak, büyük bir kafenin sokağa taştığı yer dışında, bir sıra kestane ağacıyla gölgelenmişti. Kafenin neredeyse hemen karşısında, beyazlı yeşilli perdeleriyle, büyük bilim adamının evi yer alıyordu; demir parmaklıkları yine yeşile boyanmış balkonu, birinci katın pencereleri boyunca uzanıyordu. Bu balkonun altında, bir çeşit avluya açılan, bodur ağaçlarla ve kiremitlerle süslenmiş kemerli bir giriş vardı; iki Fransız hararetli hararetli sohbet ederek bunun altından geçtiler.
Kapı, doktorun ihtiyar uşağı Simon tarafından açıldı; kahp gibi siyah takımı, gözlüğü, kır saçları ve kendine güvenli tavırlarıyla doktorun bizzat kendisi zannedilebilirdi kolaylıkla. Aslında bir bilim adamına, efendisi Dr. Hirsch'den daha çok benziyordu; Hirsch, gövdesini gölgede bırakan koca kafasıyla katmerli bir turp gibiydi. Simon, elinde reçete tutan bir doktorun ciddi edasıyla, M. Armagnac'a bir mektup uzattı. O beyefendi de, Fransızlara ait sabırsızlıkla zarfı aceleyle açtıktan sonra şunları okudu:

"Aşağı inip sizinle görüşemeyeceğim. Bu evde, görüşmeyi reddettiğim bir adam var. Aşırı milliyetçi bir subay, Dubosc. Şu anda merdivenlerde

oturuyor. Bütün odalardaki mobilyaları tekmeleyip duruyordu; kendimi kafeye bakan çalışma odama kilitledim. Beni seviyorsanız o kafeye gidip, dışardaki masalardan birinde bekleyin. Dubosc'u size yollamaya çalışacağım. Onunla konuşup bir anlaşmaya varmanızı istiyorum. Ben onunla görüşemem. Bunu yapamam: Yapmayacağım.
Yeni bir Dreyfus Davası olacak bu.
P. HIRSCH"

M. Armagnac, M. Brun'a baktı. M. Brun mektubu ondan alıp okudu, M. Armagnac'a baktı. Sonra her ikisi de, hızlı adımlarla kestanelerin altındaki küçük masalardan birine gidip oturdular ve besbelli her koşulda içebilecekleri o berbat, yeşil anasonlu apsentten iki koca kadeh ısmarladılar. Kafe boştu, bir başka masada kahve içen bir asker, bir diğerinde meyve suyu içen iri yarı bir adam ve hiçbir şey içmeyen bir rahip vardı yalnızca.
Maurice Brun boğazını temizleyip, "Hocamıza," dedi, "her halükârda yardım etmeliyiz tabii ki, ama..."
Ani bir sessizlik oldu, sonra Armagnac, "Bu adamla," dedi "bizzat görüşmemesi için nedenleri olabilir, ama..."
Her ikisi de cümlelerini tamamlayamadan, saldırgan karşıdaki evden kapı dışarı edildi. Bu davetsiz misafir bir gülle gibi üzerlerine düştüğünde, kemerli girişin altındaki çalılar yamyassı oldular.

Başında küçük ve yamuk Tirol tarzı fötr şapkasıyla gürbüz bir adamdı; aslında dış görünüşü itibariyle tam bir Tirollüydü. Adamın omuzları pek geniş, dizlikli ve örgü çoraplı bacakları pek ince ve hareketliydi. Yüzü ceviz gibi esmerdi; parlak kahverengi gözleri fıldır fıldırdı; sımsıkı geriye taranmış ve ensesinde kısacık kesilmiş siyah saçları küt kafasını iyice ortaya çıkarıyordu; bizon boynuzuna benzeyen kocaman siyah bir bıyığı vardı. Böyle heybetli bir kafa, genellikle boğa boynu gibi bir boynun üstünde durur ama onunkisi renkli, büyük bir fularla gizlenmişti; bu fular kulaklarının üstünden başını çepeçevre sarıp, önden ceketinin içine giriyor, içinde süslü bir yelek varmış gibi duruyordu; koyu kırmızı, mat altın ve mor renginde, büyük ihtimalle doğu işi bir fulardı. Sonuçta, adamın vahşi bir görünümü vardı; sıradan bir Fransız subayından çok, bir Macar şövalyesine benziyordu. Ama anadili Fransızcaydı besbelli; Fransız vatanseverliği ise o kadar tahrik ediciydi ki, biraz absürd kaçıyordu. Kemerli girişten dışarı fırladığında, ilk işi sokağa doğru boru gibi bir sesle, "Etrafta Fransız var mı?" diye haykırmak oldu; Mekke'de Hıristiyanları yardıma çağırıyordu sanki.
Armagnac ile Brun hemen ayağa fırladılar, ama geç kalmışlardı. Sokağın iki yanından bir sürü adam koşmaya başlamıştı bile; küçük ama giderek artan bir kalabalık oluşuyordu. Sokak politikasına yatkın o Fransız kışkırtıcılığıyla, kara bıyıklı adam çoktan kafenin köşesine seğirtip bir

masanın üstüne fırlamış, dengesini sağlamak için bir kestane dalına tutunduktan sonra, bir zamanlar Camille Desmoulins'in halka kucak kucak meşe yaprağı atarken bağırdığı gibi bağırmaya başladı.

"Fransızlar!" diye başladı yaylım ateşine; "Konuşamıyorum! Tanrı aşkına, işte bu yüzden şimdi konuşuyorum! İğrenç parlamentolarında öğrenir o herifler konuşmayı öğrendikleri kadar susmayı da! Şu karşıdaki evde, bir ödlek gibi saklanan casus gibi susmayı! Ben yatak odasının kapısını tekmelerken sessiz kalan o casus gibi susmayı! Şimdi de, sokak boyunca çınlayan sesimi duyan ve oturduğu yerde titreyen ama yine de sessiz kalan o hain gibi susmayı! Ah, belagat yaparak konuşmamayı nasıl da bilir politikacılar! Ama biz konuşamayanların konuşmak *zorunda* oldukları zaman geldi artık! Siz Prusyalılara satıldınız. Tam şu anda satıldınız. O adam sayesinde. Ben, Jules Dubosc, Belfort'tan Topçu Albay. Dün Voj'da bir Alman casusu yakaladık, üzerinde bir kâğıt bulundu – işte bu elimde tuttuğum kâğıt. Örtbas etmeye çalıştılar ama ben doğruca onu yazan adama geldim – şu evdeki adama! Bu yazı onun elinden çıkmış. Adının baş harfleriyle imzalanmış. Şu yeni Sessiz Barut'un gizli formülünün bulunduğu yer yazılı bu kâğıtta. Bu formülü Hirsch buldu, barutla ilgili notu da o yazdı. Elimdeki bu Almanca not, bir Almanın cebinde bulundu: 'Adama barutun formülünün, Savaş Dairesi sekreterinin masasının sağındaki dolapta gri bir zarfın içinde olduğunu söyle; belge kır-

mızı mürekkeple yazılı. Dikkatli olsun. P. H.' "
Bu kısa cümleleri bir makinalı tüfek hızıyla söylemişti; bu albay ya deli ya da dürüst olan adamlardan biriydi. Milliyetçi bir kalabalık toplanmış ve şimdiden tehditkâr bir gürültü yükselmeye başlamıştı; Armagnac ve Brun'un başını çektiği, aynı derecede kızgın entelektüel bir azınlık ise çoğunluğun daha da militanlaşmasına neden oluyordu.
"Bu, askeri bir sırsa eğer," diye haykırdı Brun, "neden sokağın ortasında bağırarak söylüyorsun?"
"Nedenini söyleyeceğim sana!" diye gürledi Dubosc, uğuldayan kalabahğın üstünden. "Ben, bu adamın yanma, dürüst bir sivil olarak geldim. Şayet herhangi bir açıklaması olsaydı, tam bir gizlilik içinde konuşulabilirdi. Ama o açıklama yapmayı reddetti. Bir kafede oturan iki dalkavuğa yolladı beni. Beni evinden kovdu, ama ben oraya yine gideceğim; arkamda Paris halkıyla!"
Evin ön cephesi bağrış çağrışlarla sarsılıyordu, havada iki taş uçtu; biri balkonun üstündeki pencereye isabet etti. Hiddetinden köpüren albay bir kez daha kemerli girişe daldı; uzaktan bir yıldırım gibi gürleyen öfkeli haykırışları duyuluyordu. İnsan seli yavaş yavaş yükseliyor, hainin evine, giriş basamaklarına doğru ilerliyordu; evin Bastille gibi yerle bir edileceği daha şimdiden belliydi; tam o sırada Fransız tarzı uzun, kırık pencere açıldı ve Dr. Hirsch balkonda göründü. Öfke bir anda kahkaha tufanına dönüştü, zira böyle bir sahnede absürd bir figürdü.

Uzun çıplak boynu ve düşük omuzlarıyla şampanya şişesine benziyordu, ama tek eğlenceli yönü de buydu. Ceketi üstünde askıda gibi duruyordu; havuç rengi saçları uzun ve seyrekti; yanakları ve çenesi, ağzının çok altından geçen şu sinir bozucu sakallardan biriyle kaplanmıştı. Çok solgun görünüyordu; gözünde mavi bir gözlük vardı.

Hararetli olduğu kadar kararlı bir resmiyetle konuşmaya başladı; öyle ki aşağıdaki kalabalık üçüncü cümlesinde sus pus kesildi.

"... Size sadece iki şey söyleyeceğim şimdi. Birincisi düşmanlarıma, ikincisi dostlarıma. Şu sözüm düşmanlarıma: Bu evin önünde bağırıp çağırsa da M. Dubosc ile görüşmeyeceğim doğrudur. Diğer iki adama, onunla benim yerime görüşmelerini söylediğim de doğrudur. Ve size nedenini açıklayacağım! Çünkü onu görmemem gerekiyor ve görmeyeceğim, çünkü bu, bütün şeref ve haysiyet kurallarına aykırı olur. Ben bir mahkemede zafer kazanarak aklanmadan önce, bu beyefendinin, beyefendi olarak, bir meselede bana borcu var ve ayrıca ben onu yardımcılarımın yanına gönderirken..."

Armagnac ve Brun şapkalarını coşkuyla sallıyorlardı, doktorun düşmanları bile bu beklenmedik meydan okuma karşısında alkış patlattılar. Yine birkaç cümle gürültüde kaynadı gitti; sonra şunları söylediği duyuldu: "Şu sözüm de dostlarıma: Ben her zaman tamamen entelektüel silahları tercih etmek zorundayım; evriminin bu kadar ileri aşamasındaki bir toplumdan da bu beklenir.

Ama en kıymetli gerçeğimiz, maddenin ve kalıtımın temel gücüdür. Kitaplarım başarılı oldu, teorilerim çürütülemedi, ama Fransızların neredeyse kemikleşmiş olan önyargıları yüzünden politikayla başım dertte. Ben Clemenceau ve Déroulède gibi konuşamam, çünkü onların sözleri silahlarının yankısı gibidir. Fransız, düellocu ister, İngiliz ise sportmen. İşte her şeyimi ortaya koyuyorum: Bu vahşice bedeli ödeyeceğim ve sonra hayatımın geri kalan kısmında akla geri döneceğim."

Kafedeki iki adam kendilerini bir anda, tatmin olmuş bir şekilde yeniden ortaya çıkan Albay Dubosc'a hizmetlerini sunmak isteyen bir kalabalığın içinde buluverdiler. Bu adamlardan biri kahve içen askerdi ve basitçe, "Hizmetinizdeyim efendim. Ben Valognes Dükü," dedi. Diğeri ise, yanındaki rahip arkadaşının caydırmaya çalıştığı iri yarı bir adamdı; sonra arkadaşını bırakıp, yalnız başına yürüdü gitti.

Akşamüstü, Café Charlemagne'ın arka tarafında hafif bir akşam yemeği servisi yapılıyordu. Kafenin ne cam ne de plastik bir çatısı vardı; ama müşterilerin hemen hepsi, yapraktan çok hoş bir çatı altında toplanmışlardı; zira masaların etrafındaki o güzelim ağaçlar o kadar sıktı ki, küçük bir meyva bahçesi gibi gölgeli ve göz kamaştırıcıydılar. Ortadaki masalardan birinde tek başına oturan çok tıknaz, ufak tefek bir rahip bir tabak ringa balığına büyük bir ciddiyet ve iştahla girişmişti. Çok sade olan günlük hayatında ani ve münferit lükslerden özel bir tat alırdı;

o, perhizkâr bir Epikürcüydü. Masasına uzun bir gölge düşene kadar gözünü kırmızı biber, limon, kara ekmek, tereyağı vesairenin özenli bir şekilde dizildiği tabağından ayırmadı; arkadaşı Flambeau masaya gelip karşısına oturdu. Canı sıkkın görünüyordu.

"Korkarım bu işten çekilmem gerekiyor," dedi ağır bir sesle. "Her zaman Dubosc gibi Fransız askerlerinin yanında, Hirsch gibi Fransız ateistlerinin karşısında oldum; ama bu meselede bir hata yaptık gibime geliyor. Dük ve ben de olayı incelemeye karar verdik ve itiraf etmeliyim ki, iyi ki de öyle yapmışız."

"O halde, kâğıt sahte miydi?" diye sordu rahip.

"Tam da ilginç noktaya parmak bastın," diye cevapladı Flambeau. "Yazı tıpatıp Hirsch'in elyazısına benziyordu, kimse yazıda bir yanlış bulamadı. Ama Hirsch tarafından yazılmamış. Şayet, Hirsch bir Fransız vatanseverse o yazmış olamaz, çünkü kâğıtta Almanya'ya bilgi veriliyor. Şayet bir Alman casusuysa yine o yazmış olamaz, çünkü Almanya'ya bilgi vermiyor kâğıt."

"Kağıttaki bilgi yanlış mı demek istiyorsun?" diye sordu Peder Brown.

"Yanlış," diye cevapladı beriki, "ve tam da Dr. Hirsch'in haklı olabileceği noktada yanlış – kendi gizli formülünün kendi ofisinde saklı bulunduğu yer konusunda. Hirsch ve yetkililer adına, dük ve ben formülün bulunduğu Savaş Dairesi'ndeki gizli çekmeceyi araştırma izni aldık. Mucidin kendisi ve Savaş Bakanı dışında onu bilen yegâne insanlar biziz; Bakan, Hirsch'i düellodan

kurtarmak için buna izin verdi. Dubosc yalan yanlış ifşalarda bulunduysa, bundan sonra onu destekleyemezdik."

"Peki öyle miymiş?" diye sordu Peder Brown.

"Öyleymiş," dedi arkadaşı üzgün üzgün. "Formülün gerçekte saklı olduğu yeri bilmeyen biri tarafından yapılmış beceriksiz bir sahtekârlık. Sekreterin masasının sağındaki dolapta olduğu söyleniyor. Aslında, bu gizli çekmeceli dolap sekreterin masasının solundaymış. Formülün gri bir zarf içinde, kırmızı mürekkeple yazılmış uzun bir belgede yer aldığı söyleniyor. Ama kırmızı değil, sıradan bir siyah mürekkeple yazılmış. Hirsch'in kendinden başka hiç kimsenin bilmediği bir kâğıt hakkında yanıldığını söylemenin saçma olduğu aşikâr ya da yanlış bir çekmeceyi karıştırması için bir casusa yardımcı olması da. Sanırım olayı kapatmalı ve şu ihtiyar havuçtan özür dilemeliyiz."

Peder Brown'ın kafasında tilkiler dolaşmaya başlamıştı; bir parça ringaya batırdığı çatalını kaldırdı. "Gri zarfın sol taraftaki dolapta olduğundan emin misin?" diye sordu.

"Evet," diye cevap verdi Flambeau. "Gri zarf –aslında beyaz bir zarftı– şeydi..."

Peder Brown gümüş renkli küçük balığın saplı olduğu çatalını indirip, arkadaşına dikti gözlerini.

"Neydi?" diye sordu değişik bir ses tonuyla.

"Neydi?" diye tekrarladı Flambeau, iştahla yemeğini yerken.

"Gri *değildi*," dedi rahip. "Flambeau, beni korkutuyorsun."

"Sen, hangi halttan korkuyorsun?"

"Beyaz bir zarftan korkuyorum," dedi beriki büyük bir ciddiyetle. "Keşke sadece gri olsaydı! Dur bir dakika, aynı zamanda gri de olabilir. Ama zarf beyazsa, bu iş de kara bir iş. Doktor bazı dolaplar çeviriyor galiba."

"Ama sana söyledim ya, böyle bir not yazmış olamaz!" diye bağırdı Flambeau. "Not, tamamen gerçeklere aykırı. Ve ister masum olsun ister suçlu, Dr. Hirsch bütün gerçekleri biliyordu."

"O notu yazan adam bütün gerçekleri biliyordu," dedi rahip arkadaşı ağırbaşlı bir şekilde. "Gerçekleri çok iyi bilmeden, asla o kadar yanlış bilgi veremezdi. Her konuda hatalı olabilmek için çok şey biliyor olmak gerekir – tıpkı şeytan gibi."

"Yani, sen demek istiyorsun ki…"

"Yalan söyleyen bir adamın söylediklerinden bazılarının doğru olma olasılığı vardır, demek istiyorum," dedi arkadaşı kesin bir tonda. "Farzet ki, biri seni, yeşil kapılı, mavi perdeli, ön bahçesi olan arka bahçesi olmayan, köpeği olan ama kedisi olmayan, çay değil kahve içilen bir evi bulman için yolladı. Böyle bir ev bulamamışsan adamın hepsini uydurduğunu söylersin. Ama ben öyle demem. Şayet bulduğun evin kapısı mavi, perdeleri yeşilse, arka bahçesi var da ön bahçesi yoksa, etrafta kediler dolaşıyor da köpekler toz olmuşsa, galonlarca çay içilip kahve yasaklanmışsa – bence sen doğru evi bulmuşsundur. Adamın o kadar doğru bir şekilde yanlış olması için, o evi mutlaka biliyor olması gerekir."

"Ama bu ne anlama geliyor?" diye sordu yemeğini atıştıran Flambeau.
"Kavrayamıyorum," dedi Brown, "şu Hirsch meselesini anlayamadım gitti. Olay sadece, sağ çekmece yerine sol çekmece, siyah mürekkep yerine kırmızı mürekkep olduğu sürece, söylediğin gibi bir sahtekârın aptalca falsosudur diye düşünürüm ben de. Ama sayı üçe çıkınca –üç gizemli bir sayıdır– bu iş burada biter. Bu olayı da bitirir. Çekmecenin bulunduğu yerin, mürekkebin ve zarfın renginin hepsinin de şans eseri yanlış olması rastlantı olamaz. Rastlantı değildi de."
"O halde ne? Vatan hainliği mi?" diye sordu Flambeau yemeye devam ederek.
"Bunu da bilmiyorum," diye cevapladı Brown şaşkın bir ifadeyle. "Tek düşünebildiğim... Şey, ben zaten şu Dreyfus Davası'nı hiç anlamadım. Ahlaki kanıtları her zaman diğerlerinden daha kolay kavrayabiliyorum. Sen de bilirsin, ben bir adamı gözlerinden, sesinden anlarım; ailesi mutlu mu, hangi konularla ilgileniyor, hangilerinden kaçınıyor, falan filan. Ama Dreyfus Davası'nda kafam karışmıştı. İki tarafın da ortaya attığı korkunç iddialar yüzünden değil; yüksek mevkilerdeki insanların da (bunu söylemek biraz eski kafalılık da olsa) Cenci ya da Borgia olabileceklerini biliyorum. Hayır, beni şaşırtan her iki tarafın da *içtenliğiydi*. Siyasi tarafları kastetmiyorum, sıradan insanlar üç aşağı beş yukarı dürüsttürler ve sık sık kandırılırlar. Ben oyundaki kişileri kastediyorum. İşbirlikçileri kastediyorum; eğer gerçekten işbirlikçilerse. Haini kaste-

diyorum; gerçekten hainse. Gerçeği biliyor olması *gereken* adamı kastediyorum. Dreyfus haksızlığa uğradığını *bilen* bir adam gibi davrandı. Öte yandan, Fransız devlet adamları ve askerleri de sanki onun haksızlığa uğrayan biri olduğunu *bilmiyormuş* gibi davrandılar. Doğru hareket ettiler demek istemiyorum, sanki doğruyu bildiklerinden eminmiş gibi hareket ettiler demek istiyorum. Ne demek istediğimi biliyorum, ama sana anlatamıyorum."

"Ben de anlıyor olmayı dilerdim," dedi arkadaşı. "Peki bütün bunların ihtiyar Hirsch'le ne ilgisi var?"

"Diyelim ki, gizli bilgilere sahip bir insan," diye sözlerine devam etti rahip, "düşmana özellikle yanlış bilgiler vermeye başlıyor. Hatta yabancıları yanlış bir yöne yöneltmekle ülkesini kurtardığını düşünüyor. Bu durum onu casusluk işine sürüklüyor, kendisine küçük ödemeler yapılıyor ve o da küçük bağlarla bağlanıyor. Bu karışık durumunu bir şekilde devam ettirmek zorunda kalıyor, öyle ki casuslara asla gerçeği anlatmıyor da, giderek tahmin etmelerini sağlıyor. İçindeki iyi taraf (eğer hâlâ varsa) şöyle demeye devam edecektir: 'Ben düşmana yardım etmedim, ben onlara sol çekmece dedim.' İçindeki fesat taraf ise, şöyle demeye başlamıştır: 'Ama adamlar bununla sağ çekmecenin kastedildiğini düşünebilirler.' Sanırım psikolojik olarak mümkün bu – aydınlanmış bir çağda yani."

"Psikolojik olarak mümkün olabilir," diye cevapladı Flambeau, "ve bu, Dreyfus'un bir hataya

kurban gittiğinden emin olmasını ve yargıçların da, onun suçlu olduğundan emin olmalarını kesinlikle açıklardı. Ama onu tarihsel olarak aklamazdı, çünkü Dreyfus'un belgesi (gerçekten ona aitse eğer) harfi harfine doğruydu."

"Ben Dreyfus'tan bahsetmiyordum," dedi Peder Brown.

Masaların boşaltılmasıyla etrafa bir sessizlik çökmüştü; gün ışığı sanki kazara ağaçlara dolanmış gibi etrafa yapışıp kalmışsa da, vakit epeyi ilerlemişti. Bu sessizlikte Flambeau sandalyesinde geriye kaykıldı aniden –sessizlikte yankılanan bir gürültü çıkardı– ve kollarını geriye atıp, "Öyleyse," dedi oldukça haşin bir sesle, "şu Hirsch altı üstü ihanet işlerine karışan bir utangaçsa..."

"Onlara karşı bu kadar sert olmamalısın," dedi Peder Brown nazikçe. "Bu bütünüyle onların suçu değil, sadece içgüdüden yoksunlar o kadar. Demek istiyorum ki, böyle şeyler, bir kadının bir adamın dans teklifini reddetmesine yol açan ya da bir adamın yatırım yapmasını engelleyen şeylerdir. Onlara da her şeyin bir mevki meselesi olduğu öğretilmiş, ne yapsınlar?"

"Her neyse," diye bağırdı Flambeau sabırsızca; "orası beni ilgilendirmez, ben işime bakarım. İhtiyar Dubosc az buçuk çılgın olabilir, ama o en nihayetinde bir vatansever."

Peder Brown ringaları atıştırmaya devam ediyordu.

Dostunun vurdumduymaz tavırlarındaki bir şey, Flambeau'nun ateşli siyah gözlerinin tekrar Peder'e dikilmesine yol açtı. "Senin derdin ne?"

diye sordu Flambeau. "Dubosc'da ne varmış, ondan şüphelenmiyorsun ya?"
"Dostum," dedi ufak tefek rahip, soğuk bir keder içinde çatalını bıçağını bırakırken, "ben her şeyden şüpheleniyorum. Yani, bugün olan her şeyden. Benim önümde sahnelenmiş olsa da, tüm bu hikâyeden şüpheleniyorum. Sabahtan bu yana gözlerimle gördüğüm her şeyden şüpheleniyorum. Bu mesele, sıradan bir polisiye olaydan çok farklı, ki bu tür durumlarda, genellikle az çok yalan söyleyen bir adam ve az çok doğru söyleyen başka bir adam bulunur. Burada iki adam da... Evet! Birini tatmin edebileceğini düşündüğüm tek teoriyi anlattım sana. Ama ben tatmin olmadım."
"Ben de," diye cevapladı Flambeau kaşlarını çatarak, beriki ise tam bir kayıtsızlıkla yemeğine devam etti. "Tek düşünebildiğin, mesajın gerçeğin tam tersini iletmesiyse, ben buna olağanüstü akıllıca derim, ancak... Peki, ya sen ne dersin buna?"
"Ben zayıf derim," dedi hazırcevap rahip. "Olağanüstü zayıf. Ama tam da bu, bütün bu meseledeki en tuhaf şey. Yalan, ilkokul çocuğu yalanı gibi. Sadece üç versiyon var: Dubosc'unki, Hirsch'inki ve benim kurduğum. Bu not, ya bir Fransız subay tarafından bir Fransız memuru mahvetmek için yazılmış, ya bir Fransız memur tarafından Alman subaylara yardım etmek için yazılmış, ya da bir Fransız memur tarafından Alman subayları yanıltmak için yazılmış. Pekâlâ. Memurlar ya da subaylar gibi insanlar arasında dolaşan

gizli bir kâğıdın daha farklı olmasını beklersin. Belki bir şifre, kesinlikle birtakım kısaltmalar, kesinkes bilimsel ve son derece profesyonel terimler. Ama bu kâğıttakiler çok basit, hani şu eften püften formül gibi: 'Mor yeraltı odasında altın kutuyu bulacaksın.' Şey gibi görünüyor. Sanki... sanki hemen anlaşılsın diye yazılmış gibi."

Onlar daha ne olduğunu anlayamadan, Fransız üniforması içinde ufak tefek biri rüzgâr hızıyla masalarına gelip, külçe gibi sandalyeye yığılıverdi.

"Müthiş haberlerim var," dedi Valognes Dükü. "Şu bizim albayın yanından geliyorum. Ülkeyi terketmek üzere bavullarını topluyor, bizden özürlerini iletmemizi istiyor, *sur le terrain*."

"Ne?" diye bağırdı Flambeau insanı ürküten bir şaşkınlıkla, "*özürlerini mi*?"

"Evet," dedi dük boğuk bir sesle; "herkesin önünde, kılıçlar çekildiğinde. Ve o ülkeyi terkederken, sizin ve benim bu işi yapmam gerekiyormuş."

"Ne, yani?" diye bağırdı Flambeau. "Şu küçük Hirsch'ten korkuyor olamaz! Allahın cezası!" diye bağırdı mantıklı bir itirazla, "Kim *korkabilir* ki Hirsch'ten!"

"Sanıyorum bu bir tezgâh!" dedi dük gözleri çakmak çakmak, "Musevilerin ve Masonların bir oyunu. Hirsch'e bir zafer kazandırmak için çevrilen bir dolap..."

Peder Brown'ın yüzü her zamanki gibiydi, yine de garip bir memnuniyet ifadesi vardı bu yüzde; cehaletle de parlardı yüzü, bilgelikle de. Fakat aptallığın maskesi düştüğünde aniden bir ışık

yanıp söner ve bilgeliğin maskesi gelip yerine otururdu; dostunu iyi tanıyan Flambeau onun meseleyi bir anda kavradığını anladı. Brown hiçbir şey demeden tabağındaki balıkları bitirdi.

"Kıymetli albayımızı en son ne zaman gördünüz?" diye sordu Flambeau sinirli bir şekilde.

"Champs Elysées yakınlarındaki St. Louis Oteli'nde; oraya onunla birlikte gittik. Dediğini gibi, bavullarını hazırlıyor."

"Hâlâ orada mıdır dersiniz?" diye sordu Flambeau kaşlarını çatarak.

"Henüz işini bitirmiş olabileceğini sanmıyorum," diye cevapladı dük; "uzun bir yolculuğa çıkacakmış gibi hazırlanıyordu..."

"Hayır," dedi Peder Brown kısaca; ama birden ayağa kalktı, "çok kısa bir yolculuk. Aslında olabilecek en kısa yolculuklardan biri. Eğer bir taksiye binersek onu zamanında yakalayabiliriz."

St. Louis Oteli'nin köşesini döndükten sonra taksiden inene kadar rahibin ağzından tek kelime almak mümkün olamadı; çöken alacakaranlıkla birlikte gölgelere bürünmüş bir yan sokağa soktu yanındakileri. Dük, sabırsız bir şekilde Hirsch'in vatan haini olup olmadığını sorduğunda, sanki aklı başka yerdeymiş gibi, "Hayır, sadece ihtiraslı biri – Sezar gibi," diye cevapladı. Sonra da alakasız bir şekilde ekledi: "Çok yalnız bir adam, her işini kendi başına halletmesi gerekiyor."

"Güzel, eğer hırslı bir insansa, tatmin olmuştur artık," dedi Flambeau acı acı. "Şimdi lanet olası albayımız tüydüğüne göre, tüm Paris onu alkışlayacaktır."

"Biraz sessiz ol," dedi Peder Brown sesini alçaltarak, "lanet olası albayın tam önümüzde."
Diğer iki adam irkilip duvarın gölgesine iyice büzüldüler; zira kaçak düellocuları gerçekten de tam önlerindeydi ve iki elinde iki çanta, alacakaranlıkta ayağını sürüye sürüye yürüyordu. Aşağı yukarı daha önce gördükleri gibiydi; yalnız pitoresk dağcı dizliklerini çıkarmış, normal bir pantolon giymişti. Otelden kaçtığı belliydi. Onu takip ettikleri sokak, binaların arka yüzlerinin baktığı bir sokaktı ve bir sahne dekorunun arkasına benziyordu. Sokağın bir tarafında renksiz bir duvar uzanıp gidiyordu; arada bir, soluk, kir pas içinde, hepsi de sımsıkı kapalı, sokak çocuklarının tebeşirle karaladığı şeyler dışında hiçbir özelliği olmayan arka kapılarla bölünüyordu. Duvarın üstünden bir sıra ağacın –çoğu daha çok iç bunaltıcı, yaprak dökmeyen ağaçlar– tepesi görülüyordu; onların arkasında da, gri ve mor alacakaranlığın içinde, gerçekte nispeten yakın olmalarına rağmen, mermer sıradağlar gibi uzak görünen yüksek Paris evlerinin arkaya bakan geniş terasları uzanıyordu. Sokağın diğer ucunda ise kasvetli bir parkın yaldızlı yüksek parmaklıkları akıp gidiyordu.
Flambeau tuhaf tuhaf etrafına bakındı. "Biliyor musunuz," dedi, "burada bir şeyler var, insanı..."
"Heeey!" diye bağırdı dük aniden, "Bu herif ortadan kayboldu. Allahın belâsı bir peri gibi yok oldu!"
"Bir anahtarı var," diye açıkladı rahip. "Şu bahçe kapılarının birinden içeri girdi o kadar,"

ve tam o bunları söylerken, önlerindeki soluk ahşap kapılardan birinin tık sesiyle kapandığı duyuldu.

Flambeau bir hamlede kapının yanına vardı, ama kapı yüzüne kapanmış gibi oldu, bir an kapının önünde durdu; meraktan ölürcesine kara bıyığını dişliyordu. Sonra o uzun kollarını duvarın üzerine atıp, maymun gibi asıldı ve sıçradı; gövdesi erguvan rengi gökyüzünün önünde kapkara yükseliyordu, kapkara ağaçların tepesi gibi.

Dük rahibe baktı. "Dubosc'un kaçış planı sandığımızdan daha ince," dedi; "sanırım bu adam Fransa'dan kaçıyor."

"O her yerden kaçıyor," diye cevapladı Peder Brown.

Valognes'un gözleri parladı ama sesi boğuktu. "İntihar mı demek istiyorsunuz?" diye sordu.

"Cesedini bulamayacaksınız," diye cevapladı beriki.

Duvarın üstünde duran Flambeau'dan çığlığa benzer bir ses çıktı. "Tanrım," diye bağırdı Fransızca, "buranın neresi olduğunu şimdi anladım! İhtiyar Hirsch'in evinin arka sokağı burası. Bir adamı arkasından tanıyabildiğim gibi, bir evin arka cephesini de tanıyabilirim sanırdım."

"Ve Dubosc oraya girdi!" diye bağırdı dük hayıflanarak, "Her şeye rağmen karşılaşacaklar işte!" Galyalılara özgü bir canlılıkla duvarın üstüne atlayıp, Flambeau'nun yanına oturdu, heyecanla bacaklarını sallamaya başladı. Aşağıda sadece rahip kalmış, sahnedeki bu oyuna sırtını döne-

rek duvara yaslanmıştı; parkın çitlerine ve alacakaranlıkta kıpırdayan ağaçlara bakıyordu dalgın dalgın.
Dükün merakı kamçılanmışsa da, bir aristokratın niteliklerine sahip olduğundan, gizlice gözetlemek yerine, eve dik dik bakmayı tercih ediyordu. Ama bir hırsızın (ve de dedektifin) niteliklerine sahip olan Flambeau, önündeki ağaçlardan birinin dalına atlamış, oradan da, büyük, karanlık evin arka cephesindeki yegâne ışıklı pencereye doğru yavaşça ilerlemeye başlamıştı bile. Kırmızı bir perde, ışığı kapatacak şekilde çekilmiş, ama üstünkörü çekilmiş olduğu için bir tarafı açılmıştı; öyle ki Flambeau düşüp boynunu kırma riskini göze alarak ince bir dalın üzerine uzanınca, çok iyi aydınlatılmış ve lüks bir şekilde döşenmiş yatak odasında yürüyen Albay Dubosc'u görmeyi başarabildi. Flambeau eve iyice sokulmuş olsa da, duvar tarafındaki arkadaşlarının sözlerini duydu ve alçak sesle tekrarladı:
"Evet, her şeye rağmen karşılaşacaklar işte!"
"Asla karşılaşmayacaklar," dedi Peder Brown. "Böyle bir meselede düellocuların karşılaşmamaları gerektiğini söylerken Hirsch haklıydı. Henry James'in şu ilginç psikolojik hikâyesini okudunuz mu? İki adam ellerinde olmayan nedenlerden ötürü bir türlü buluşamazlar; öyle ki bir zaman sonra birbirlerinden korkmaya ve bunun kaderleri olduğunu düşünmeye başlarlar. Bu da öyle bir durum ama biraz daha ilginç."
"Paris'te onları bu tür hastalıklı kuruntulardan kurtaracak birileri vardır mutlaka," dedi Valog-

nes kin dolu. "Onları yakalayıp dövüşmeye zorlarsak bal gibi karşılaşmak zorunda kalırlar."

"Mahşerde bile karşılaşmayacak onlar," dedi rahip. "Yüce Tanrı elinde listeleri tutsa, Mikail döğüşü başlatacak boruyu çalsa bile – hatta ikisinden biri orada hazır bulunsa bile, diğeri kesinlikle gelmeyecek."

"Nedir bu gizemcilik?" diye bağırdı Valognes Dükü sabırsız bir şekilde; "neden onlar da, tüm diğer insanlar gibi karşılaşmasınlar?"

"Onlar birbirinin karşıtı," dedi Peder Brown tuhaf bir gülümsemeyle. "Birbirleriyle çelişir, başka bir deyişle, birbirlerini geçersiz kılar onlar."

Rahip, karşıda kararmakta olan ağaç tepelerine dalgın dalgın bakmayı sürdürdü; Valognes ise Flambeau'nun bastırdığı çığlığını duyunca hızla o tarafa döndü. Dedektif aydınlık odayı gözetlerken, albayın birkaç adım atıp, paltosunu çıkardığını görmüştü. Flambeau'nun ilk aklına gelen, bunun bir dövüş olacağa benzediğiydi, ama kısa sürede bu düşüncesini değiştirmek zorunda kaldı. Dubosc'un sağlam, köşeli göğsü ve omuzları kocaman bir vatkaydı; paltoyla birlikte çıkıvermişti. Gömleği ve pantalonu içinde, şimdi nispeten zayıf bir beyefendiydi; elini yüzünü yıkamak gibi çok da düşmanca olmayan bir amaçla yatak odasından banyoya doğru gitti. Lavaboya eğildi, ıslak ellerini ve yüzünü bir havluyla kuruladı ve döndüğünde yüzünü güçlü bir ışık aydınlattı. Esmer çehresi ve siyah bıyıkları gitmişti; sinekkaydı traşlı, çok solgun bir yüzü vardı şimdi. Albaydan geriye o parlak, kahverengi, şahin göz-

lerinden başka bir şey kalmamıştı. Peder Brown ise duvarın altında derin düşüncelere dalmıştı; kendi kendine konuşur gibiydi:

"Tıpkı Flambeau'ya söylediğim gibi. Bu karşıtlıklar bir araya gelemez. Bir arada yürümez. Bir arada dövüşemez. Siyah yerine beyazsa, sıvı yerine katıysa ve bu böyle sürüp gidiyorsa, – işte orada durunuz Mösyö, burada yanlış bir şey var demektir. Bu adamlardan biri açık tenli, diğeri esmer, biri şişman, diğeri ince, biri güçlü, öteki zayıf. Birinin bıyığı var, sakalı yok ki ağzı görülemesin; diğerinin sakali var, bıyığı yok ki çenesi görülemesin. Birinin tepesinde kırpılmış saçları, ama boynunu saklamak için bir fuları var; diğerinin açık yakalı bir gömleği ve kafasını saklamak için uzun saçları var. Çok fazla düzgün, çok fazla doğru Mösyö, bunda yanlış bir şey var. Birbiriyle bu kadar zıt olan şeyler karşılaşamaz. Ne zaman bunlardan biri meydana çıksa, diğeri kayboluverir. Yüz ve maske gibi, kilit ve anahtar gibi..."

Flambeau kâğıt gibi bembeyaz bir yüzle evi gözetliyordu. Odadaki adam sırtı ona dönük, bir aynanın önünde ayakta duruyordu; kafasına kızıl bir peruk takmıştı; karmakarışık saçları, çenesini örtecek ama alaycı ağzını açıkta bırakacak şekilde omzuna dökülüyordu. Aynada görülen haliyle bu beyaz surat, etrafını saran cehennem alevleri arasında korkunç bir kahkahayla gülen Yahuda'nın suratına benziyordu. Flambeau bir an, ateşli, kızılkahve gözlerin dansettiğini gördü, sonra bu gözler mavi bir gözlüğün ardına gizlendi.

Üzerine bol siyah bir ceket geçiren adam, evin ön cephesine geçerek gözden kayboldu. Birkaç dakika sonra, sokağın öbür tarafından gelen çılgın alkış sesleri Dr. Hirsch'in bir kez daha balkona çıktığını bildiriyordu.

İçindekiler

Babil Kitaplığı

1/ *P'u Sung-ling, Konuk Kaplan* [C. Hakan Arslan]
2/ *Saki, Lady Anne Susuyor* [Fatih Özgüven]
3/ *Beckford, Vathek* [İsmail Yerguz]
4/ *Cazotte, Aşık Şeytan* [İsmail Yerguz]
5/ *London, Midas'ın Müritleri* [Fahri Öz]
6/ *Chesterton, Apollon'un Gözü* [Çiçek Öztek]
7/ *Wells, Duvardaki Kapı* [Ülker Erzurumluoğlu]
8/ *Papini, Kaçan Ayna* [Şadan Karadeniz]
9/ *Stevenson, Sesler Adacığı* [Handan Balkara]
10/ *Wilde, Lord Arthur Savile'in Suçu* [Fatih Özgüven]
11/ *Kipling, Dilek Evi* [İrem Kutluk]
12/ *Villiers de L'Isle-Adam, Son Şenliklerin Davetlisi* [Işık Ergüden]
13/ *Meyrink, Kardinal Napellus* [Zehra Aksu Yılmazer]
14/ *Poe, Çalınan Mektup* [Tomris Uyar / Memet Fuat]
15/ *Bloy, Sevimsiz Hikâyeler* [Işık Ergüden]
16/ *Melville, Kâtip Bartleby* [Yusuf Eradam]
17/ *Hawthorne, Büyük Taş Yüz* [C. Hakan Arslan]
18/ *Kafka, Akbaba* [Kâmuran Şipal]
19/ *Lugones, Tuzdan Heykel* [Banu Temel]
20/ *Hinton, Bilimsel Öyküler* [Hasan Fehmi Nemli]
21/ *Rus Öyküleri* [Mehmet Özgül]
22/ *Machen, Ateş Piramiti* [Hasan Fehmi Nemli]
23/ *Alarcón, Ölümün Dostu* [Mesut Özden Gözütok]
24/ *Voltaire, Micromegas* [Hasan Fehmi Nemli]
25/ *Dunsany, Yann'ın Ülkesi* [Hasan Fehmi Nemli]
26/ *James, Dostlarımızın Dostları* [Fatih Özgüven / Pınar Kür]
27/ *Burton, Bin Bir Gece Masalları* [Hasan Fehmi Nemli]
28/ *Galland, Bin Bir Gece Masalları* [Hasan Fehmi Nemli]
29/ *Arjantin Öyküleri* [Banu Temel]
30/ *25 Ağustos 1983 ve Diğer Öyküler* [Mesut Özden Gözütok / Fırat Genç]

"Bizler gençken, dostum, dünya çok yaşlıydı..." diye yazar Gilbert Keith Chesterton. Gerçekten de, 1874 yılında doğan Chesterton'ın ilk gençlik yılları sembolizm ile dekadanlığın umutsuz ve karanlık yıllarına rastlar. Bu boşluktan onu, Walt Whitman'ın güçlü sesi ile Pasifiklerde bir adada ölmekte ve 'yağmur altında öten bir kuş gibi şarkı söylemekte olan' Stevenson'ın sesi kurtarır. G. K. Chesterton gibi iyiliksever ve kibar bir insanın, aynı zamanda olayların dehşetini de duyumsayan anlaşılmaz biri olduğunu iddia etmek şaşırtıcı olabilir; ama yapıtları, kendi istemi dışında da olsa, bunu doğrular niteliktedir. Şöyle ki; bahçedeki bitkileri zincire vurulmuş hayvanlarla, mermeri ay ışığıyla, altını donmuş ateşle, geceyi dünyadan çok daha büyük bir buluttan ve gözlerden oluşan bir canavarla kıyaslar. Bir Kafka ya da Poe olabilirdi; ama o, cesaretle mutluluğu seçti ya da bulmuş göründü.

Yazın sanatı mutluluk biçimlerinden biridir; belki de hiçbir yazar bana Chesterton'ın yaşattığı kadar mutlu saatler yaşatmamıştır.

Jorge Luis Borges

Franco Maria Ricci